

ingediend op **15** (2022-2023) – Nr. 9
6 december 2022 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
uitgebracht door Philippe Muyters

over het ontwerp van decreet

houdende de uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2023

Documenten in het dossier:

15	(2022-2023) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen – Nr. 2 t.e.m. 6: Amendementen – Nr. 7-A t.e.m. K: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie – Nr. 8: Amendementen
14	(2022-2023) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
19	(2022-2023) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
13	(2022-2023) – Nr. 1: Algemene toelichting
13-A, D, C, U en G	(2022-2023) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichtingen
12-A	(2021-2022) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over de begroting
16	(2022-2023) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
21	(2022-2023) – Nr. 1: Meerjarenraming
1466	(2022-2023) – Nr. 1: Ontwerp van programmadecreet
52	(2022-2023) – Nr. 1: Basisrapport over grote projecten en programma's

---

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie:

Voorzitter: Steven Vandeput.

Vaste leden:

Arnout Coel, Maaike De Vreese, Andries Gryffroy, Philippe Muyters, Steven Vandeput;
Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden;
Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Maurits Vande Reyde;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Veerle Geerinckx, Sarah Smeyers, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele, Paul Van Miert;
Filip Brusselmans, Yves Buysse, Johan Deckmyn;
Stijn De Roo, Sofie Mertens;
Marino Keulen, Gwendolyn Rutten;
Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout;
Bruno Tobback.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Inleiding	6
II.	Commissievergadering van 8 november 2022.....	7
	1. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij de begroting 2023 .	7
	1.1. Inleiding	7
	1.2. Beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting	7
	1.3. Middelen- en uitgavenbegroting.....	9
	2. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij het ontwerp van programmadecreet 2023	11
III.	Commissievergadering van 15 november 2022.....	12
	1. Toelichting bij het ontwerp van uitgavendecreet 2023 door minister- president Jan Jambon.....	12
	1.1. Toelichting door minister-president Jan Jambon.....	12
	1.2. Bespreking.....	15
	2. Toelichting bij het ontwerp van programmadecreet 2023 door minister-president Jan Jambon	16
	2.1. Toelichting door minister-president Jan Jambon.....	16
	2.2. Bespreking.....	16
IV.	Commissievergadering van 22 november 2022.....	16
	1. Begroting 2023: voortzetting van de bespreking met minister- president Jan Jambon.....	17
	1.1. Antwoorden van minister-president Jan Jambon bij het ontwerp van uitgavendecreet 2023	17
	1.2. Bespreking.....	20
	2. Programmadecreet 2023: voortzetting bespreking met minister- president Jan Jambon.....	20
	2.1. Antwoorden van minister-president Jan Jambon bij het ontwerp van programmadecreet 2023	20
	2.2. Stemmingen van het ontwerp van programmadecreet 2023.....	21
	3. Begroting 2023: voortzetting van de bespreking met minister Matthias Diependaele	21
	3.1. Toelichting door raadsheer Jan Debucquoy bij het rapport van het Rekenhof.....	21
	3.2. Reactie van minister Matthias Diependaele.....	25
	3.3. Tussenkomsst van Maurits Vande Reyde	27
	3.4. Tussenkomsst van Björn Rzoska.....	28
	3.5. Tussenkomsst van Hannelore Goeman	30
	3.6. Tussenkomsst van Philippe Muyters.....	31
	3.7. Tussenkomsst van Peter Van Rompuy	33
	3.8. Tussenkomsst van Anke Van dermeersch	33
	3.9. Repliek van raadsheer Jan Debucquoy	35

3.10. Toelichting door Lieven Tydgat, eerste auditeur-revisor	38
3.11. Repliek van minister Matthias Diependaele	38
3.12. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz.....	42
3.13. Tweede tussenkoms van Maurits Vande Reyde	42
3.14. Tussenkoms van Steven Vandepuut	43
V. Commissievergadering van 29 november 2022	43
1. Inleidende uiteenzetting door minister Zuh al Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.....	43
1.1. Justitie	44
1.2. Handhaving	48
1.3. Bestuursrechtspraak.....	49
1.4. Jeugddelinquentie	49
2. Bespreking.....	50
2.1. Tussenkoms van Adeline Blancquaert	50
2.2. Tussenkoms van Celia Groothedde	53
2.3. Tussenkoms van Maaïke De Vreese	53
2.4. Tussenkoms van Katrien Schryvers	55
2.5. Tussenkoms van Ludwig Vandenhove	59
2.6. Tussenkoms van Jeroen Tiebout	60
2.7. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz.....	60
2.8. Antwoorden van minister Zuh al Demir	60
3. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's. 2022	63
3.1. Inleiding	63
3.2. Lijst van projecten	63
3.3. Indicatief overzicht toekomstige projecten	64
3.4. Evolutie van de beschikbaarheidsvergoedingen.....	65
3.5. Het dubbele veiligheidsplafond	65
3.6. Zelfevaluatie	67
4. Bespreking van het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's. 2022	67
4.1. Tussenkoms van Björn Rzoska.....	67
4.2. Tussenkoms van Anke Van dermeersch	67
4.3. Tussenkoms van Philippe Muyters	68
4.4. Repliek van Matthias Diependaele	68
5. Artikelsgewijze bespreking en stemming van het ontwerp van programmadecreet – wat de bevoegdheden van minister Matthias Diependaele betreft.....	68

VI. Commissievergadering van 6 december 2022	69
1. Inleiding	69
2. Akteneming van de krachtlijnen van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies	69
3. Voortzetting van de bespreking, artikelsgewijze besprekingen en stemmingen	69
3.1. Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (<i>Parl.St.</i> VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1).....	69
3.2. Ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (<i>Parl.St.</i> VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1).....	69
4. Eindstemming	72

Gebruikte afkortingen

Bijlagen: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

I. Inleiding

Op 8, 15, 22 en 29 november en 6 december 2022 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie de begrotingsontwerpen voor het jaar 2023 (en de tweede begrotingsaanpassing voor het jaar 2022) in aanwezigheid van:

- Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management;
- Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme;
- Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.

De tweede aanpassing voor het jaar 2022 werd enkel behandeld in deze commissie. De bespreking werd in één vergadering afgehandeld op dinsdag 8 november. Het verslag over het ontwerp van decreet houdende tweede aanpassing van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2022 werd uitgebracht door Philippe Muyters (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 19/2*).

Naast de vergaderingen werd in de mogelijkheid voorzien om via een schriftelijke procedure technische en meer detailvragen (bedoeld wordt geen beleidsvragen) te stellen aan de bevoegde minister. Aangezien de Vlaamse volksvertegenwoordigers voorafgaand aan de vergadering al over de antwoorden op deze vragen beschikken, worden de vergaderingen zelf ontlast van deze vragen en antwoorden en kan het debat over de beleidskeuzes met meer kennis van zaken worden gevoerd. De resultaten van de schriftelijke procedure werden als elektronische bijlagen 3A en B en 5 opgenomen op de [dossierpagina](#) bij dit verslag.

In het kader van de besprekingen werden ook andere parlementaire documenten samen behandeld. Hierna volgt de oplistijng van de besproken parlementaire documenten.

Begrotingsdecreten voor de begrotingsopmaak 2023

- Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1*);
- Ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1*);
- Ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1*). Het verslag van de bespreking van dit ontwerp van decreet werd in dit verslag opgenomen. Er werd enkel een verwijzingsverslag gemaakt (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/3*). De commissie besprak hoofdstuk 1. Algemeen, hoofdstuk 3. Financiën en Begroting en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding.

Toelichtingen bij de begroting

- Algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13/1*);
- Algemene toelichting bij de begroting 2023. Meerjarenraming 2022-2027 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 21/1*).

Verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2023 en van de tweede aanpassing van de Vlaamse begroting voor 2022 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 16/1*).

Beleids- en begrotingstoelichtingen 2023

- Beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-A/1);
- Beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-C/1);
- Beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-D/1);
- Beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-U/1);
- Beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-G/1).

Minister Demir en minister Diependaele bezorgden een aantal documenten die als elektronische bijlage zijn opgenomen op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Conform artikel 66, 2, van het Reglement van het Vlaams Parlement wordt het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap opgedeeld over de bevoegde vakcommissies. Deze opdeling, zoals goedgekeurd door het Uitgebreid Bureau van 8 november 2021, is als bijlage 1 op de [dossierpagina](#) opgenomen.

II. Commissievergadering van 8 november 2022

Op 8 november 2022 gaf minister Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën, Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, een algemene inleiding bij:

- het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1);
- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1);
- de algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13/1);
- het luik Financiën en Begroting (hoofdstuk 1. Algemeen, hoofdstuk 3. Financiën en Begroting en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding) van het ontwerp van programmadecreet voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-G/1).

1. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij de begroting 2023

1.1. Inleiding

Minister *Matthias Diependaele* stelt het begrotingsontwerp 2023 en de meerjarenraming samen voor. Hij maakt daarbij gebruik van een presentatie, opgenomen in bijlage 2. Heel wat maatregelen in het ontwerp van begroting liggen in het verlengde van de tweede begrotingsaanpassing 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 19/1-2), die daarvoor werd toegelicht en besproken.

1.2. Beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting

1.2.1. *Gezonde overheidsfinanciën en kritisch beleid*

Het is volgens de minister cruciaal dat wordt vastgehouden aan de ambitie van gezonde en houdbare Vlaamse overheidsfinanciën. Enkel zo kan de Vlaamse

Regering op een constructieve, veerkrachtige en helende manier met crisissen blijven omgaan. Een gezonde begroting, met een evenwicht op termijn, blijft een belangrijk streven. Dat betekent dat men keuzes moet maken en gerichte maatregelen nemen, waarbij men doordacht kiest waaraan men de beperkte middelen besteedt.

Ook het bestaande beleid en uitgaven moeten kritisch worden bekeken. De regering zet daarom verder in op de structurele verankering van beleidsevaluaties en uitgaventoetsingen. Zowel in het subsidiebeleid als meer algemeen moet men evolueren naar meer kennisdeling en -versterking inzake beleidsevaluatie. Zo kan men op termijn met zekerheid nagaan of de schaarse middelen goed worden ingezet voor het beleid dat men voor ogen heeft.

Een concreet voorbeeld van een in de steigers staande uitgaventoetsing is het onderzoek naar de wisselwerking tussen de gezinsfiscaliteit en de gezinsbijslag, waarvoor het Departement Financiën en Begroting samenwerkt met het agentschap Opgroeien en het Agentschap Uitbetaling Groeipakket.

De minister wil echter verder gaan en de kennisopbouw en ervaringsuitwisseling ook centraal organiseren, uitbouwen en uitdragen. Daarom is voor het Departement Financiën en Begroting een groeitraject voorzien inzake heroverwegingen en uitgaventoetsingen, maar ook meer algemeen rond evaluatiebeleid.

De recente crisissen hebben volgens de minister duidelijk aangetoond dat anti-cyclisch begroten – waarbij men met het begrotingsbeleid de conjunctuurbewegingen probeert te temperen – belangrijk is. De uitwerking van de Vlaamse uitgavennorm blijft dan ook een heel belangrijk project om te kunnen komen tot gezonde en houdbare Vlaamse overheidsfinanciën. Als eerste en noodzakelijk stap in de richting van de verdere uitwerking van die Vlaamse uitgavennorm, wordt in de meerjarenraming gerapporteerd over de uitgavennorm en de uitgavenevolutive in de Vlaamse begroting bij ongewijzigd beleid. Concreet wordt gerapporteerd over de uitgavenevolutive in de Vlaamse begroting bij ongewijzigd beleid op een geaggregeerd niveau en een indicatieve uitgavennorm die 2023 als startjaar neemt. Daarnaast worden uiteraard ook alle Europese en Belgische ontwikkelingen nauwgezet opgevolgd.

1.2.2. Verhoogde transparantie van overheidsfinanciën

Minister Matthias Diependaele blijft verder werken aan het vergroten van de transparantie van de overheidsfinanciën. Men moet kritisch durven zijn ten aanzien van al genomen beleidsmaatregelen.

Met het subsidieregister werd al een belangrijke horde genomen, maar het werk is niet af. Richting 2024 wordt gewerkt aan een grotere vergelijkbaarheid over de jaren heen en een weergave via open data. In het kader van het subsidieregister zet het Departement Financiën en Begroting in 2023 verder in op de verfijning van de registratie van subsidies alsook op de versnelling van de datatransfer naar het subsidieregister. Het Departement Financiën en Begroting onderzoekt in samenwerking met de Inspectie van Financiën of artificiële intelligentie op termijn kan worden gebruikt om de doelstellingen van het subsidieregister te helpen realiseren.

Daarnaast werkt men volop verder aan het participatieregister dat alle participaties van de rechtspersonen van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest in kaart brengt. De eerste stappen hiervoor zijn al in 2022 gezet.

1.2.3. *Maatregelen beleidsveld Fiscaliteit*

De minister blijft streven naar een moderne Vlaamse fiscaliteit die rekening houdt met de noden van de hedendaagse samenleving.

In de mobiliteitsbelasting gaat men voor oldtimers naar een forfaitair tarief van 100 euro. Gelet op de slechte invloed van pick-ups op de verkeersveiligheid en hun vaak zwaardere en vervuilende motoren, is het niet gerechtvaardigd dat zij van het gunstige belastingregime voor lichte vrachtauto's kunnen genieten, ook als ze niet-professioneel worden gebruikt. Daarom zullen vanaf 1 januari 2023 enkel belastingplichtigen met een ondernemingsnummer kunnen gebruikmaken van het voordelige belastingstelsel bij inschrijving.

Wat de erfbelasting betreft, vermeldt de minister de vereenvoudiging en modernisering van de procedure voor inbetalinggeving van kunstwerken. Dat gebeurt in samenwerking met minister-president Jan Jambon, bevoegd voor Cultuur.

In de onroerende voorheffing is er een oplossing voor het probleem bij co-ouderschap. Concreet gaat het om de omvorming van de vermindering van de onroerende voorheffing voor gezinsbijslaggerechtigde kinderen naar een forfaitair bedrag, en de proportionele verdeling tussen de ouders bij gedeelde huisvesting.

De jobbonus wordt op drie vlakken versterkt. In 2022 gaat het om een eenmalige premie van 100 euro. Vanaf 2023 is er een uitbreiding van de doelgroep door het verhogen van de loongrens om in aanmerking te komen. Tot slot komen er ICT-aanpassingen met het oog op nog vlottere uitbetaling.

1.3. *Middelen- en uitgavenbegroting*

De minister stelt de begroting 2023 samen met de meerjarenraming voor. Het zijn ten slotte dezelfde elementen die leiden tot een aanpassing van de laatste meerjarenraming, zijnde de gestegen energieprijzen – die op hun beurt hebben geleid tot een ongezien hoge inflatie – en de maatregelen die de regering heeft genomen om burgers, bedrijven en de Vlaamse overheidssector in brede zin te ondersteunen in de energiecrisis.

1.3.1. *Economische parameters*

De minister begint zijn presentatie traditiegetrouw met een overzicht van de parameters voor de ontvangsten en uitgaven, om te eindigen bij het vorderingensaldo. De schuldevolutie die de resultante is van die meerjarenbegroting, heeft hij twee weken geleden al voorgesteld en niet opnieuw opgenomen. Hij verwijst voor de schuldevolutie naar bijlage 4 van het verslag van de bespreking in deze commissie van het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering voor het begrotingsjaar 2021 (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 23/3).

Bij de economische parameters is de laatste maanden vooral de index van belang. Die zal in 2023 6,5 procent bedragen. Vroeger werd vooral gekeken naar de economische groei. Volgens het Planbureau zal die in 2023 0,5 procent bedragen, maar intussen zetten minder optimistische economen daar al een minteken voor. De regering houdt de vinger aan de pols, maar blijft diffuse signalen ontvangen.

De meerjarenraming gaat ervan uit dat de inflatie eind 2024 weer onder controle zal zijn en dat de groei in 2023 afzwakt, maar niet tot onder nul. Zoals elk jaar kunnen de commissieleden erop wijzen dat er intussen recentere informatie is. Dat klopt, zegt de minister, maar hij moet zich baseren op de data van het Planbureau

en de ECB. Terloops merkt hij op dat het zeer lastig is dat de ECB weigert aan te geven hoe slecht het wel gaat, wat volgens de minister eerder politiek dan macro-economisch geïnspireerd is.

Vervolgens toont de minister een tabel met de ontvangsten, die in grote mate worden beïnvloed door de inflatie.

De raming van de bruto-opcentiemen voor 2023 weerspiegelt de inkomensvorming in 2022, die vanwege de hoge inflatie in 2022 positief is. De stijging van de dotaties uit de Bijzondere Financieringswet wordt namelijk hoofdzakelijk verklaard door de hoge inflatie die zich op dit moment manifesteert. Die stijging werkt ook de volgende jaren door.

De stijging van de gewestbelastingen bedraagt 203 miljoen euro en wordt vooral gedragen door het verkooprecht, de erfbelasting, de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting. De minister wijst erop dat men de groeivertraging uit de parameters voor de dotaties uit de BFW ook laat doorspelen in de gewestbelastingen. Voor 2023 werd geen prijsstijging meer ingecalculeerd voor de verkooprechten en ook voor het aantal vastgoedtransacties is een daling van 2,5 procent ingeschat. Die inschattingen laat men zoals steeds vertrekken vanuit de laatste monitoring van de ontvangsten uit de gewestbelastingen en de daaruit volgende prognoses voor het jaar 2022.

Vervolgens belicht de minister de uitgaven. Door de aanhoudende hoge inflatie zal de spilindex in 2023 driemaal worden overschreden, wat zal leiden tot een aanpassing van de lonen. Die kosten van 2,8 miljard euro komen automatisch bij de uitgaven, voornamelijk via het optrekken van de indexprovisie.

Om de sensitiviteit van de begroting voor inflatie te meten, werd een uitgebreidere sensitiviteit opgenomen in de algemene toelichting bij de begrotingsopmaak 2023. Die is niet langer beperkt tot het effect van een stijging van de gezondheidsindex met 10 basispunten, maar bevat ook het effect van een overschrijding van de spilindex een maand vroeger of later. De minister denkt dat dergelijke informatie zeer nuttig is voor iedereen die de Vlaamse begroting wil opvolgen.

De minister toont een grafiek met de totale beleids- en vereffeningskredieten bij constant beleid (dia 17 van de presentatie), dat betekent index plus kostendrijvers. Hij herinnert eraan dat in de eerste begroting die hij in deze commissie mocht presenteren, gesproken werd over een budget van 47 miljard euro. Daar is sindsdien meer dan 10 miljard euro bijgekomen en jaarlijks komt daar nog ongeveer 1 miljard euro bij. Over dat constant beleid verwacht de minister minder debat, hoewel men zijn pleidooi kent voor brede heroverwegingen, uitgaventoetsingen en analyse van het behalen van doelstellingen.

1.3.2. Maatregelen en nieuw beleid

Vanaf 2023 zullen de afgesproken besparingsmaatregelen extra ruimte scheppen in de begroting. De stijging van de uitgaven na 2024 bij de beleidsimpulsen regeerakkoord (dia 18) wordt verklaard door het op kruissnelheid komen van de grote extra investeringsbudgetten die zijn afgesproken in het regeerakkoord. De maatregelen die de regering tijdens het begrotingsconclaaf 2023 heeft genomen, zijn voornamelijk eenmalige maatregelen om burgers, ondernemers en overheden door de crisis te leiden.

De regering neemt een veertigtal concrete maatregelen, gericht op het energiegebruik van woningen, ondernemingen en voor gezinnen. Het zijn vaak langetermijnmaatregelen die ervoor zullen zorgen dat er snel energie bespaard kan worden,

maar die ook de komende jaren effect zullen hebben. De nieuwe maatregelen zijn goed voor een totaalbedrag van ongeveer 1,5 miljard euro.

1.3.3. *Vorderingensaldo*

Vervolgens toont de minister een grafiek met het vorderingensaldo. De Vlaamse Regering wil tegen 2027 naar een evenwicht evolueren. Als men ook in de toekomst de geldbuidel wil kunnen opentrekken om een crisis op te vangen, zoals de regering dat vandaag doet, dan moet die begroting immers structureel in evenwicht en gezond zijn. Om dat evenwicht te bepalen, maakt de regering abstractie van Lantis en de relancemaatregelen. De investering in Lantis verdient zichzelf immers automatisch terug, en de relancemaatregelen zijn eenmalige ingrepen na de coronacrisis. Die uitgaven zitten wel in het vorderingensaldo dat gepresenteerd wordt aan de Europese Commissie.

Wat de relanceprovisie betreft, wordt vanaf 2023 enkel nog voorzien in de nodige betaalkredieten om de aangegane verbintenissen te honoreren. Die behoefte aan betaalkredieten werd ingeschat op 1,14 miljard euro. Voor de coronaprovisie wordt in 2023 enkel een kleinere provisie bij Welzijn aangehouden. Die inschattingen zullen bij de begrotingsaanpassing opnieuw geëvalueerd worden.

Begrotingstekorten moeten worden gefinancierd, en die financieringen zijn niet langer gratis. De rentekosten lopen op. Voor de directe schuld die door het Departement Financiën en Begroting wordt beheerd, stijgen de rentekosten in 2023 met 204 miljoen euro tot 394 miljoen euro. Die stijging zet zich ook de volgende jaren door tot net geen miljard euro in 2027. De extra rente op de genomen maatregelen 2023 verklaart ook het verschil ten opzichte van het resultaat dat is gepresenteerd in het centenboekje.

Tot slot van dit onderdeel toont de minister een samenvattende tabel (dia 22) met de verschillende elementen die het vorderingensaldo bepalen. Het gaat achtereenvolgens om het vorderingensaldo bij de start, de correcties voor de aftoetsing, het saldo na die aftoetsing, de begrotingsmaatregelen en nieuwe beleidsimpulsen uit het regeerakkoord, de begrotingsopmaak 2022 en de begrotingsopmaak 2023, het nieuwe vorderingensaldo en het saldo na aftoetsing. Voor 2023 is er nog een tekort van bijna 2 miljard euro, voor 2024 en 2025 ongeveer 1 miljard euro, voor 2026 een stevige daling en voor 2027 opnieuw een evenwicht, zoals vooropgesteld.

2. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij het ontwerp van programmadecreet 2023

Met de bepalingen over de vermindering van de onroerende voorheffing voor kinderen komt de regering tegemoet aan de uitspraak van het Grondwettelijk Hof. Ouders die kinderen huisvesten in het kader van gedeeld co-ouderschap, maar die niet bij hen zijn gedomicilieerd, kunnen nu ook genieten van de korting OV. Enerzijds kan de korting nu proportioneel worden opgesplitst tussen co-ouders. Anderzijds is dergelijke proportionaliteit maar mogelijk bij forfaitaire OV-verminderingen. Daarom is de progressiviteit in die korting weggewerkt.

Verder is er voortaan geen uitzonderlijk lage belasting meer voor pick-ups die worden gebruikt voor persoonlijk gebruik, waarbij de minister verwijst naar zijn eerdere toelichting bij de BBT.

In 2021 werd het algemeen tarief van het verkooprecht opgetrokken van 10 procent naar 12 procent. Voor onbebouwde landgoederen bleef het tarief 10 procent. De opgenomen definitie blijkt niet sluitend te zijn. Dat wordt geremedieerd. Het 10 procenttarief wordt voorbehouden voor onbebouwde onroerende goederen die stedenbouwkundig uitsluitend en volledig bestemd zijn voor landbouw of die

uitsluitend en volledig gelegen zijn in de categorie gebiedsaanduiding landbouw of een subcategorie van de gebiedsaanduiding landbouw.

III. Commissievergadering van 15 november 2022

Op 15 november 2022 gaf minister-president Jan Jambon toelichting bij zijn bevoegdheden Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Digitalisering en Facilitair Management en Hogere Entiteiten in:

- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-A/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-C/1);
- de beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 13-D/1).

De bespreking met vragen en een antwoordenronde met minister-president Jan Jambon werd voorafgegaan door een schriftelijke procedure waarin echter geen vragen werden gesteld.

Daarna werd met de minister-president het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1) voor wat betreft zijn aan deze commissie toegewezen bevoegdheden, behandeld. Het betreft hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 6. Oprichting DAB Investeringsprogramma energiebeheer overheidsgebouwen en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding.

1. Toelichting bij het ontwerp van uitgavendecreet 2023 door minister-president Jan Jambon

1.1. Toelichting door minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* licht het ontwerp toe. Dat hij zijn toelichting mag starten na die van minister Matthias Diependaele ziet hij als een voordeel. Vorige week kreeg deze commissie immers al een algemene toelichting over de middelen en de uitgaven 2023, en een vooruitblik in de meerjarenraming 2023-2027. De minister-president kondigt aan te zullen focussen op de voornaamste wijzigingen.

1.1.1. *BBT Ondersteuning Vlaamse Regering en Rampenschade*

Hij begint met de BBT Ondersteuning Vlaamse Regering en Rampenschade. Dat er op beleidsmatig vlak veel gebeurt binnen het fusiedepartement Kanselarij en Buitenlandse Zaken zal de commissie niet verbazen. Hij denkt daarbij aan de uitstekende monitoring en voortgangsrapportage van het relanceplan Vlaamse Veerkracht, de werkzaamheden rond het veiligstellen van onze strategische belangen, de regeldruktoets enzovoort.

Op budgettair vlak springt binnen het beleidsveld Ondersteuning Vlaamse Regering meteen de start en organisatie van Flanders Technology & Innovation in het oog. Dat wordt een grootschalig platform en project van de Vlaamse Regering rond technologie en innovatie. Die zet daarmee een nieuwe stap in de toekomst met als hoogtepunt een reeks grootschalige publieksevenementen in maart 2024. De minister-president ziet Flanders Technology & Innovation als duurzame en vooruitstrevende motor van welvaart voor alle Vlamingen.

Concreet zal er worden gefocust op vijf domeinen: gezondheid en voeding, energie en klimaat, onderwijs en arbeidsmarkt, data, en media en entertainment. In totaal stijgen de kredieten van het beleidsveld Ondersteuning Vlaamse Regering met 12.950.000 euro VAK en VEK. De voornaamste factor is de nieuwe beleidsimpuls van 12 miljoen euro voor de organisatie van Flanders Technology & Innovation.

De vzw Kazerne Dossin ontvangt naast 79.000 euro aan indexcompensatie tevens 100.000 euro van de compensatie energiekosten. Die kredieten vloeien naar uitgaven voor klimatisatie en verlichting. Ten slotte zijn er nog voor 771.000 euro aan compensaties.

De tweede grote aanpassing valt te noteren bij de themaoverschrijdende provisie van het Departement Kanselarij en Buitenlandse zaken met het oog op het Europees voorzitterschap in het eerste semester van 2024. Er worden bij de begrotingsopmaak 2023 voor 16,9 miljoen euro VAK en 12,9 miljoen euro VEK bijgesteld op die provisie. Daarvoor worden kredieten naar voren geschoven, omdat het zwaartepunt van de voorbereidende werken overwegend in 2023 zal vallen.

Alhoewel er binnen het beleidsveld Rampenschade geen budgettaire aanpassingen te melden zijn, zet de regering sterk in op verdere digitalisering en procesverbeteringen. Op dit ogenblik staan overigens diverse vacatures open ter versterking van het Vlaams Rampenfonds.

De apparaatskredieten van DKBUZA stijgen bij de begrotingsopmaak 2023 door de index in totaal met 2.951.000 VAK en 2.828.000 euro VEK. In de BBT vindt men een gedetailleerde toelichting van alle compensaties, terugnames, bijstellingen van de uitgaven en ontvangsten.

1.1.2. BBT Digitalisering en Facilitair Management

Het volgende punt van zijn toelichting is de BBT Digitalisering en Facilitair Management, waarbij de minister-president start met het beleidsveld en tevens inhoudelijk structurelement Digitalisering, en de invulling daarvan door het agentschap Digitaal Vlaanderen en het Eigen Vermogen Digitaal Vlaanderen.

In uitvoering van het Vlaams regeerakkoord ontvangt het agentschap Digitaal Vlaanderen bijkomende kredieten in het kader van het project Vlaanderen Radicaal Digitaal, meer bepaald 10 miljoen euro VAK (waarvan de helft voor nieuwe IT-investeringen VRD2 en de andere helft voor de exploitatie van de oude en nieuwe VRD-projecten) en 7,5 miljoen euro VEK. Die bijstellingen resulteren op hun beurt in compensaties naar een provisieartikel teneinde de herverdeling van deze middelen in 2023 tijdens het jaar te vereenvoudigen.

Voor uitgaven met betrekking tot het encours van de gemeenschappelijke IT-diensten is er een bijstelling van 2,4 miljoen euro aan vereffeningskredieten. De bij begrotingsaanpassing 2022 overgedragen imagomiddelen ten bedrage van 1 miljoen euro worden in voorliggende begrotingsopmaak teruggezet naar hun oorspronkelijk begrotingsartikel.

Alle digitale relanceprojecten en compensaties opsommen, zou te ver leiden. Daarom focust de minister-president op de oprichting en de werking van het Vlaams Datanutsbedrijf. Het zal met het digitaal datakluizensysteem de datadeling tussen organisaties uit de private en publieke sector onderling slimmer en veiliger laten verlopen. Het Datanutsbedrijf is naast het platform voor persoonlijke datakluizen (VV076), ook betrokken bij het Vastgoedinformatieplatform (VV074) en de Vlaamse Sensor Data Space (VV073) waarbij VV staat voor Vlaamse Veerkrachtprojecten. Begin 2023 start de operationele fase van het Datanutsbedrijf. Bij de

bespreking van het ontwerp van decreet zal hij daar uitgebreider op ingaan (*Parl.St.* VI.Parl 2022-23, nr. 1424/3).

Ten slotte is er via het internestroomartikel van het Eigen Vermogen Digitaal Vlaanderen nog een tussenkomst van 100.000 euro voor de gestegen energiekosten bij de clouddiensten en het datacenter in Muizen.

Daarna gaat hij in op het beleidsveld Interne Dienstverlening Vlaamse overheid. Achtereenvolgens bespreekt hij de wijzigingen bij de inhoudelijke structurelementen Vastgoed en Facilities.

Het krediet voor bouwprojecten van Het Facilitair Bedrijf ondergaat diverse verhogingen, waarvan de bijstelling voor het Belpairegebouw met 18,1 miljoen euro VAK en 4,3 miljoen euro VEK de grootste is. De stijgende bouwpreizen zijn daar debet aan.

De huuruitgaven nemen toe met iets meer dan 8 miljoen euro. Het grootste deel daarvan, zijnde ruim 4,1 miljoen euro, betreft een toename van de kosten bij constant beleid. De overige 3,9 miljoen euro is dan weer het gevolg van de inkanteling van vastgoed bij Het Facilitair Bedrijf. Tegenover de extra uitgaven door inkantelingen staan extra algemene ontvangsten. In concreto gaat het over de inkanteling van vastgoed van het VAPH (1,2 miljoen euro), Toerisme Vlaanderen (1,2 miljoen euro), FIT (1,1 miljoen euro) en de Vlor (300.000 euro).

Op het begrotingsartikel voor de verwerving van vastgoed ziet men een grote afname van de ESR-uitgaven met maar liefst 25,26 miljoen euro. Het resterende krediet ten bedrage van 1,21 miljoen euro is bestemd voor de financiering van de aankoop van een eigendomsgebouw van VAPH in het kader van de inkanteling vastgoed.

Ook het Fonds Onroerende Goederen kent bij de begrotingsopmaak 2023 een aantal substantiële bijstellingen. De geplande uitgaven voor het actieplan gebouwenportfolio 2023 gefinancierd met klimaatmiddelen, dalen met bijna 2,9 miljoen euro VAK en 6,4 miljoen euro VEK. De geplande uitgaven voor bouwprojecten die niet gefinancierd worden met Klimaatfonds- of Energiefondsmiddelen, dalen met bijna 9,5 miljoen euro VAK en met 4,65 miljoen euro VEK. De geplande uitgaven voor bouwprojecten in het kader van hybride werken met middelen afkomstig uit het Energiefonds stijgen met 6,2 miljoen euro VAK en 7 miljoen euro VEK. De geplande uitgaven voor audiovisuele uitrusting in het kader van hybride werken met middelen afkomstig uit het Energiefonds dalen met 2,3 miljoen euro VAK en 1 miljoen euro VEK.

Bij de begrotingsopmaak 2023 wordt er bij de DAB Documentenbeheer 15,1 miljoen euro VAK/VEK in mindering gebracht voor het terugdraaien van het eenmalig getransfereerd saldo van de voormalige DAB ICT.

Wat de DAB Catering en Schoonmaak betreft, worden de kredieten voor catering en schoonmaak naar boven bijgesteld, ingevolge de stijging van de verkoopprijzen van de catering, met een bedrag van 2,4 miljoen euro VAK en VEK.

Op het nieuwe begrotingsartikel SH0-1SKA2QX-IS wordt 40 miljoen euro VAK/VEK voorzien voor een investeringsprogramma energiebeheer in Vlaams overheidsvastgoed. De oprichting van deze nieuwe dienst met afzonderlijk beheer verloopt via het ontwerp van programmadecreet bij de begrotingsopmaak 2023, waarmee de minister-president meteen een verband heeft gelegd met het volgende agenda-punt.

1.1.3. *BBT Hogere Entiteiten*

De laatste BBT betreft Hogere Entiteiten. De begrotingsopmaak 2023 Hogere Entiteiten geeft zoals gewoonlijk een overzicht van de kredieten voor het komende begrotingsjaar voor de programma's Vlaams Parlement, de algemene werkingskosten van de Vlaamse Regering, de apparaatskredieten van de kabinetten van de leden van de Vlaamse Regering en ten slotte de provisie.

De dotatie 2023 voor het Vlaams Parlement is in overeenstemming met de beslissing van het Bureau van het Vlaams Parlement op 3 oktober 2022.

Bijna een maand geleden, meer bepaald op 21 oktober 2022, heeft de Vlaamse Regering beslist de lonen van de Vlaamse ministers vier opeenvolgende keren niet aan te passen aan de index. Deze inlevering heeft bij de BO 2023 nog geen directe weerslag op de begrote loonkredieten van de respectieve kabinetten omdat de loonkredieten onder het systeem van de indexprovisie vallen. De inlevering resulteert wel in een bijstelling in min vanuit de centrale indexprovisie voor 2023.

1.2. Bespreking

1.2.1. *Tussenkoms van Arnout Coel*

Arnout Coel gaat in op het onderdeel Ondersteuning Vlaamse Regering, in het kader waarvan interessante initiatieven gepland worden in 2023 zoals het proefproject over de regeldruktoets, waarvoor het bescheiden bedrag van 150.000 euro wordt uitgetrokken. Het lid hoopt op goede resultaten, want regels en procedures verminderen is goed voor de relance. Hij kondigt daarom nabije opvolging aan vanwege zijn fractie.

Een actualisatie van de interregionale transferstudie werd eveneens aangekondigd. Het lid informeert naar timing en partners. Bestendigt men de samenwerking met de oude partners of wordt er aan nieuwe gedacht?

Tot slot vraagt hij naar de rapportage over de uitvoering van Vlaamse Veerkracht in 2023. Wordt op dat vlak het bestaande ritme aangehouden of komt er een nieuwe terugkoppeling?

1.2.2. *Tussenkoms van Stijn De Roo*

Stijn De Roo treedt bij dat de crisis moet aangegrepen worden om de samenleving versneld te digitaliseren en om de administratie slagkrachtiger en meer oplossingsgericht te maken. De minister-president belooft tegen eind 2023 een coherente digitale strategie op dat vlak voor zowel Vlaamse overheid, lokale besturen, economie als samenleving. Hoe wordt die verder uitgewerkt en op welke manier werken de verschillende schakels mee?

Hoe verloopt de verdere uitbouw van hybride werken? Welke evoluties zijn er in de bezettingsgraden van Vlaamse overheidsgebouwen? Is er bij de overheidsdiensten spraken van een grotere terugkeer naar het werk vanwege de hoge energieprijzen?

1.2.3. *Tussenkoms van Anke Van dermeersch*

Anke Van dermeersch vraagt waarom maar liefst 16,9 miljoen euro bijkomend uitgetrokken wordt voor de voorbereiding van het Europese voorzitterschap.

1.2.4. *Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz*

Willem-Frederik Schiltz wijst op een verschil tussen de algemene toelichting en de meerjarenraming wat betreft de geconsolideerde schuld, zowel voor de schuldratio als het schuldniveau. Het lid gaat uit van een materiële vergissing maar vraagt uitklaring.

2. Toelichting bij het ontwerp van programmadecreet 2023 door minister-president Jan Jambon

2.1. Toelichting door minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* licht het ontwerp toe. Artikel 32 tot en met 34 van het ontwerp van programmadecreet bevatten de noodzakelijke bepalingen voor de oprichting van een nieuwe dienst met afzonderlijk beheer. Die DAB krijgt als opdracht om energiebesparende investeringen (met focus op PV-installaties) uit te voeren in de gebouwen van de Vlaamse overheid. Als rollend fonds zullen de daarvoor gerealiseerde besparingen op energiekosten opnieuw worden aangewend voor bijkomende energiebesparende investeringen. In de begroting kan men vaststellen dat daarvoor een budget is uitgetrokken van 40 miljoen euro.

2.2. Bespreking

2.2.1. *Tussenkoms van Anke Van dermeersch*

De fractie van *Anke Van dermeersch* is niet gelukkig met de figuur van het programmadecreet, dat zij een legistiek allegaartje noemt. Zij dringt erop aan om altijd na te gaan of voldaan is aan de regels van goed bestuur. Kan de minister-president als regeringsleider zorgen voor stroomlijning zodat in dergelijk decreet niet alles bij elkaar gegooid wordt door afzonderlijke ministers? De huidige voorwaarde van een band met de begroting is veel te rekbaar. Vaak is meer debat nodig volgens haar fractie. Zij erkent wel dat in de lightversie van de begrotingsaanpassing de opmaak van het programmadecreet enigszins meer in de goede richting gaat.

Verder is de verschuiving van middelen naar de DAB betreffende het investeringsprogramma energiebeheer overbodig. De constructie, die ertoe leidt dat de DAB begrotingsmiddelen kan overdragen naar het volgende begrotingsjaar, heeft volgens haar fractie geen toegevoegde waarde. Normaal blijven onuitgegeven werkingskredieten binnen de algemene middelen van de Vlaamse overheid. Waarom wordt gekozen voor de voorliggende constructie? Volgens haar is dat onnodig en belemmert dat zelfs de transparantie.

IV. Commissievergadering van 22 november 2022

Op 22 november 2022 antwoordde minister-president Jan Jambon op vragen die over zijn bevoegdheden Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Digitalisering en Facilitair Management en Hogere Entiteiten op 15 november werden gesteld in de commissie in het kader van de behandeling van:

- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-A/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Digitalisering en Facilitair Management. Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-C/1*);

- de beleids- en begrotingstoelichting Hogere Entiteiten. Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-D/1*).

Daarna beantwoordde de minister-president opmerkingen die werden geformuleerd in het kader van de behandeling van het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1*) wat betreft zijn aan deze commissie toegewezen bevoegdheden.

Het betreft hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 6. Oprichting DAB Investeringsprogramma energiebeheer overheidsgebouwen en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding.

Met minister Matthias Diependaele en een delegatie van het Rekenhof (bestaande uit Jan Debucquoy, raadsheer, en Lieven Tydgat, eerste auditeur-revisor) besprak de commissie daarna het rapport van het Rekenhof over de begroting 2023, samen met de volgende geagendeerde documenten.

De begrotingsontwerpen 2023

- Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1*);
- Ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1*).

De toelichtingen bij de begroting 2023

- Algemene toelichting bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13/1*);
- Algemene toelichting bij de begroting 2023. Meerjarenraming 2022-2027 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 21/1*);
- Beleids- en begrotingstoelichting Financiën en Begroting Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-G/1*).

Het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2023 en van de tweede aanpassing van de Vlaamse begroting voor 2022 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 16/1*).

1. Begroting 2023: voortzetting van de bespreking met minister-president Jan Jambon

1.1. Antwoorden van minister-president Jan Jambon bij het ontwerp van uitgavendecreet 2023

Minister-president *Jan Jambon* beantwoordt de vragen van de leden voor zijn bevoegdheden Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Digitalisering en Facilitair Management, en wel in de volgorde waarin ze in de vorige vergadering werden gesteld.

1.1.1. Actualisatie van de transfertenstudie

Arnout Coel informeerde naar de actualisatie van de transfertenstudie en vroeg welke partners daarvoor worden ingeschakeld. In de begrotingstoelichting Ondersteuning Vlaamse Regering, Rampenschade, Buitenlands Beleid, Ontwikkelingssamenwerking en Internationaal Ondernemen. Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-A/1*) voor dit begrotingsjaar staat het doel om jaarlijks de inter-regionale financiële stromen in België te monitoren. Daartoe gaf de minister-president aan het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken de opdracht dergelijke transfertenstudies uit te werken.

Het meest recente updatereport werd op 30 november 2021 opgeleverd. Het berekende de interregionale financiële stromen van het jaar 2020. Er werden in dat rapport ook prognoses gemaakt tot en met het jaar 2024.

Dit jaar heeft DKBUZA een nieuw onderzoeksvoorstel uitgewerkt. Via een gunningsprocedure besteedt het de transfertenstudie dit jaar uit. Daarvoor heeft het departement een bestek opgesteld, in overleg met het Departement Financiën en Begroting. Op 27 september 2022 werd het overgemaakt aan potentiële inschrijvers, waaronder een consultancybureau en universitaire onderzoeksgroepen die beslagen zijn in de problematiek van publieke financiën. De gunningsprocedure is momenteel lopende, verwacht wordt dat de toewijzing van de gunningsopdracht in december 2022 kan plaatsvinden. De offertes zullen worden beoordeeld op basis van de gunningscriteria die in het bestek zijn opgenomen.

Voor de opvolging van het onderzoek werd een begeleidingsgroep opgericht die samengesteld is uit experts van het Departement Financiën en Begroting en het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken.

1.1.2. Monitoring en uitvoering van het relanceplan Vlaamse Veerkracht

Een tweede vraag van Arnout Coel betrof de monitoring en uitvoering van het relanceplan Vlaamse Veerkracht, met name hoe die verloopt in 2023. In 2021 werd de monitoring driemaal uitgevoerd, gezien het belang van een goede start van de uitvoering van Vlaamse Veerkracht. Vanaf 2022 wordt de monitoring twee keer per jaar uitgevoerd, begin juni en eind december. Het is de bedoeling die frequentie ook voor 2023 aan te houden, wetende dat de vastleggingen dienen te gebeuren voor het einde van dit jaar.

1.1.3. Een coherente geïntegreerde digitale strategie afgestemd op de lokale besturen

Stijn De Roo vroeg of er tegen eind 2023 een coherente digitale strategie komt, die afgestemd is met de lokale besturen, en hoe die verder uitgewerkt zal worden. De minister-president bevestigt dat hij werk maakt van een coherente geïntegreerde Vlaamse digitale strategie, die niet alleen de digitalisering van de Vlaamse overheid en de lokale besturen omvat, maar ook van de Vlaamse economie en maatschappij.

Om in cocreatie tot een dergelijke, gedragen digitale strategie te komen, is er nood aan een goede samenwerking tussen alle beleidsdomeinen en -niveaus. Binnen het stuurorgaan Vlaams Informatie- en ICT-beleid wordt daarom een werkgroep digitale strategie opgericht, om samen met de vertegenwoordigers van elk beleidsdomein of elke entiteit die coherente geïntegreerde Vlaamse digitale strategie op te stellen. Ook de CIO's, de vertegenwoordigers van de lokale en provinciale besturen en de externe innovators uit het stuurorgaan worden in de werkgroep betrokken.

In cocreatie zal de werkgroep samen in vier thematische workshops en op basis van de doelstellingen van het Europees Digitaal kompas uitwerken hoe digitale technologie het best kan ingezet worden om de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen aan te pakken en te komen tot een efficiënte overheid die via digitalisering en data optimaal en proactief inspeelt op de noden van de burgers, de ondernemingen en de verenigingen. In die thematische workshops zullen bijkomende thematische experts aansluiten, bijvoorbeeld rond het belangrijke thema van digitale inclusie.

Daarnaast zal de bestaande werkgroep Interbestuurlijk Samenwerken onder het stuurorgaan Vlaams Informatie- en ICT-beleid gebruikt worden om tot een goede samenwerking met de lokale besturen te komen. Gezien de lokale besturen het

dichtst bij de burger staan, zijn ze een belangrijke schakel in het realiseren van een coherente geïntegreerde Vlaamse digitale strategie.

Ook wil hij samen met de vertegenwoordigers van elk betrokken bevoegdheidsdomein of entiteit de belangrijkste stakeholders in kaart brengen en de uitwerking van de digitale strategie valideren bij de stakeholders om zo de strategie verder te verrijken. Zijn de geïdentificeerde maatschappelijke uitdagingen reëel en prioritair? Volstaan de voorgestelde digitale oplossingen? Daarbij zullen zoveel mogelijk bestaande klankborden worden gebruikt.

Ten slotte werden de leidend ambtenaren uitgenodigd op een sessie van de Digital Leaders Academy op 22 november 2022, waarin hij verder met hen rond de Vlaamse digitale strategie zal reflecteren.

1.1.4. Vastgoed en het hybride werken

Stijn De Roo peilde ook naar de impact van de energiecrisis op het beleid inzake het vastgoed én het hybride werken. Hoe verloopt de uitbouw van het hybride werken en hoe zit het met de evolutie van de bezettingsgraden? Is er een hogere druk doordat personeelsleden meer naar het werk komen als gevolg van de energieprijzen?

Het verder uitbouwen van hybride werken binnen de Vlaamse overheid verloopt volgens het investeringsplan dat de Vlaamse Regering op 29 oktober 2021 goedgekeurd heeft. De eerste fase van het hybride werken focust zich op de centralisatie in Brussel (Teirlinckgebouw, Consciencegebouw, Belpairegebouw). De tweede fase, die in 2025 start, focust op de provinciale VAC's.

De bezetting van de Vlaamse kantoorgebouwen is vandaag nog steeds beperkt. Er is voldoende marge om een eventuele stijging van de bezetting in de wintermaanden ten gevolge van de energiecrisis te kunnen opvangen. De bezettingsgraad wordt dagelijks gemonitord door bezettingsmetingen. Indien in de toekomst en op basis van metingen blijkt dat het aantal toegewezen werkplekken te laag of te hoog is, kan Het Facilitair Bedrijf steeds een aanpassing van het aantal werkplekken initiëren.

1.1.5. Budgettaire provisie voor het Europees voorzitterschap

Anke Van dermeersch wenste een toelichting bij de werking van de provisie voor het Europees voorzitterschap. Van januari tot en met juni 2024 zal België het roterend voorzitterschap van de Raad van de EU waarnemen. Vlaanderen zal daarin een belangrijke rol spelen. De Vlaamse voorbereiding van het EU-voorzitterschap is uitgewerkt in een projectplan dat werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 28 oktober 2022. Het projectplan en de begeleidende nota aan de Vlaamse Regering zijn openbaar en kan men raadplegen.

Het totale budget voor het project bedraagt 25 miljoen euro. In de begrotingen 2022, 2023 en 2024 wordt dat budget via een centrale provisie bij DKBUZA ingeschreven (provisieartikel SA0-1SBA2AA-PR). De Vlaamse Regering zal het begrote provisioneel krediet jaarlijks herverdelen via twee herverdelingsbesluiten.

Een eerste herverdelingsbesluit a rato van 70 procent van de begrote provisie zal in het voorjaar aan de Vlaamse Regering ter goedkeuring worden voorgelegd. Een tweede herverdelingsbesluit a rato van de resterende 30 procent van de provisie volgt in het najaar. Bij die herverdelingen blijft een zekere flexibiliteit mogelijk ten opzichte van de in de bovenstaande nota aan de Vlaamse Regering opgenomen budgetverdeling per uitgavensoort, om rekening te kunnen houden met verantwoorde, geactualiseerde inschattingen van de uitgaven.

De centrale provisie wordt gecombineerd met een ruiterbepaling bij de begrotings-opmaak 2023. Die biedt de mogelijkheid om het saldo van het provisioneel krediet voor vastleggingskredieten over te dragen van 2023 naar 2024. Niet-herverdeelde provisie-kredieten 2023 kunnen dankzij die ruiterbepaling overgedragen worden naar 2024. Daardoor kan budgettaire flexibiliteit ingebouwd worden, wat voor een project als het EU-voorzitterschap noodzakelijk is.

1.2. Bespreking

Er worden geen opmerkingen geformuleerd bij de antwoorden van minister-president op vragen van de commissieleden bij het ontwerp van uitgavendecreet

2. Programmadecreet 2023: voortzetting bespreking met minister-president Jan Jambon

2.1. Antwoorden van minister-president Jan Jambon bij het ontwerp van programmadecreet 2023

2.1.1. *Band van de bepalingen met de begroting 2023*

Minister-president *Jan Jambon* begint zijn antwoord met de bedenkingen die Anke Vander meersch formuleerde bij de werking zelf van het programmadecreet, onder meer inzake de ruime invulling van de vereiste band met de begroting. De minister-president begrijpt haar bezorgdheid. De bepaling met betrekking tot het rechtstreeks verband met de betrokken begroting werd opgenomen in artikel 65 van het Reglement van het Vlaams Parlement. Het artikel voorziet niet in een verdere verduidelijking van wat al dan niet onder dit rechtstreeks verband begrepen moet worden. Het staat het Vlaams Parlement vrij een verdere verduidelijking of verstrenging van dit begrip op te nemen in zijn reglement. In ieder geval probeert de Vlaamse Regering die band met de begroting naar best vermogen te bewaken, verzekert hij.

2.1.2. *Dienst met afzonderlijk beheer Investeringsprogramma energiebeheer overheidsgebouwen*

Verder had Anke Van dermeersch vragen over de invulling en werking van de nieuwe DAB Investeringsprogramma energiebeheer overheidsgebouwen. Er wordt bij de begrotingsopmaak 2023 40 miljoen euro voorzien voor de opstart van het investeringsprogramma energiebeheer overheidsgebouwen. Het agentschap Facilitair Bedrijf heeft als opdracht gekregen om energiebesparende investeringen uit te voeren in gebouwen van de Vlaamse overheid en de daardoor gerealiseerde besparingen op energiekosten opnieuw aan te wenden voor energiebesparende investeringen in gebouwen van de Vlaamse overheid. Er werd gekozen voor de oprichting van een DAB omdat binnen het investeringsprogramma eigen ontvangsten gerealiseerd zullen worden (overeenstemmend met de besparingen op energiekosten), die opnieuw aangewend dienen te worden voor nieuwe energiebesparende maatregelen. Anders kwamen zij in de algemene middelen terecht.

Die werkwijze werd evenzeer gekozen om schaalvoordelen te benutten, snelheid te maken en expertise maximaal te laten renderen. In plaats van elke entiteit afzonderlijk het warm water te laten uitvinden en kleine behoeften voor bijvoorbeeld PV-installaties in de markt te laten zetten, wordt het investeringsbudget in één hand geplaatst, bij een agentschap dat in het verleden al bewezen heeft mooie resultaten te kunnen afleveren, zowel inzake energiebesparing als inzake bouwprojecten. De creatie van een rollend fonds moet toelaten de voorbeeldrol als overheid waar te maken, ook waar het productie van hernieuwbare energie en verminderde energie-afhankelijkheid betreft.

2.2. Stemmingen van het ontwerp van programmadecreet 2023

De bepalingen in het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1) wat betreft bevoegdheden van minister-president Jan Jambon die aan deze commissie zijn toegewezen, betreffen hoofdstuk 4. Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie, afdeling 6. Oprichting DAB Investeringsprogramma energiebeheer overheidsgebouwen (artikel 32 tot en met 34) en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding (artikel 97 voor wat betreft artikel 32 tot en met 34).

Er werden geen amendementen ingediend op artikel 32 tot en met 34 en 97.

Artikel 32 tot en met 34 en artikel 97 (wat betreft artikel 32 tot en met 34) worden aangenomen met 8 stemmen tegen 4 bij 1 onthouding.

3. Begroting 2023: voortzetting van de bespreking met minister Matthias Diependaele

3.1. Toelichting door raadsheer Jan Debucquoy bij het rapport van het Rekenhof

3.1.1. Inleiding

Jan Debucquoy bedankt bij het begin van zijn toelichting het Departement Financiën en Begroting voor de goede samenwerking, verstandhouding en informatie-uitwisseling. Hij maakt gebruik van een presentatie die terug te vinden is als bijlage 4 op de [dossierpagina](#) van dit verslag.

In het voorliggende rapport heeft het Rekenhof ook aandacht besteed aan de tweede aanpassing van de begroting 2022, waarbij het zeven bedenkingen formuleert (pagina 14 en 15 van het rapport). Hij licht ze echter niet toe, omdat de aanpassing twee weken geleden al goedgekeurd werd in de commissie.

Het hof gaat evenmin zijn commentaar toelichten over de uitgavenkant van de begroting 2023. Er zijn immers geen opmerkingen die van die aard zijn dat zulks noodzakelijk is. Zij komen in de andere commissies aan bod, maar als de leden hier alsnog toelichting wensen over sommige passages over de uitgaven, mogen ze daarom vragen, verzekert de raadsheer.

Net als de laatste keren heeft het Rekenhof geen opmerkingen bij de raming van de ontvangsten. Die komt dus ook niet aan bod.

De weglating van de drie genoemde onderdelen spaart alvast twee derde van de verdere toelichting uit, besluit de spreker. Wat komt wel aan bod? De grote onzekerheden over de raming van de economische parameters voor 2023, het Europese begrotingskader, de evolutie van de schuld en de aftoetsing met de schuldnormen zoals vastgelegd door de Vlaamse Regering, de uitgavennormering, de leesbaarheid van de begroting, en tot slot het 'work in progress' betreffende de BBT's in het licht van het streven naar een volwaardige prestatiebegroting.

3.1.2. De economische parameters

Hij gaat in op de economische parameters (dia's 4 en 5). De grootste moeilijkheid is de onzekerheid over de evolutie van de inflatie in 2023. Men heeft gezien dat geen enkele instantie in staat is gebleken de hoge inflatie in 2022 in te schatten of te voorspellen wanneer de spilindexen overschreden zullen worden. De verwachte inflatie voor 2023 kan dan ook onmogelijk ingeschat worden, wat men ook terugziet in de grote disclaimer bij iedere voorspelling van de gespecialiseerde instellingen zoals het Planbureau, de NBB of de ECB, die allen waarschuwen dat hun

voorspellingen met de allergrootste voorzichtigheid moeten geïnterpreteerd worden.

Vandaar de grote verschillen in de parameters van volgend jaar, concludeert de raadsheer. Een bijkomende moeilijkheid is dat bij hoge inflatie geen enkel economisch model kan inschatten wat de impact is van de hoge inflatie op de andere parameters. Modellen houden immers rekening met data van het verleden, maar in de voorbije 40 jaar is er geen enkele periode geweest van hoge inflatie.

Hij illustreert dat met een voorbeeld uit het verslag. Daarin heeft het Rekenhof bekeken wat de impact is van de verschillende ramingen betreffende economische groei en inflatie op de raming van de middelen uit de BFW (dia 5). Onderaan de tabel ziet men de grote verschillen in de ramingen, die variëren van -567 miljoen euro tot +516 miljoen euro ten opzichte van de hypothesen die gebruikt werden door het Planbureau in zijn economisch budget van september 2022. De bedragen houden rekening met zowel de basisbedragen voor 2023 als de afrekening van 2022 (die in 2023 plaatsvindt).

In de omgang daarmee geldt volgens de raadsheer enkel het principe van de voorzichtigheid. Men moet zich hoeden voor beslissingen over nieuwe, recurrente uitgaven als men niet zeker is over de evolutie van de toekomstige gerealiseerde ontvangsten. Iedereen weet immers dat eenmaal besliste uitgaven heel moeilijk teruggedraaid kunnen worden. Dat is herhaaldelijk gebleken bij de uitvoering van regeerakkoorden, die worden afgesloten uitgaande van hypothesen over de economische groei en de inflatie in de komende vijf jaar. De vrije beleidsruimte wordt ingevuld met een lijst van nieuwe beleidsinitiatieven, maar als achteraf blijkt dat de groei minder is, blijkt beslist beleid heel moeilijk terug te draaien.

3.1.3. *Het Europees begrotingskader*

Vervolgens besteedt hij aandacht aan het Europese begrotingskader (dia 6). Voor 2023 geldt nog altijd de 'general escape'-clausule: het tijdelijke stopzetten van de Europese begrotingsregels om maatregelen te kunnen nemen als reactie op de gevolgen van de COVID-19-, Oekraïne- en energiecrisissen.

Een nieuw begrotingskader zal pas gelden vanaf 2024. Daar is inmiddels meer zicht op sinds de Europese Commissie haar voorstellen heeft bekendgemaakt. Ze moeten nog wel goedgekeurd worden door de Europese Raad van Ministers en door het Europees Parlement, maar de Commissie heeft wel al aangegeven dat zij de beslissing daarover ten laatste wenst aan het einde van het eerste semester van 2023, dus voor de lidstaten hun begrotingen 2024 opmaken. Gelet op de omstandigheden dat België een kleine en open economie is en ten volle profiteert van de euro en het monetair beleid van ECB, kan het niet anders dan zich te conformeren aan de nieuwe Europese begrotingsnormering, merkt hij daarbij op.

Hij vat de krachtlijnen van het nieuwe begrotingskader samen in vier grote assen, waarvan de eerste is: meer focus op de versterking van en het toezicht op de houdbaarheid van de schuldpositie. De Europese Commissie wil dat iedere lidstaat een passend en geloofwaardig traject voorstelt voor schuldvermindering naar 60 procent van het bbp. Bovendien zal Europa extra vereisten opleggen aan landen met een hoge schuldgraad, waarvan voorlopig vijf 'gelukkigen' bekend zijn: Italië, Spanje, Griekenland, Frankrijk en België. Zij moeten een referentiebegrotingsaanpassingstraject van vier jaar voorstellen, waarin ze duidelijk aantonen hoe de schuld op een aanvaardbare manier wordt teruggedrongen.

De tweede as wordt gevormd door meer zeggenschap voor de lidstaten, wat 'ownership' wordt genoemd. Zij krijgen meer dan vroeger inspraak bij het bepalen van het budgettaire aanpassingstraject, wat het eigenaarschap ervan moet versterken. De

ationale begrotings- en structuurplannen vormen de hoeksteen waarin begrotings-, hervormings- en investeringsdoelstellingen worden geïntegreerd tot één coherent middellangetermijnplan.

De lidstaten mogen een langere aanpassingsperiode dan vier jaar voorstellen (maximum drie jaar extra) maar enkel als dat traject wordt ondersteund door een reeks hervormings- en investeringsverbintenissen die de houdbaarheid van de schuld versterken en inspelen op de gemeenschappelijke EU-prioriteiten en doelstellingen, die duidelijk door de Europese Commissie gedefinieerd zijn. Het gaat dus niet om investeringen in de brede zin, onderstreept hij, maar alleen in het kader van de vergroening van de economie, de digitalisering en de veerkrachtige economie (zoals het relanceplan Vlaamse Veerkracht).

De medaille van zeggenschap en eigenaarschap heeft echter een andere kant: een pleidooi voor strengere handhavingsinstrumenten voor de Europese Commissie. De toekomstige versterking van de handhaving zal erin bestaan dat de Europese Commissie aan iedere lidstaat vraagt om jaarlijks een voortgangsrapport in te dienen over de naleving van zijn begrotingstraject. Verder blijft de procedure voor buitensporige tekorten gehandhaafd. De schuldprocedure wordt bijkomend versterkt voor lidstaten met een schuld van meer dan 60 procent van hun bbp.

Tot slot mikt de Commissie op meer focus op de groei van de netto primaire uitgaven, die zij definieert als de uitgaven die de regering onder controle heeft. De jaarlijkse evolutie daarvan zal dienen voor de beoordeling van het budgettaire aanpassingstraject. Daarover zal een jaarlijks begrotingstoezicht uitgeoefend worden, waardoor het kader en de opvolging worden vereenvoudigd. Er zal niet langer worden gewerkt met een structureel saldo, maar met de voor een bepaald jaar vastgelegde uitgavennorm.

Zoals gezegd moeten die voorstellen nog goedgekeurd worden door Europese Raad en Parlement. Het is ook afwachten hoe het nieuwe begrotingskader binnen het Belgisch kader zal uitgewerkt worden, meer bepaald hoe de verdeling zal zijn van de begrotingsinspanningen tussen het federale niveau en de gewesten en gemeenschappen.

3.1.4. Schuldevolutie

Gelet op de focus van het toekomstige begrotingskader van de EU op schuldafbouw en het beperken van de uitgavengroei, zoomt de raadsheer in de volgende dia's in op de schuldevolutie en de uitgavennormering.

Het Rekenhof blijft zich zorgen maken over de evolutie van de schuld. De cijfers illustreren dat: een bijna verdubbeling van de schuld van 26,6 miljard euro in 2020 naar 50 miljard euro in 2027. Dat is weliswaar een minder sterke stijging in vergelijking met de vorige meerjarenraming, maar dat komt doordat de basis (2022) met bijna 4,5 miljard euro verschilt, omdat men toen de COVID-19-uitgaven en de impact op de ontvangsten voor 2022 had overschat. Afgezien daarvan blijft de evolutie dezelfde als die in vorige meerjarenramingen.

Ook de toetsing aan de schuldnormen van de Vlaamse Regering spreekt boekdelen. De schuld stijgt sterk boven 65 procent van de ontvangsten, tot 80 procent van de ontvangsten in 2027. Het positief nettoactief, dat nog 3,4 miljard euro bedroeg in 2019, is omgezet in een negatief nettoactief van 5 miljard euro in 2021. In de vorige meerjarenraming was nog -2,3 miljard euro geschat voor 2020.

De negatieve impact van de hoge schuld en de hogere rentekosten ziet men terug in de cijfers over de rentekosten (dia 8), die stijgen tot bijna 1 miljard euro (ruim 2 procent van de begroting) in 2027, bijna het dubbele van de vorige meerjaren-

raming, waarin het effect voor 2026 geschat werd op 500 miljoen euro (of 1 procent van de totale uitgaven).

Dia 9 toont een tabel die het Planbureau presenteerde op een studiedag in september 2022. Daarin wordt de verhouding tussen schuld en uitgaven vergeleken voor de verschillende overheden van het land. De spreker waarschuwt dat men zich bij de interpretatie van de tabel moet bewust zijn dat zij gebaseerd is op gegevens die verzameld zijn in juni 2022 (terwijl sindsdien veel veranderd is, onder meer op het vlak van inflatie), dat – anders dan bij de Vlaamse schuldnorm – wordt vergeleken met de uitgaven en niet met de ontvangsten, en dat de vergelijking gecorrigeerde primaire finale uitgaven betreft, dus na aftrek van de rente-uitgaven. De tabel geeft ook de evolutie weer tussen 2020-2027 (in blauw) ten opzichte van 2019 (in oranje).

De vergelijking met de andere regio's bevestigt dat op absoluut niveau de Vlaamse Gemeenschap de beste leerling is. Verder leert de tabel dat de gewesten en gemeenschappen serieus bijdragen aan de evolutie van de schuld, terwijl de schuldgroei vroeger vooral bij de federale overheid lag. De spreker herinnert daarbij aan de afspraak bij de BFW van 1989 dat gewesten en gemeenschappen hun schuld op 20 jaar zouden afbouwen. In de raming van de toekomstige evolutie van de schuld blijkt alleen het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest slechter te scoren dan de Vlaamse Gemeenschap (wat betreft verhouding schuldniveau 2019 met de groei schuld tot en met 2027).

3.1.5. *Uitgavennormering*

Het zal veel inspanningen vergen voor de Vlaamse begrotingsautoriteiten om het pad naar begrotingsevenwicht te handhaven. Het Rekenhof heeft er al eerder zijn appreciatie over uitgesproken dat de minister van Begroting heeft geïnvesteerd in extra instrumenten om de uitgavengroei in bedwang te houden, zoals de spending reviews, de BA light en de begrotingsheroverwegingen.

Het is alvast een stap vooruit dat in de meerjarenraming een hoofdstuk 8 over de praktische toepassing van de uitgavennormering is opgenomen. Men ziet er hoeveel de toegelaten nominale uitgaven bedragen in de periode 2022-2027, uitgaande van de convergentie naar een begrotingsevenwicht in 2027.

Het hoofdstuk 8 bevat evenwel te weinig informatie over de mate waarin de voorgestelde evolutie voor 2023-2027 voldoet aan het traject dat op basis van de uitgavennorm is bepaald. Het bedrag voor de toegelaten nominale uitgaven in 2027 (57,8 miljard euro) is daardoor moeilijk te vergelijken met de cijfers van hoofdstuk 4, waar sprake is van de evolutie van de toekomstige uitgaven bij ongewijzigd beleid tot 2027, en hoofdstuk 5, waarin de evolutie van begrotingsmaatregelen en nieuwe beleidsimpulsen wordt getoond.

Om van de uitgaven in de meerjarenraming over te gaan naar de toegelaten uitgaven (in de uitgavennorm) moeten immers de rente-uitgaven, Oosterweel en de onderbenutting afgetrokken worden. Ook de eenmalige uitgaven in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht en de Oekraïne-crisis worden niet meegeteld, evenmin als de uitgaven van het Klimaatfonds en het Energiefonds, omdat uitgaven gefinancierd met toegewezen ontvangsten buiten de berekeningsbasis van de uitgavennorm worden gehouden.

De raadsheer citeert op dat punt de belangrijkste aanbeveling in hun rapport: "Het Rekenhof wijst op het belang van de uitgavennorm voor het aansturen van een voorzichtig meerjarig begrotingstraject, gericht op het bereiken van een begrotingsevenwicht en een houdbare schuld." Er mag dan ook niet te lang gewacht worden om de uitgavennorm te implementeren (ten laatste bij het regeerakkoord

van de volgende Vlaamse Regering) en het bijhorende normerende begrotingstraject uit te tekenen. Als dat instrument breed wordt gedragen, kan het een krachtig instrument zijn voor de begrotingsinstanties.

Onzekere elementen blijven het uiteindelijke Europese begrotingskader en de uitgavennormering daarin, en de houdbaarheid van de hypothesen bij lage en hoge inflatie. Die maken een groot verschil voor met name de werkingskosten, het groei-pakket en het Gemeentefonds.

3.1.6. *Leesbaarheid van de begroting*

Verder is er gewerkt aan de leesbaarheid van de begroting, stelt het Rekenhof vast.

Om te beginnen zit er meer informatie in de meerjarenraming. De administratie heeft inspanningen geleverd om de transparantie van de meerjarenraming te verbeteren en haar beter af te stemmen op de algemene toelichting bij de begroting 2023. De meerjarenraming geeft de evolutie weer van de beleids- en vereffeningskredieten bij constant beleid. Daarnaast wordt de impact getoond van de begrotingsmaatregelen en het nieuw beleid, waarbij de beslissingen uit het regeerakkoord, de begrotingsopmaak 2022 en de begrotingsopmaak 2023 apart worden toegelicht.

Daarnaast is het hof tevreden met de indeling van de middelen per beleidsdomein. Dat geldt ook voor de decreetsbepalingen. De administratie is erin geslaagd een duidelijker verband te creëren tussen de decreetsbepalingen, de administratieve tabel en de toelichtingen.

Er is ook meer aandacht dan vroeger voor budgetverschuivingen via compensatie. De indexatie en haar effecten worden omstandig behandeld.

Het Rekenhof bevestigt dat de aanpassingen de overzichtelijkheid van de begrotingsdocumenten verbeteren, wat de leesbaarheid en transparantie van de begroting ten goede komt. De administratie komt daarmee tegemoet aan de vraag van de werkgroep Leesbare Begroting.

3.1.7. *BBT's*

Tot slot behandelt hij nog de BBT's, die de vroegere beleidsbrieven vervangen. In het kader van prestatiegeïnfomeerd begroten moeten de BBT's het verband leggen tussen het beleid en de begrotingsmiddelen die daartegenover staan. Het Rekenhof heeft de kwaliteit van de BBT's bij de initiële begroting 2023 onderzocht.

Op basis van gestandaardiseerde vragenlijsten ging het na in welke mate de BBT-instructies formeel en inhoudelijk werden toegepast. Tabel 6 van het rapport geeft een overzicht van de resultaten op basis van een professioneel oordeel van de auditeurs per BBT. De scores zijn redelijk tot goed. Dat houdt in dat de BBT-instructies in grote lijnen werden nageleefd door de departementen en dus goed bewaakt worden door de begrotingsinstanties. Ten opzichte van vorig jaar is de kwaliteit van de BBT's vrijwel gelijk gebleven.

3.2. *Reactie van minister Matthias Diependaele*

3.2.1. *Inleiding*

Matthias Diependaele dankt het Rekenhof, en is blij met zijn derde opeenvolgende goede rapport. Hij verzekert dat de Vlaamse Regering samen met het Rekenhof streeft naar perfectie. Hij erkent dan ook dat nog bijsturing mogelijk is, waarvan

hij de toelichtingen bij de BBT's als voorbeeld geeft, maar denkt dat opnieuw vooruitgang is geboekt. De inbreng van het Rekenhof was daarbij cruciaal, zowel wat de inhoud als de leesbaarheid betreft. Die samenwerking is heel vruchtbaar.

3.2.2. *Impact van de volatiele parameters en de gevolgen voor het beleid*

De analyse die het Rekenhof de laatste jaren maakt over de impact van de volatiele indicatoren, met daarbij aandacht voor recentere cijfers, is interessant en geeft volgens de minister aan dat men er niet zomaar van moet uitgaan dat in dergelijke volatiele tijden elke meeropbrengst onmiddellijk moet worden uitgegeven. De minister herhaalt dat het begrotingstekort nog steeds groot is. Om dat tekort te financieren, moet geleend worden, en dat moet dus ooit worden terugbetaald. De minister waardeert dan ook de steun van het Rekenhof voor de keuze die de regering op dat vlak maakt, en betreurt tegelijk dat sommigen in de media suggereren dat de regering geld zou achterhouden. Hoe zou dat kunnen als men tegelijk zwaar, voor bijna 3 miljard euro, in het rood gaat? De minister gaat graag met het parlement in debat over de vraag waaraan de beperkte middelen moeten worden besteed.

Vlaanderen is nog steeds een onderdeel van België en België heeft of evolueert naar het grootste begrotingstekort van de EU. Minister Matthias Diependaele roept iedereen die om extra uitgaven vraagt dan ook op om onmiddellijk aan te geven welke andere uitgaven men zal schrappen. Het Rekenhof toont weliswaar begrip voor de extra maatregelen die tijdelijk leiden tot een groter begrotingstekort, maar pleit tegelijk, en zeer terecht, net als de Europese instanties, voor voorzichtigheid. Dat doet de minister ook. Hij pleit voor gerichte maatregelen om burgers en bedrijven te ondersteunen, en niet om begrotingstekorten te laten oplopen, want die leiden tot extra schuld.

Hij verzekert dat hij de bezorgdheden deelt die Maurits Vande Reyde tweet en dat hij open staat voor het pleidooi van diens fractie om subsidies te schrappen. Maar dan moet ook worden aangegeven welke subsidies geschrapt moeten worden en – vooral – moet daarover een akkoord worden gesloten. De Open Vld-voorzitter stelt immers precies het tegenovergestelde voor, stelt de minister vast. Men kan niet tegelijk pleiten voor meer voorzichtigheid en voor meer uitgaven. De minister pleit voor een meer consequente houding.

3.2.3. *Leesbaarheid van de begroting*

De minister heeft het pleidooi van het Rekenhof gehoord en onderschrijft dat de regering weer wat stapjes voorwaarts gezet heeft, maar dat er nog verdere stappen kunnen gezet worden. Hij leest en hoort voornamelijk de vraag om nog meer aandacht te besteden aan de motivering. Op dat vlak zijn al veel inspanningen geleverd, onderstreept hij. Hij hecht veel belang aan transparantie, die voor hem cruciaal is in de begroting. Hij belooft toe te zien op blijvende verbetering, en dat signaal ook uit te sturen naar andere onderdelen van de Vlaamse overheid.

3.2.4. *Uitgavennorm*

De minister is ook blij dat het Rekenhof deel heeft uitgemaakt van de groep experts die de uitgavennorm mee uitwerkte. Men ziet vandaag dat ook, zoals verwacht, de Europese Commissie in die richting evolueert. Het is de logische volgende stap. De eerste stap werd echter gezet door de Vlaamse Regering. Zoals het Rekenhof terecht opmerkt, zijn er nog meer stappen nodig. Daaraan wordt gewerkt, verzekert hij.

Zoals al afgesproken in de commissie zal men daarover in debat gaan in aanwezigheid van Koen Algoed, die eerst de uitgavennorm op Vlaams niveau kan uitleggen.

Hij nodigt het Rekenhof alvast uit om bij die uiteenzetting aanwezig te zijn, zodat alle actoren, over de partijgrenzen en legislaturen heen, samen kunnen evolueren. Dat is ook het doel van de uitgavennorm: een algemene leidraad over partijgrenzen en legislaturen heen.

3.3. Tussenkost van Maurits Vande Reyde

3.3.1. *Uitgavennorm*

Maurits Vande Reyde noemt de verschijning van de uitgavennorm in de meerjarerenraming historisch. Die eerste aanzet is erg belangrijk. Even positief is het pad naar evenwicht op middellange termijn.

3.3.2. *Materiële fouten*

Wel merkt het lid met het Rekenhof op dat er een aantal materiële fouten in de begroting staan. Volgens zijn telling staan er in de begroting dertien grote fouten, maar daarvoor zal hij het ontslag van de minister nog niet vragen. Maar misschien kan de minister een en ander verduidelijken?

3.3.3. *Schuldprobleem*

Essentieel is echter het schuldprobleem. De schuld stijgt de komende jaren significant, van 65 tot 80 procent van de ontvangsten, wat ons in de gevarezone brengt. De negatieve nettoactiefpositie van 5 miljard euro toont bovendien dat een groot deel daarvan wat hij noemt 'slechte schuld' is, die niet gedekt is door activa. Dat is zorgwekkend, met name door de rentekosten, die de komende jaren drie keer zo groot worden, tot ze over enkele jaren 1,2 miljard euro zullen bereiken. Met dergelijk bedrag zou men de hele wachtlijst van 10.000 mensen met een beperking kunnen wegvagen. De rentekosten nemen een significant deel in van de beleidsruimte van toekomstige regeringen. Het is dan ook de taak van het parlement om de Vlaamse begroting te laten terugkeren naar een gezonde situatie.

Het pad naar de schulddaling, eens dat het begrotingsevenwicht bereikt is, is echter nog troebel. Daarom vindt het lid het belangrijk dat de rentekosten voortaan worden opgenomen in de uitgavennorm. Wat vindt het Rekenhof daarvan? De uitgavennorm dient volgens het lid om de schuld terug in de veilige zone te brengen – wat hem betreft mag er trouwens ook een schuldennorm komen.

De ontvangsten verhogen, vindt het lid alvast geen goede manier om de schuld opnieuw naar beneden te krijgen. Nochtans stijgen die spectaculair in de voorliggende begroting, met name de eigen gewestbelastingen, waarvan de stijging voor 80 procent toe te schrijven is aan het indexatie-effect. Die sneeuwbal rolt volgend jaar verder. De regering moet beseffen dat de ontvangsten niet zullen blijven kunnen groeien. In dat verband signaleert het lid dat volgens hem de stijgende ontvangsten in de erfbelasting, doordat de indexering van de tariefschalen niet worden aangepast, niet in de begroting zijn opgenomen.

Hoe kan de schuld dan wel naar beneden gebracht worden? Welke technische mogelijkheden ziet het Rekenhof? Is de verkoop van participaties er een? Het belangrijkste zal evenwel zijn om de uitgaven onder controle te houden. Het lid is het met de minister eens dat concreet moet worden aangegeven hoe dat dient te gebeuren.

Hij voelt zich niet persoonlijk aangesproken door de kritiek van de minister omdat hij zelf regelmatig besparingsvoorstellen formuleert. Het is belangrijk om ook de Vlaamse Regering daarop te wijzen – dat is de rol van het parlement. Het lid draait de redenering echter om: in de eerste plaats moet de uitgavennorm decretaal

worden vastgelegd. Vanaf dan zullen zowel de huidige als de toekomstige regeringen zich aan dat kader moeten houden. Dat dwingende karakter ontbreekt voornog.

3.3.4. *Punctuele vragen*

Meer dan de helft van het relanceplan is nog niet in VEK in de begroting opgenomen. Gaat dat nog gebeuren?

In hoeverre is de huidige leningenportefeuille, met verplichtingen op korte en lange termijn, gevoelig aan verdere toekomstige rentestijgingen?

Wat de leesbaarheid van de begroting betreft, erkent hij dat inspanningen worden gedaan, die door het Rekenhof worden gewaardeerd. Maar er blijven wel onduidelijkheden over de overdrachten tussen begrotingsjaren. Die zitten vooral vervat in DAB's, fondsen en begrotingsruiters. Als parlamentslid is het quasi onmogelijk om daar een goed zicht op te krijgen. In zijn antwoord op de technische vragen van het lid verwees de minister daarvoor naar de jaarrekeningen (die er echter nog niet zijn) of naar de teksten van de diverse beleidstoelichtingen (die moeilijk te verbinden zijn met de begrotingscijfers). Het gaat nochtans om significante stromen. Hoe kan de tracering daarvan verbeterd worden? Kan er een globaal overzicht gegeven worden?

Tot slot komt hij nog even terug op een van de dertien materiële fouten waarnaar hij in het begin van zijn tussenkomst verwees. Een daarvan is de boeking van Europese middelen, waar een nulwaarde bij staat, terwijl Vlaanderen toch significante middelen van Europa verwacht. Hoe komt dat? Verder vraagt hij uitleg bij de uiteenlopende cijfers over de transacties tussen De Lijn en Livan. De andere fouten en onvolmaaktheden zijn door het Rekenhof opgesomd.

3.4. Tussenkomst van Björn Rzoska

Björn Rzoska denkt dat het met die fouten in de begroting behoorlijk meevalt.

3.4.1. *Communicatie van Groen over de Vlaamse begroting 2023*

Het grootste bezwaar van zijn fractie (hij verwijst naar communicatie van dinsdag 22 november 2022 van Groen over de Vlaamse begroting en in het bijzonder het groeipakket) is veeleer dat te veel van de middelen die door de inflatie en de indexering van de middelen binnenkomen, gebruikt worden om de begroting op orde te houden. Ter illustratie vermeldt hij tabel 13.6 op pagina 19 van de algemene toelichting, waarin men bij de gezinsbijslag kan zien dat de dotatie van de federale overheid ongeveer 5,1 miljard euro bedraagt. In de laatste kolom ziet men dat Vlaanderen door de inflatie ongeveer 600 miljoen euro meer ontvangt, waar na correctie nog altijd een verschil van ongeveer 500 miljoen euro van overblijft.

Raadsheer Jan Debucquoy had het in zijn toelichting over de niet-indexering van de werkingsmiddelen, waarvan de invloed bij een inflatie van 2 procent eerder gering is. Bij een inflatie van 9 tot 10 procent brengt een niet-indexering van werkingsmiddelen of uitgaven volgens het lid heel wat organisaties en gezinnen in de problemen. Kan raadsheer Jan Debucquoy daar dieper op ingaan?

Het is immers over dat verschil tussen de veelal welvaartsvaste dotaties en de niet of onvolledig geïndexeerde uitgaven, dat zijn fractie vanochtend in de media heeft gecommuniceerd. Wat bedoelde de minister in zijn reactie daarop met de correctie van 160 miljoen euro? Is die jaarlijks? En zelfs als dat klopt, blijft er nog om en bij de 300 miljoen euro over, die naar de algemene middelen gaat.

Zijn fractie blijft erbij dat te weinig van de zuurstof die de begroting krijgt door de inflatie, terugkeert naar de gezinnen. Hij verwijst naar het groeipakket, waarop ook eerder al bekribbeld is, terwijl gezinnen financieel onder druk staan door de stijgende energiefacturen. Het lid pleit voor transparantie daarover, men kan het dan nog altijd inhoudelijk oneens zijn.

3.4.2. *Europees begrotingsbeleid ligt onder de loep*

Het is boeiend om te zien hoe het Europese niveau op een andere manier naar begroting begint te kijken. Daar wordt door Vlaanderen ook al jaren voor geijverd. Hij begrijpt dat Europa rekening wil houden met de kritiek van de lidstaten maar tegelijk ook voor handhaving van de afspraken kiest. Klopt het dat Europa harde garanties zal vragen op het vlak van het terugdringen van fossiele brandstoffen in gebouwen (cf. laatste bullet op pagina 12 van het rapport van het Rekenhof)? Kan het Rekenhof dat bevestigen?

3.4.3. *Relanceplan Vlaamse Veerkracht*

Het lid waardeerde de ambitie van het Vlaamse Regering om voor het plan Vlaamse Veerkracht, onafhankelijk van de via België ontvangen Europese middelen, toch het volledige bedrag voor de Green Deal en de duurzaamheidsprojecten in de begroting op te nemen, ook al waren die volgens zijn fractie te versnipperd en te weinig gefocust.

Nu leest hij echter op pagina 20: "De administratie deelde mee dat als gevolg van het verminderde subsidiebedrag er een oefening lopende is om het Plan voor Herstel en Veerkracht aan te passen aan het gewijzigd subsidiebedrag." Hij vraagt een verduidelijking van die gewijzigde positie.

Anderzijds vindt hij het voorzien in 0 euro aan Europese inkomsten, waar Maurits Vande Reyde op wees, net een voorbeeld van voorzichtig beleid gezien de actualisering van de financiële bijdrage vanuit de faciliteit voor herstel en veerkracht (FHV) en een akkoord binnen het Overlegcomité over de verdeling van deze minderinkomsten.

3.4.4. *Uitgavennormering*

Als voorstander van een goed en verstandig financieel beleid, heeft het lid zich met zijn fractie altijd en met open vizier ingeschreven in het debat over de uitgavennormering.

Het Rekenhof geeft echter aan dat het wat dat betreft op zijn honger blijft zitten. Als hij het goed begrepen heeft, werd daarvoor een vergelijking gemaakt tussen hoofdstuk 4 en hoofdstuk 8 van de meerjarenraming, maar liep het Rekenhof daarop vast. Kan die oefening alsnog gemaakt worden? Als de uitgavennorm verankerd wordt in de regelgeving, moet hij immers transparant zijn en moet men kunnen uitmaken wat hij betekent voor de voorliggende begroting, maar ook deze van toekomstige regeringen. Wat heeft het Rekenhof daarvoor nog nodig?

3.4.5. *Leesbaarheid van de begroting*

In de samenvattende tabel met BBT's (pagina 25 van het rapport van het Rekenhof), zijn voor een aantal departementen verbeteringen vast te stellen, terwijl andere ter plaatse blijven trappelen. Wat gaat de minister, die voor zijn bevoegdheden zelf zeer goede punten haalt, nog doen om andere collega's en hun administraties bij de les te houden, zeker in het licht van de prestatie-indicatoren, die er in 2024 bijkomen?

Tot slot merkt het lid op dat ook hij worstelt met de analyse van de overgedragen kredieten, die nochtans essentieel zijn om de begroting ten gronde te kunnen analyseren.

3.5. Tussenkomsst van Hannelore Goeman

3.5.1. *Koopkracht gezinnen wordt onvoldoende beschermd*

Hannelore Goeman leest in de begrotingstabellen dat de Vlaamse Regering er niet in slaagt om, in tijden van ongeziene inflatie en koopkrachtcrisis, de koopkracht van de burgers te beschermen. Er wordt bespaard op de gezinnen, die geen eerlijke indexering van de kinderbijslag krijgen, en er zit ook veel te weinig in voor gezinnen zonder kinderen, voor gepensioneerden en voor alleenstaanden. De jobbonus, waar ook haar fractie voor gestemd heeft, staat nog altijd niet op de rekening van de mensen.

Doordat de federale dotatie wordt geïndexeerd, verdient de Vlaamse Regering zelf wel aan de crisis. Het lid ontkent niet dat de regering uitgaven doet voor crisismaatregelen, alleen doet ze niet genoeg.

3.5.2. *Investeer in de kerntaken*

De regering houdt de knip op de begroting omdat ze 'klaar' wil zijn voor een volgende crisis. Maar het is nu crisis! Het lid vermeldt daarbij de energiecrisis en die in de kinderopvang en het onderwijs. De betaalbaarheid van die drie behoort nochtans tot de kerntaken van de overheid, ook al is het budgettair niet evident. Uiteraard komt schuld met een prijs, onder de vorm van rentekosten. Maar zal de prijs op termijn niet hoger zijn als investeringen in kerntaken nu uitblijven?

Het lid geeft enkele voorbeelden. De federale overheid haalt honderden euro's uit de energiefactuur, de Vlaamse een paar euro. Als mensen naar het OCMW moeten stappen, betaalt de overheid uiteindelijk ook. Hetzelfde geldt voor bedrijven die overkop dreigen te gaan, met werkloosheid tot gevolg. Ook met de bijkomende 100 miljoen euro voor de kinderopvang zal men de problemen die zich al 15 jaar opstapelen, niet oplossen. Want dat is nauwelijks voldoende voor de noodzakelijke loonopslag van het personeel. De kinderopvang heeft een investeringspakket nodig, een Marshallplan, om de werkdruk te verlagen en het tekort aan plaatsen en personeel op te lossen. De regering streeft een werkzaamheidsgraad van 80 procent na, maar om te kunnen werken is ook kinderopvang nodig. Als dat niet kan, komt volgens het lid de begroting en de welvaartsstaat in gevaar. Daarover verschilt haar fractie van mening met de regering. Het is volgens haar ook niet toevallig dat Europa zijn begrotingsregels versoepelt omdat het beseft dat investeringen noodzakelijk zijn.

3.5.3. *Kostprijs jobbonus*

Wat de jobbonus betreft, geeft het Rekenhof op pagina 32 van zijn rapport aan dat het er niet in slaagt de kosten na te rekenen, maar het stelt wel dat er 26 miljoen euro te weinig is ingeschreven in verhouding tot het geraamde tewerkstellingspercentage. Klopt haar lezing daarvan? Heeft de regering haar raming gebaseerd op volledige toekenning of heeft zij assumpties gemaakt over gedeeltelijke opname, gezien de begunstigen de jobbonus zelf dienen aan te vragen?

3.5.4. *Leesbaarheid van de begroting*

Ook Hannelore Goeman dankt de minister voor de inspanningen om de leesbaarheid van de begroting te verbeteren, maar er zit inderdaad veel variatie tussen de BBT's. Het Rekenhof klaagt op pagina 24 tot en met 27 van zijn rapport ietwat

omfloerst over de kwaliteit van de informatie in sommige BBT's, waarbij het lid citeert uit het rapport, dat onder meer de beleidsdomeinen EWI en WVG vermeldt. Het lid had dit zelf ook al vastgesteld.

Zo is het voor de oppositie vrijwel onmogelijk om bijvoorbeeld de evolutie van het budget voor kinderbijslag en -opvang te volgen. Waar scheelt het volgens het Rekenhof aan? Aan het begrotingskader of aan de afspraken over het leveren van informatie? Moeten de voorschriften over de levering van informatie door rechtspersonen als Gigarant en PMV en in het sociaal beleid gedetailleerder worden? Deelt de minister haar analyse? Denkt hij dat zijn collega's verantwoordelijk voor Economie, Werk en Welzijn beter gemotiveerd moeten worden? Of zijn er nieuwe voorschriften nodig?

3.6. Tussenkomen van Philippe Muylers

3.6.1. *Formele opmerkingen*

Philippe Muylers heeft het Rekenhof altijd al formele opmerkingen weten maken bij opeenvolgende ministers van Begroting, maar dit jaar zijn er relatief weinig. Hij gaat ervan uit dat de regering hoe dan ook zal reageren in de vorm van een weerlegging dan wel amendement. Formele opmerkingen zijn trouwens niet hetzelfde als fouten.

3.6.2. *Aanbevelingen van de Europese Commissie inzake het Belgisch begrotingsbeleid voor 2023*

Vervolgens toetst de spreker de aanbevelingen van de Europese Commissie inzake het Belgische begrotingsbeleid voor 2023 met het beleid ter zake van de Vlaamse Regering. Minister Matthias Diependaele doet met zijn begroting 2023 precies wat Europa aan België vraagt voor 2023, namelijk een voorzichtig begrotingsbeleid voeren door de groei van de lopende uitgaven te beperken en daarin rekening te houden met tijdelijke en gerichte steun voor huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor de stijgende energieprijzen.

Verder vraagt de Europese Commissie om door te gaan met het relanceplan Herstel- en Veerkracht, en meer duurzame en groeibevorderende investeringen ter ondersteuning van de groene en digitale transitie en voor energiezekerheid. Vlaanderen zet daar met het relanceplan Vlaamse Veerkracht en de bijkomende maatregelen op in.

Ook aan de vraag om structurele budgettaire hervormingen, wordt met de nieuwe instrumenten zoals de uitgaventoetsing, de brede heroverweging, de BA light, en de eerste stappen naar een uitgavennorm voldaan.

Interessant is ook de vraag om belastings- en uitkeringsstelsels te hervormen zodat er minder negatieve prikkels zijn om te gaan werken. Op dat vlak heeft de regering volgens het lid schitterend werk geleverd met haar positieve prikkel van de jobbonus. Op de vraag naar verminderde afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en verbeterde energie-efficiëntie, ging het lid al in.

Vlaanderen zet dus de juiste stappen in de richting die Europa vraagt aan België, concludeert het lid, wat hem zeer tevreden stelt.

3.6.3. *Het toekomstige Europees begrotingskader*

Philippe Muylers kan het toekomstige Europees begrotingskader voor een groot stuk onderschrijven, maar hij wijst er wel op dat het staat of valt met de handhaving. Hoe wordt afgedwongen dat afspraken en plannen worden uitgevoerd? Wat

als uit de monitoring het tegendeel blijkt? Volgt dan een boete of overname van het beleid door Europa? Hoe kijkt het Rekenhof daar tegenaan?

3.6.4. *Schuldevolutie*

Iedereen is het er over eens dat de schuldevolutie in de gaten moet worden gehouden, maar belangrijk is dat de stijging van de Vlaamse schuld vooral het gevolg is van eenmalige en eindige uitgaven zoals corona, Vlaamse Veerkracht, de energiecrisis, Oekraïne en Oosterweel.

Klopt, wat de relance betreft, de verwachting van het Rekenhof dat voor de meeste projecten het volledige budget kan worden vastgelegd tegen eind 2022? Ook hij was verbaasd door de opmerking van de administratie, die zonet door Björn Rzoska werd geciteerd (pagina 20 van het Rekenhofrapport). Onderbenutting kan men verwachten, maar dat is iets anders dan bewust minder uitgeven. Het lid vraagt hierover een reactie aan het Rekenhof en de minister.

De schuld moet laag gehouden worden vanwege de rentekosten. Die middelen kunnen immers niet uitgegeven worden aan beleid. Hij wijst Hannelore Goeman, die de federale overheid als voorbeeld naar voren schuift, erop dat die in 2022 voor 6,8 miljard euro aan rente heeft moeten uitgeven en in 2023 8,1 miljard euro. Welk budget voor nuttig beleid gaat daarmee niet verloren? In Vlaanderen is dat in 2022 en 2023 slechts 500 en 700 miljoen euro. Hij is het dan ook niet eens met het pleidooi om nog meer schulden te maken.

3.6.5. *Middelen uit de BFW gaan naar algemene middelen*

Philippe Muyters gaat in op de opmerkingen van Björn Rzoska. Bij de staatshervorming zijn volgens hem geen geormerkte middelen overgedragen. Om te beginnen zijn meer bevoegdheden overgedragen dan middelen. Om zelf een beleid te kunnen voeren, heeft Vlaanderen eerst moeten besparen. Bovendien heeft de staatshervorming juist tot doel dat de deelstaten voortaan een eigen beleid kunnen voeren en niet noodzakelijk het bestaande federale beleid. Hij vindt het dus logisch dat die middelen naar de algemene middelen gaan.

3.6.6. *Uitgavennorm*

Verder is het lid het eens met het Rekenhof dat de uitgavennorm een prachtig instrument kan zijn. Hij wijst Maurits Vande Reyde erop dat de meerjarenraming, op pagina 57 in tabel 8.3, wel degelijk de toegelaten uitgaven volgens de uitgavennorm bevat, zowel de reële minus de niet-samendrukbare uitgaven als de niet-samendrukbare uitgaven, de woonbonus en de rente-uitgaven. Die laatste zijn dus wel degelijk – en terecht – mee verrekend. Hij verwelkomt alvast de geplande hoorzitting met Koen Algoed over de uitgavennorm om daar meer toelichting over te krijgen om de werkwijze van dit begrotingsinstrument voldoende te doorgronden.

3.6.7. *Leesbaarheid van de begroting*

Tot slot gaat het lid in op de leesbaarheid, waarbij hij de vaststellingen van het Rekenhof over de verbeterde leesbaarheid bijtreedt. Als voorzitter van de werkgroep leesbaarheid stemt dat hem uiteraard tevreden. Hij waardeert dat alle BBT's volgens het Rekenhof redelijk tot goed scoren. Zorgwekkend is wel dat de kwaliteit ten opzichte van vorig jaar vrijwel gelijk is gebleven. Hoe gaat de minister er voor zorgen dat er volgend jaar bij al zijn collega's wel een verbetering zal zijn?

3.6.8. Conclusie

Philippe Muyters besluit dat de keuzes die de Vlaamse Regering in haar begroting 2023 maakte op grote lijnen zeker de juiste keuzes zijn.

3.7. Tussenkost van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy heeft berekend dat voor de jaren 2022 en 2023 de federale dotatie voor de gezinsbijslagen wel degelijk hoger was dan de uitgaven voor het groeipakket, respectievelijk 220 en 291 miljoen euro. In 2021 was er echter een tekort van 173 miljoen euro en in 2020 een tekort van 272 miljoen euro. Die jaren heeft hij echter van de oppositie geen persberichten zien verschijnen.

Het verslag van het Rekenhof is mild, net zoals in de afgelopen jaren.

Ook zijn fractie vraagt hoe men de geciteerde zin "De administratie deelde mee dat als gevolg van het verminderde subsidiebedrag er een oefening lopende is om het Plan voor Herstel en Veerkracht aan te passen aan het gewijzigd subsidiebedrag." (pagina 18) uit het rapport van het Rekenhof moet inschatten. De betekenis van de zin is helder maar zal de realiteit ter zake even helder zijn?

Het lid herhaalt ook de vraag over het geval waarin België – bijvoorbeeld door het uitblijven van de pensioenhervorming – niet alle verwachte middelen krijgt van Europa in het kader van de financiering van de Belgische veerkrachtplannen. Is dat dan ten koste van Vlaanderen of niet? Of kunnen de Vlaamse delen van de schijven wel uitbetaald worden, als Vlaanderen zijn hervormingen wel uitvoert? Welke afspraken zijn daarover gemaakt? Hij sluit zich ook aan bij de vraag van Björn Rzoska naar de kredieten voor volgend jaar.

Als de nieuwe regeling voor Europese begrotingsdoelstellingen er komt zoals voorgesteld door de Europese Commissie dan wordt de kans groter dat België bij niet-naleving van deze doelstellingen een boete krijgt. Die boetes zouden weliswaar lager liggen dan wat tot nu van kracht is. Wie krijgt dan in het geval van België de schuld en wie moet betalen? Kan minister Diependaele aangeven of er hierover gesprekken worden gevoerd? De spreker verwijst ter zake naar de schuldopbouw bij het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Wat betekent de stijging van de bouwkosten door de inflatie voor de projecten in het relanceplan? Wordt het budget navenant verhoogd of worden de projecten beperkt?

Heeft hij goed begrepen dat het Rekenhof de kosten voor de PFAS-opruiming in het kader van Oosterweel raamt op 450 miljoen euro, waarvan slechts 50 miljoen euro door de vervuiler betaald zal worden en dat de belastingbetaler de rest zal moeten ophoesten?

3.8. Tussenkost van Anke Van dermeersch

Anke Van dermeersch erkent de vooruitgang op het vlak van leesbaarheid van de begrotingsdocumenten. De begroting zit volgens haar fractie ook technisch goed in elkaar, op enkele anomalieën na.

Ze treedt het Rekenhof bij dat de parameters als economische groei en inflatie en de timing van spilindexoverschrijdingen moeilijk in te schatten zijn. Het lid vraagt de minister of het gezien de voorliggende cijfers niet mogelijk is om bepaalde beslissingen ingevolge het regeerakkoord terug te draaien, bij te sturen of uit te stellen, hoezeer zij ook beseft hoe moeilijk dat is.

Het Vlaamse begrotingstekort in strikte zin beloopt inmiddels 1,9 miljard euro. In dat licht vindt zij het niet terecht dat een bedrag van 458 miljoen euro als uitbreiding van bijkomende netto beleidsruimte wordt gekwalificeerd omdat de maatregelen die in de uitbreiding van de netto beleidsruimte vervat zitten vooral de schrapping van fiscale uitgaven betreffen, ook al zijn ze mooi verwoord als fiscale hervorming, of vermindering van groeipaden.

In ruimere zin moet men bij het genoemde tekort nog de kosten van het relanceplan en Oosterweel tellen, wat een begrotingstekort van 2,9 miljard euro oplevert.

De inflatiebonus (extra ontvangsten door de inflatiepiek) waar de Vlaamse schatkist momenteel van geniet, wordt slechts ten dele aan de Vlaming teruggegeven in de vorm van crisisondersteuning. Van de in de septemberverklaring aangekondigde 2 miljard euro extra middelen vloeit netto 1,3 miljard euro of 63,7 procent van deze bijkomende middelen terug naar de gezinnen. Zij treedt dan ook de stelling van de Vooruitfractie bij dat de regering meer had kunnen doen voor de gezinnen.

De regering steekt 739 miljoen euro of 36,3 procent van de 2 miljard extra ontvangsten op zak om haar uitgavendrift te betalen.

Inmiddels blijft Vlaanderen zitten met een structureel tekort van meer dan 2 miljard euro, waarmee SERV noch Rekenhof akkoord gaat. Een dringende aanpassing aan het begrotingsbeleid is dus wenselijk.

Het rapport geeft aan dat de dubbele schuldnorm is overschreden. De overschrijding van de eerste schuldnorm (schuld mag niet meer bedragen dan maximaal 65 procent van de geconsolideerde ontvangsten) is ook belangrijk in het licht van de financieringsbehoefte. Met inbegrip van de ziekenhuisfactuur bedraagt de verhouding geconsolideerde Vlaamse schuld/geconsolideerde ontvangsten van de Vlaamse overheid meer dan 79 procent in 2023.

Dat in de voorliggende middelenbegroting voor 6,48 miljard euro aan nieuwe leningen wordt aangegaan, baart nog meer zorgen. De financieringsbehoefte is niet noodzakelijk gelijk aan de aangroei van de geconsolideerde schuld, want er zijn bijvoorbeeld ook kortlopende leningen. De schuld groeit echter van 24 miljard euro in 2018 naar 45 miljard euro in 2023. Op een jaar tijd is er 5,6 miljard euro bij gekomen, wat enorm veel is.

Dat de coronacrisis 5 miljard euro kostte aan de Vlaamse Gemeenschap, kan op haar begrip rekenen. Haar fractie heeft de uitzonderlijke maatregelen in een uitzonderlijke situatie gesteund. Tegelijk had men echter structurele ingrepen moeten uitvoeren en nieuwe uitgaven 'on hold' zetten, wat de schuld had kunnen beperken.

De vorige regering heeft zoals gezegd een gecumuleerde schuld achtergelaten van 24 miljard euro, waaraan zij zelfs slechts 500 miljoen euro heeft bijgedragen, anders dan de huidige die al 21 miljard euro aan schuld heeft toegevoegd. Het lid erkent wel dat sinds 2005 de consolidatiekring van de Vlaamse overheid vergroot is, wat een deel van de schuldopbouw verklaart. Dat neemt echter niet weg dat er een structureel probleem is van 2 tot 2,5 miljard euro per jaar, zoals de SERV en het Rekenhof berekenden. Als men de impact van de coronacrisis neutraliseert, is er eind volgend jaar nog 40 miljard euro schuld, wat nog altijd een aangroei met 16 miljard euro (of 66,3 procent) is sinds 2019, wat het lid heel veel noemt.

Zij sluit zich aan bij het pleidooi voor het inzetten van de nieuwe begrotingsinstrumenten die recent in de VCO werden opgenomen. Ze denkt daarbij vooreerst aan de instelling van uitgavennormering. Ook de brede heroverweging is een goed idee, maar tot nu toe niet volledig uitgewerkt.

Zij bepleit om de begroting op korte termijn op orde te brengen. Daartoe moet men afstappen van een aanwasbegroting en overstappen naar 'zero based budgetting', wat vereist dat men bekijkt waar kan bijgestuurd worden door elke uitgave op haar doelmatigheid tegen het licht te houden.

Het pad naar een begrotingsevenwicht is momenteel veel te lang. Het kan en moet sneller. Ook de spending reviews en uitgavennormering kunnen nog beter. Er mag geïnvesteerd worden en daar mogen schulden voor aangegaan worden, maar de begroting moet beheersbaar blijven, besluit het lid.

3.9. Repliek van raadsheer Jan Debucquoy

3.9.1. *Horen de rentekosten thuis in de uitgavennormering?*

Raadsheer *Jan Debucquoy* antwoordt dat in de recente voorstellen van de Europese Commissie de rentekosten buiten de nieuwe uitgavennormering vallen, omdat de Europese Commissie uitgaat van de evolutie van de netto primaire uitgaven, die de regering onder controle heeft.

Om de jaarlijkse opvolging van de begrotingsinspanningen correct in te schatten, vindt de Europese Commissie de evolutie van de uitgaven de beste keuze en dus niet het vorderingensaldo (vanwege de conjunctuurgevoeligheid van de ontvangsten) of het structureel saldo (vanwege de moeilijke berekenbaarheid). Het structureel saldo zal dus waarschijnlijk niet behouden blijven. Ook de spreker vindt dat de inspanningen van de Vlaamse Regering moeten geëvalueerd worden op de uitgaven die zij zelf onder controle heeft.

3.9.2. *Verkoop van participaties*

Het Rekenhof oordeelt niet over de opportuniteit van begrotingsinspanningen. Wel is het zo dat men bij de keuze van inspanningen zowel kan kijken naar de ontvangsten als de uitgaven als naar de participaties.

Technisch gesproken is er ruimte bij de ontvangsten, want Vlaanderen beschikt over fiscale autonomie en heeft fiscale ruimte. Hij wil met plezier voorstellen doen om de ontvangsten te vermeerderen dan wel te verminderen. Ook de hoogte van de uitgaven en participaties kunnen technisch gezien omhoog en omlaag, maar zoals gezegd oordeelt het Rekenhof niet over de opportuniteit van een beleidskeuze. Het aanhouden van participaties is op zich geen slechte begrotingsmaatregel.

3.9.3. *Relanceplan Vlaamse Veerkracht*

Dat nog maar de helft van de vereffeningskredieten voor de projecten in het kader van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht zijn gebruikt, maakt het Rekenhof niet ongerust. Zij zullen wel komen. Het Rekenhof kijkt voornamelijk naar de vastleggingen, want daarover moet het eind 2022 rapporteren aan Europa. De rapporteringsvereisten zijn zeer streng en verlopen via het Belgische niveau.

Het voordeel van Vlaanderen is dat zijn relanceplan veel meer projecten bevat dan degene waarover gerapporteerd moet worden aan Europa. Zelfs als niet alle projecten van het Vlaamse relanceplan kunnen vastgelegd worden, blijft voldoende keuze over om de Europese bijdragen te garanderen. De vrees om niet alle Europese middelen te krijgen, is vooral gewettigd bij de andere overheden, niet bij Vlaanderen.

In een recente vergadering met de Europese Rekenkamer uitte die wel haar bezorgdheid over het gebruik van de middelen uit de Europese cohesiefondsen.

Blijkbaar scoort België globaal genomen heel slecht en maakt het het minst gebruik van de maximale benutting van de cohesiefondsen. Het Rekenhof zal daar dan ook de komende jaren aandacht aan besteden.

3.9.4. *Schuldbeheer*

Wat de leningenportefeuille betreft, oordeelt het Rekenhof dat het schuldbeheer zowel op het Vlaamse als federale niveau in goede handen zit.

Vlaanderen heeft ook goede stappen gezet om zijn schuld zoveel mogelijk centraal te financieren (in de plaats van iedere entiteit apart) en haalt daar winst uit. De huidige mix in de portefeuille tussen korte en lange termijn is heel gezond. Het Rekenhof heeft dan ook geen specifieke suggesties voor optimalisatie. De sensitiviteit van de schuld wordt beschreven in de algemene toelichting op pagina 110. Een verschil van 0,1 procent rente betekent een impact van ongeveer 28 miljoen euro aan rentekosten.

3.9.5. *Rapportering over de impact van de begrotingsruiters*

De rapportering over de impact van de begrotingsruiters is er op vraag van het Rekenhof gekomen. Het parlement moet weten over welk budget welke minister beschikt, zowel de kredieten van het lopende jaar als de overgehevelde kredieten van het vorige jaar. In het kader van een strengere uitgavennormering suggereert hij om ook het automatisme van de overdracht van ongebruikte middelen naar het volgende jaar te bekijken.

3.9.6. *Fouten in de begrotingsopmaak*

De raadsheer legt uit dat het Rekenhof sinds jaar en dag tegelijkertijd met het rapport bestemd voor regering en parlement ook een rapport met formele opmerkingen publiceert aan het adres van het Departement Financiën en Begroting dat de begroting opvolgt. Het gaat om kleine opmerkingen die minder interessant zijn voor parlement en minister.

Per beleidsdomein is er een auditeur die nauwgezet de begrotingsdocumenten bekiijkt en vergelijkt. Het rapport betreft een opsomming van voornamelijk kleine verschillen tussen toelichting, uitgavenbegroting en BBT, maar geen grote fouten. Mochten die er zijn, had het Rekenhof die wel opgenomen in zijn verslag, verzekert hij. De Europese Commissie hecht veel belang aan verschillen van 0,1 procent van het bbp, of groter. Dat komt ondertussen neer op 500 miljoen euro als het over België gaat.

De discussie in de Kamer van volksvertegenwoordigers die leidde tot het ontslag van de federale staatssecretaris Eva De Bleeker bevoegd voor begroting, sloeg op een verschil tussen de rapportering aan de Europese Commissie en de toelichting bij de federale begrotingsontwerpen 2023. Het rapport van het Rekenhof over de federale begroting 2023 wordt toegelicht in de week van 30 november in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Volgens de raadsheer zal de soep in de Kamer van volksvertegenwoordigers niet zo heet worden gegeten als ze werd opgediend. Het verhaal dat tot het ontslag leidde van de federale staatssecretaris is genuanceerder dan het in de pers wordt geduid.

3.9.7. *Inflatie en de meerjarenraming 2022-2027*

De opstelling van de meerjarenraming 2022-2027 gaat uit van hypothesen, waarmee men rekening moet houden in de interpretatie van de toekomstige kredieten bij ongewijzigd beleid.

De houdbaarheid van de hypothese dat de werkingskosten niet worden aangepast aan de inflatie, bijvoorbeeld, hangt sterk af van de hoogte van de inflatie. Als die laatste elk jaar 1 procent bedraagt, is de houdbaarheid hoog, als zij elk jaar opnieuw 10 procent haalt, is dat minder het geval. Dat geldt zowel voor de werkingskosten, het groeipakket en de indexatie van het Gemeentefonds.

3.9.8. *Herziening van het Europese begrotingskader en de handhaving ervan*

De Europese reacties zijn behandeld in zowel de algemene toelichting bij de begroting 2023 als in het verslag van het Rekenhof. De raadsheer waarschuwt dat men de verschillende aanbevelingen als een geheel moet lezen, en niet alleen degenen die in een bepaald kraam passen. Ze zijn gericht op de toekomst en ook de EU-aanbeveling inzake de vermindering van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen is geen verrassing maar ligt in de lijn van eerdere verklaringen.

Wat nu al zeker is over de nieuwe Europese begrotingstrajecten, is dat er strengere rapporteringsvereisten komen voor iedere lidstaat. Daarmee denkt de Europese Commissie korter op de bal te kunnen spelen. De lidstaten worden ook meer geresponsabiliseerd omdat Europa verwacht dat ze die maatregelen beter zullen opvolgen dan degenen die van bovenaf worden opgelegd. Het heeft geleerd uit het verleden.

Drie landen kregen na de bankencrisis in 2009 maatregelen opgelegd vanwege buitensporige tekorten (Griekenland, Spanje en Portugal). Daaruit heeft men geleerd dat het verkieslijk is om lidstaten zelf voorstellen te laten doen en die strenger op te volgen. Of dat effectief zal werken, moet uit de praktijk blijken. Momenteel gaat het om voorstellen die nog door het Europees Parlement en de Europese Raad van Ministers moeten worden goedgekeurd.

3.9.9. *Oosterweel*

De genoemde raming voor Oosterweel klopt. De cijfers komen overigens van de Vlaamse overheid. Naast de genoemde 50 miljoen euro die 3M betaalde aan BAM/Lantis, is ook al 100 miljoen euro betaald aan het Minafonds. Of er nog betalingen in de toekomst volgen, weet hij niet.

In het verleden werd via het Vlaams Fonds voor de Lastendelging ook al 26,8 miljoen euro besteed. Ook via het relanceplan Vlaamse Veerkracht is in 20,6 miljoen euro voorzien, waarvan een groot deel wordt betaald door Europa. De derde donderdag van maart 2023 wordt overigens een commissievergadering gewijd aan Oosterweel in de Commissie voor Mobiliteit en Openbare Werken.

3.9.10. *Inflatiebonus*

De inflatiebonus moet men zowel met de bril van de Vlaamse overheid als met die van de Vlaamse belastingbetaler bekijken. De middelen die de gewesten en gemeenschappen extra krijgen door de hoge inflatie, heeft de federale overheid minder. En ook 60 à 70 procent van die federale middelen komt van de Vlaamse belastingbetaler.

Als een overheid bij plussen uit geeft en geen maatregelen neemt bij minnen, is de Vlaamse belastingbetaler de dupe. Dat aspect moet men ook in ogenschouw nemen.

3.10. Toelichting door Lieven Tydgat, eerste auditeur-revisor

3.10.1. *Kredietoverdrachten*

Lieven Tydgat gaat in op het debat van de kredietoverdrachten. In de begroting 2023 staat daarover nu al informatie. Zo is van elke DAB een individuele begroting toegevoegd waarin men die informatie terugvindt. Wat de begrotingsfondsen betreft, wordt een overzicht gegeven in de middelenbegroting, met inbegrip van een start- en eindpositie.

Voor de begrotingsruiters verwijst hij naar een bijlage bij de begroting 2023, waarin men de overdrachten vindt per 31 december 2021 – het jaar van de laatste afgesloten rekening – naar het begrotingsjaar 2022. In de loop van het jaar is de uiteindelijke benutting van het krediet immers moeilijk voorspellen.

3.10.2. *Relanceprojecten*

Over de gevolgen van het herbekijken van de Europese financiering van de Vlaamse relanceprojecten moet in Vlaanderen nog een beslissing worden genomen. Zal de financiering pro rata gebeuren of zal het aantal Europese projecten verminderd worden, waarbij degene die als Europees project verdwijnen overgeheveld worden naar een volledig Vlaamse financiering? Er is wel nooit gezegd dat er projecten zijn die niet zullen uitgevoerd worden, onderstreept hij. Het voordeel van dat laatste is het wegvallen van de vrij zware Europese rapporteringsverplichtingen.

3.10.3. *Jobbonus*

Voor de jobbonus is de administratie in haar berekening uitgegaan van de RSZ-gegevens van 2021, waarop zij een groeivoet heeft toegepast. Het Rekenhof heeft bij zijn controle gekeken naar de meest recente RSZ-gegevens, vandaar de verschillen. Hij herinnert er ook aan dat 2021 een coronajaar was waardoor de tewerkstelling iets lager lag.

3.10.4. *Kwaliteit van de BBT's*

Met betrekking tot de leesbaarheid van de BBT's vindt het Rekenhof dat het begrotingskader in orde is. De administratie stelt ook jaarlijks specifieke instructies op voor de opstelling van de BBT's, waarin ook de eerdere aandachtspunten van het Rekenhof naar voren worden geschoven.

Zo wordt voor 2023 gevraagd om meer toelichting over wat bij de rechtspersonen gebeurt. Hij erkent wel dat de omzetting van de instructies in de praktijk hier en daar nog problemen oplevert, maar hij gaat ervan uit dat men leert en dat dit de komende jaren verbetert.

3.11. Repliek van minister Matthias Diependaele

3.11.1. *Bijlage formele opmerkingen bij het rapport van het Rekenhof*

Minister *Matthias Diependaele* onderstreept dat de formele opmerkingen niet meer dan dat zijn, zoals ook het Rekenhof en verschillende leden van de oppositie erkennen. Hij betreurt dan ook de leugenachtige voorstelling van zaken via tweets door Maurits Vande Reyde, vermoedelijk ingegeven door een discussie in de Kamer van volksvertegenwoordigers die geleid heeft tot het ontslag van federaal staatssecretaris Eva De Bleeker.

3.11.2. *Uitgavennorm*

Wat de uitgavennorm betreft merkt hij op dat, anders dan bij de eerdere poging van Wivina Demeester, deze keer al een rechtsgrond bestaat, met name in de door het parlement goedgekeurde VCO. Hoe dan ook blijft het een politieke overweging om hem hard te maken, maar hijzelf staat er alvast voor 100 procent achter.

Dergelijke norm is zeer waardevol maar impliceert ook dat men op momenten dat het goed gaat, politiek moet uitleggen waarom men toch iets minder uitgeeft en overschotten spaart voor later. De minister hoopt dat iedereen die draagwijdte begrijpt.

3.11.3. *Schuldproblematiek*

Met de opmerkingen over de stijgende schuld is hij het eens. Het is samen met de stijgende rente een slechte zaak. Bij de discussie over de nettoactiefpositie waar-schuwt hij voor de effectisering van de sociale woningbouw, want op de financiële markten krijgt men geen cadeaus: de rente-uitgaven zitten in de prijs. Men bouwt dan wel de schuld af, maar de kosten blijven in de begroting.

Op de verkoop van participaties geeft hij geen commentaar wegens te gevoelige informatie. De minister staat altijd klaar om na te denken over manieren om de schuld af te bouwen, maar de beste blijft om te vermijden dat hij nog oploopt door opnieuw naar een begrotingsevenwicht te evolueren.

Bij de berekening van de uitgavennorm wordt geen rekening gehouden met de rente-uitgaven. Zij worden uit de uitgaven gehaald vooraleer de norm wordt bepaald.

3.11.4. *Geen stijging van de belastingdruk*

Een stijging van de inkomsten door belastingverhogingen is voor hem geen optie. Deze Vlaamse Regering heeft nog geen enkel tarief verhoogd. In de autofiscaliteit werd een mogelijke verhoging met 20 procent niet uitgevoerd. Ook in de erfbelasting zijn inspanningen gedaan. De belastingdruk is niet opgelopen, onderstreept hij. Een groot deel van de extra inkomsten uit indexatie van de belastingtarieven is gebruikt voor gezinnen, bedrijven en instellingen van de Vlaamse overheid.

3.11.5. *Rente-uitgaven vormen voorlopig nog geen probleem*

De rentestijging is voorlopig geen groot probleem. Het Vlaams en federaal schuld-beheer is zeer goed. De stijging van de rente-uitgaven dreigt pas een probleem te worden bij de hernieuwing van een lening of bij nieuwe financiering.

3.11.6. *Begrotingsruiters*

Wat de begrotingsruiters betreft, bevestigt hij het antwoord van eerste auditeur-revisor Lieven Tydgat ter zake. Het probleem is dat hij vandaag nog niet weet hoeveel dit jaar vastgelegd en vereffend zal worden en dus hoeveel zal kunnen worden overgedragen. Hij kan het bedrag aan kredietoverdrachten dan ook nu niet inschrijven in de begroting van het komende jaar. De minister staat wel open voor verbetering in samenspraak met het Rekenhof.

3.11.7. *EU-subsidies*

Voor de EU-subsidies dient Vlaanderen zich te houden aan een bepaald boekhoud-systeem.

De Europese subsidie mag pas als inkomst worden ingeschreven op het moment dat ook de uitgave wordt gedaan. Die EU-subsidiëring voor de relance-uitgaven loopt evenwel tot 2026. Daarom geeft men dat in de vorm van een vordering op Europa geboekt, die wel degelijk in de begroting is opgenomen.

3.11.8. Groeipakket

Verder is hij het eens met de contouren die Björn Rzoska schetste voor het debat rond het groeipakket. Hij bevestigt tevens de stelling van Peter Van Rompuy dat Vlaanderen ooit meer uitgaf aan het groeipakket dan het aan dotaties ontving en dat daar toen geen opmerkingen werden bij geformuleerd.

De Vlaamse Regering ziet zichzelf immers niet als onderdeel van een doorgeefluik. Alle Vlaamse middelen gaan in één centrale pot, waarna de Vlaamse democratie beslist wat zij daarmee doet. Deze keer is de keuze gemaakt om niet dezelfde indexatie door te voeren. In de plaats wordt bijvoorbeeld iets meer dan 100 miljoen euro besteed aan kinderopvang. De minister verwijst naar het centenboekje. Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin stijgt bijvoorbeeld met 14 procent in nominale termen, dus meer dan de inflatie.

Hij bevestigt ook dat Vlaanderen bij de zesde staatshervorming minder middelen (1,6 miljard euro) kreeg dan er op basis van de bevoegdhedenoverdracht mocht worden verwacht (2 miljard euro), en dus op zoek is moeten gaan binnen zijn eigen begroting. Gewoon als doorgeefluik werken, zou voor de begroting impliceren dat Vlaanderen elders middelen moet zoeken of veel grotere tekorten boeken.

3.11.9. Uitvoering relanceplan Vlaamse Veerkracht

De minister verzekert dat het niet de bedoeling is om de relanceprojecten niet uit te voeren. Van de 158 projecten zijn er 59 bij Europa aangemeld voor subsidiëring. De rapportage aan de Europese Commissie daarover is inderdaad belachelijk zwaar, een gevolg van gefoefel met EU-subsidies door de lidstaten in het verleden. Door de zware administratieve rompslomp kiest de Vlaamse Regering ervoor om een veertigtal projecten ter subsidiëring aan Europa voor te leggen, maar de overige worden wel degelijk ook uitgevoerd, verzekert hij.

3.11.10. Leesbaarheid van de begroting

De minister staat open voor alle suggesties die de kwaliteit van de BBT's verbeteren. Het Departement Financiën en Begroting blijft hameren op het belang daarvan, ook in zijn opleidingen voor begrotingsambtenaren van andere departementen.

3.11.11. Het belang van een gezonde begroting

De minister heeft begrip voor de keuzes van Hannelore Goeman, maar zelf wil hij in de eerste plaats de begroting gezond houden om toekomstige crises aan te pakken. Natuurlijk moet ook de huidige bestreden worden, maar dat heeft Vlaanderen goed gedaan.

Wanneer later de geschiedenis geschreven zal worden over de aanpak van deze crisissen, zal blijken dat de financieel gezonde landen dat het beste deden omdat ze de budgettaire marge hadden. In september 2022 werd nog hevig gepleit voor snelle uitgaven en onmiddellijke ingrepen in de economie maar ondertussen zijn de cijfers alweer gunstiger. De studiediensten van de Belgische grootbanken gaan momenteel uit van een milde recessie. Het komt erop aan het evenwicht te bewaren, gerichte maatregelen te nemen en die van dichtbij op te volgen. Volgens deze banken is het momenteel ook nog niet zo dat de gezinnen financieel in ademnood komen.

3.11.12. Kostprijs van de jobbonus

Wat de jobbonus betreft, is het verschil met het Rekenhof inderdaad de informatiebron. Het Rekenhof baseert zich op de cijfers van Statbel die maandelijks worden gepubliceerd, maar geen globaal beeld geven. Zoals gezegd werkte het Departement WSE met de RSZ-cijfers die een kwartaal achterlopen maar gedetailleerder en preciezer zijn. Belangrijk is dat de regering geen rekening houdt in haar budgettaire raming met een non-take-up.

3.11.13. Herziening van het Europese begrotingskader

Wat de betaling van eventuele Europese boetes betreft wanneer het Europees begrotingskader wordt geschonden, zegt de minister geleerd te hebben uit het verleden. Daarom is in het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen en Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, §1, van het verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie van 13 december 2013, een artikel 5 opgenomen, dat erop neerkomt dat de verantwoordelijke voor het niet behalen van een mijlpaal de boete betaalt.

Over het voorstel van nieuwe begrotingsregels is nog maar vorige week gecommuniceerd door de Europese Commissie. De precieze uitkomst van het debat valt nog af te wachten. De minister heeft een gemengd oordeel over de voorstellen. Hij blijft het jammer vinden dat een streng begrotingsbeleid nodig blijkt, omdat niet elke lidstaat zich houdt aan de solidariteit door zijn begroting op orde te houden en daardoor geen risico te vormen voor de andere lidstaten.

Veel zaken lopen gelijk met wat in Vlaanderen ontwikkeld wordt, zoals de uitgavennorm. Verder vermeldt hij de koppeling aan hervormingen en die van investeringen aan de schuldpositie. In dat laatste mag een land met een lagere schuld meer investeren, wat een goede zaak is.

Hij is niet zo zeker dat lidstaten voortaan meer zeggenschap krijgen. De minister leest het voorstel eerder als de wens van Europa om meer dan vroeger mee te bepalen wat de inhoud van de hervorming moet zijn, in de plaats van louter de marge aan te geven die men moest halen langs een zelfgekozen weg. Hij voorspelt dan ook dat sommige landen het daar moeilijk mee zullen hebben.

Voorts erkent hij dat de vernieuwing staat of valt met de handhaving, maar die blijft voorlopig een vraagteken. Misschien waren de vroegere sancties te streng en daardoor contraproductief, maar gaat men deze keer de mildere ook effectief afdwingen en doorvoeren? Ook valt nog af te wachten wat de mogelijkheid van kwalitatieve sancties – zoals een vermindering van stemrecht of het verlies van een commissaris – geeft.

3.11.14. Impact van de inflatie op de bouwkosten

Het budget voor de bouwkosten wordt niet verhoogd. In 2022 is dat wel voor een deel gedaan om het investeringsniveau bij het Departement MOW op peil te houden, maar dat is geen regel. Hij is zich anderzijds bewust van het probleem, dat zich door de wachtlijst ook voordoet bij dossiers onroerend erfgoed.

Wat Lantis betreft, onderstreept hij dat de vervuiler wel degelijk betaalt. Er is nu een inschatting gemaakt van het aandeel van 3M in die vervuiling. In de dading staat echter ook dat er kan bij gevraagd worden. Er zit geen 'cap' op.

3.11.15. *Schrapping van fiscale uitgaven*

Fiscale uitgaven schrappen is een plus voor de begroting, legt hij uit aan Anke Van dermeersch. Als voorbeeld geeft hij de afschaffing van de meeneembaarheid in de registratierechten. Dat is een maatregel die geld opbrengt voor de Vlaamse schatkist. Het is wel een vreemd verwijt vanwege een lid dat uitgavendrift zegt te bestrijden.

3.11.16. *Schuldevolutie*

Het klopt dat de corona-uitgaven voor 5 miljard euro aan schuld hebben gezorgd, zoals aangegeven door Anke Van dermeersch.

In diezelfde periode is de Vlaamse begroting ook een deel economische groei misgelopen. De overheidsinkomsten stijgen normaal altijd, door de inflatie en de economische groei. Door de coronacrisis is de economische groei enorm gezakt.

Het economische herstel daarna heeft het verlies aan economische groei echter niet goedgemaakt. Er is opnieuw een stijgende lijn waarneembaar, maar onder de vroegere. Het verschil tussen beide lijnen heeft een structurele budgettaire impact van 2 miljard euro op de Vlaamse begroting. De impact ervan moet men ook meerekenen bij de schuld.

Ook de zesde staatshervorming kost tussen 2019 en 2027 cumulatief 23,2 miljard euro aan de Vlaamse Gemeenschap. Men kan dus bezwaarlijk zeggen dat het tekort te wijten is aan de uitgavendrift van de Vlaamse overheid. Men mag ook niet vergeten dat de uitgaven die wel gebeurd zijn, investeringen waren in de Vlaamse samenleving. In weerwil van opeenvolgende crisissen heeft deze regering Vlaanderen toch op het pad weten te zetten naar een gezond begrotingsbeleid en een evenwicht in 2027.

3.11.17. *Nieuwe begrotingsinstrumenten*

De minister is het ermee eens dat de aanwending van begrotingsinstrumenten zoals uitgavendoorlichting en brede heroverwegingen nog voor verbetering vatbaar is.

Een minister van Begroting kan zich opstellen als boekhouder en de bedragen uitzetten waarbinnen elke minister zijn zin mag doen (Nederlandse model) ofwel beoordeelt hij ook inhoudelijk de effectiviteit en de efficiëntie van het regeringsbeleid (model Verenigd Koninkrijk). De Vlaamse overheid zit tussen beide maar neigt eerder naar het Nederlandse model waarbij men de verantwoordelijkheid legt bij de bevoegde ministers. Dat leidt tot een minder cijfermatige discussie maar wel op basis van de cijfers over de inhoud.

3.12. Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz verzekert dat Maurits Vande Reyde de minister geen fouten in de schoenen heeft willen schuiven via zijn tweets. Fouten komen voor bij elke opmaak van een begroting. Het is de taak van het Rekenhof en het parlement om de begrotingsontwerpen daarop te controleren. Zijn fractie wil ook niet suggereren dat de minister de belastingen zou verhoogd hebben, maar stelde alleen vast dat er meer inkomsten waren.

3.13. Tweede tussenkost van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde heeft alleen nagegaan welke van de formele opmerkingen van het Rekenhof materiële fouten betroffen, op basis van het verslag van het Rekenhof. Uiteraard is dat, evenals hun rechtzetting bij amendement, de normale

gang van zaken. Dergelijke controle is de taak van het parlement. Spreker ontkent een intentieproces gemaakt te hebben en dat hij op de kap van de minister probeerde op te vallen.

Hij spreekt ook tegen dat hij zou gezegd hebben dat de minister de belastingen heeft verhoogd. Dat is een verkeerde interpretatie van zijn opmerking over de stijgende ontvangsten. Hij wilde alleen waarschuwen voor het probleem dat zich aandient als de inflatie zo aanhoudt. De inflatie zorgt voor een zeer sterke stijging van de fiscale ontvangsten voor het begrotingsjaar 2023. Meer dan 80 procent van de toename is terug te voeren tot inflatie. Het is een soort sneeuwbaaleffect. Als de inflatiepiek blijft aanhouden, moet de minister nagaan hoe hij de stijging van de fiscale ontvangsten kan milderen.

3.14. Tussenkomsst van Steven Vandeput

Steven Vandeput wijst Maurits Vande Reyde op het communicatieve effect van diens woorden. Hij heeft wel degelijk geïnsinueerd dat de Vlaamse Regering de belastingen verhoogde en dat er een opeenstapeling van fouten in de begroting zit, waarmee hij allicht reacties wilde uitlokken. Het ware moediger om het dan meteen zo te zeggen. Als dat niet het geval is en het lid spijt heeft, dan is dat zo.

V. Commissievergadering van 29 november 2022

Op 29 november 2022 lichtte minister Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme in het kader van de bespreking van de begrotingsontwerpen voor het begrotingsjaar 2023 haar bevoegdheden Justitie en Handhaving toe. Het betreft volgende parlementaire documenten:

- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1*);
- de beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-U/1*).

Daarna volgde een bespreking met de commissieleden.

Vervolgens werd met minister Matthias Diependaele in het kader van de bespreking van de begrotingsontwerpen 2023 het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's. 2022 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 52/1*) besproken.

Tot slot stemde de commissie over het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1*). Over de bespreking van dit ontwerp van decreet werd een afzonderlijk verslag gemaakt (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/3*). De commissie besprak hoofdstuk 1. Algemeen, hoofdstuk 3. Financiën en Begroting en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding.

1. Inleidende uiteenzetting door minister Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

In de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie vond op dinsdag 29 november 2022 de bespreking plaats van het luik Justitie en Handhaving van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 met minister Zuhail Demir. De bespreking gebeurde op basis van de beleids- en begrotingstoelichting Justitie en Handhaving. Begroting 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13-U/1*). Bij haar uiteenzetting maakte de minister gebruik van een presentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](#) van dit verslag (bijlage 6).

Aan de commissieleden was de mogelijkheid geboden om via de geijkte procedure voorafgaandelijk schriftelijk vragen te richten aan het kabinet van de minister over meer technische en cijfermatige aangelegenheden. De antwoorden op deze vragen werden op donderdag 24 november 2022 bezorgd aan alle fracties. Omdat tijdens de commissiebijeenkomst bleek dat een aantal antwoorden abusievelijk waren weggefallen in de door het kabinet-Demir bezorgde bundel werd na de commissie een corrigerend addendum bezorgd door het betrokken kabinet. Deze laatste antwoordenbundel is te vinden in bijlage bij dit verslag (bijlage 5).

Nog met betrekking tot de schriftelijke procedure riep de commissievoorzitter de leden op om in de toekomst in hun vraagstelling een maximale precisie aan de dag te leggen bij de verwijzing naar beleidspunten, kredieten en programma's. Dat blijkt nu immers niet steeds het geval te zijn geweest, wat tot enige vertraging geleid heeft bij het adequaat beantwoorden van de vragen.

1.1. Justitie

1.1.1. *De slachtoffers centraal stellen*

Bij de aanvang van haar uiteenzetting wijst minister *Zuhal Demir* erop dat morgen de selectie start van de jury voor het proces over de terreuraanslagen van 2016. Het eigenlijke proces vangt aan op maandag 5 december 2022. Ze herbevestigt formeel de Vlaamse belofte dat de slachtoffers ondersteund en begeleid zullen worden.

Met het oog daarop zijn er 25 extra justitieassistenten in dienst genomen, die hen tijdens het proces zullen bijstaan. In de aanloop ernaar werden de slachtoffers ook al regelmatig geïnformeerd over het verloop van de procedure en hun rechten als partij, en bevraagd over hun noden en behoeften in het licht van het proces. Tevens werd hun de mogelijkheid geboden om de site te bezoeken. Er werden ook een telefoonnummer en adres gelanceerd waarop ze terecht kunnen met vragen. Verder wordt voor de slachtoffers die niet aanwezig kunnen zijn, in digitaal groeps-overleg voorzien met een samenvatting van de procesweek.

Vorige week werd de startcampagne voor slachtoffers van historisch misbruik gelanceerd. De bedoeling is dat slachtoffers met een verjaarde klacht alsnog ergens terecht zouden kunnen. Die commissie voor historisch misbruik erkent het slachtofferschap los van het (verjaarde) gerechtelijke aspect, en zorgt desgewenst ook voor bemiddeling. Doel van de campagne is sensibilisering opdat slachtoffers zouden weten dat de commissie er is voor hen.

Verder onderzoekt de minister de mogelijkheden om slachtoffers beter te beschermen door het gebruik van een slachtofferapplicatie bij elektronisch toezicht. Voor het technische aspect van die applicatie heeft ze die als optie toegevoegd aan de overheidsopdracht die zij samen met de andere gemeenschappen is opgestart voor de aankoop van nieuwe enkelbanden. Voor de uitwerking van de praktische toepassing en de randvoorwaarden werd een werkgroep met de stakeholders opgericht. Die heeft al contacten gehad met landen waar een dergelijke applicatie al wordt toegepast, zoals Nederland, Australië en Noorwegen, om van hen te leren voor de vormgeving van de eigen werking. Momenteel is de werkgroep bezig om op basis van de verzamelde info alles goed in kaart te brengen. Doel is om tegen eind 2023 aan de slag te gaan met een proefproject.

1.1.2. *Opvolging en recidivevermindering bij daders*

Daarna gaat de minister in op de opvolging van en de recidivevermindering bij daders. Slachtoffers centraal zetten, betekent immers ook vermijden dat er nieuwe vallen. Daarom investeert het beleid in recidivevermindering. Daarmee wordt al

gestart in de gevangenis, door verder in te zetten op hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Het actieplan hulp- en dienstverlening wordt volgend jaar geëvalueerd en bijgestuurd. Begin volgend jaar zal minister Demir daar in deze commissie verder op ingaan naar aanleiding van de bespreking van de audit over de hulp- en dienstverlening, die onlangs verscheen.

Voorts blijft ze ook hameren op het belang van risicotaxatie en -management. Vlaanderen heeft daarvoor tien psychologen in dienst genomen, die instaan voor de uitvoering van de risicotaxatie in het kader van een strafrechtelijke advies- of begeleidingsopdracht. Zij kunnen het recidiverisico inschatten, op basis waarvan de justitieassistenten dan onderbouwd richting kunnen geven aan de verdere opvolging. De psychologen hebben ondertussen al trainingen in bepaalde taxatie-instrumenten achter de rug en zijn gestart met het uitvoeren van risicotaxaties bij zedenfeiten. Zij worden in heel het implementatieproces wetenschappelijk ondersteund door de VUB.

Ook de lokale Limburgse projecten rond Sectie M en Plan S boeken heel wat vooruitgang. Zo zal Sectie M ook dossiers van intrafamiliaal geweld behartigen en samenwerken met de jeugdrechtbanken. Al de secties worden samengebracht in het provinciehuis in Hasselt, zodat alle diensten onder één dak zitten, als voorbode voor het toekomstig Limburgs veiligheidshuis, waarin men kort op de bal zal kunnen spelen, wat in het kader van een lik-op-stukbeleid bij dergelijke delicten ook nodig is.

De tegenhanger van Sectie M, project SAMEN in Mechelen, wordt in de tussentijd ook verder geïmplementeerd. Om dergelijke samenwerkingen in casusoverleg ook een wettelijke basis te geven, heeft de minister vorige week op de Vlaamse Regering een voorontwerp van decreet Casusoverleg laten goedkeuren, zodat de deelname aan verschillende vormen van casusoverleg in Vlaanderen een stevige basis krijgt, waarbij de verschillende diensten op een veilige manier gegevens uitwisselen.

Nog in dit verband besteedt de minister tot slot ook aandacht aan daders met multiproblematieken. Aangezien er een tekort is aan forensische zorg via de reguliere hulpverlening, investeert zij via een oproep de komende vier jaar 5,4 miljoen euro in bijkomende forensische hulpverlening. Nu is het immers zo dat een zedendelinquent die ook een psychiatrische stoornis heeft, dikwijls geweigerd wordt in een aantal behandelcentra. Dat kan niet, oordeelt de minister. Daarom voorziet ze extra middelen, zodat ervoor gezorgd kan worden dat dergelijke criminelen niet recidiveren.

1.1.3. Optimalisatie van de werkprocessen

Vervolgens licht de minister haar inzet op de optimalisatie van de werkprocessen toe, die zij vanzelfsprekend noemt. Digitalisering is in alle facetten van justitie onontbeerlijk: in het kader van contacten met justitiabelen en slachtoffers, voor de interactie met samenwerkingspartners en ook ter ondersteuning van interne werkprocessen. Zo wil ze bijvoorbeeld bij het VCET een digitaal platform met interactieve dienstverlening voor justitiabelen met een enkelband installeren, of een e-portaal voor slachtoffers, weliswaar zonder daarbij het persoonlijke contact te verliezen. Om de samenwerking met de partners te digitaliseren werkt zij onder andere aan een dossiersysteem voor de centra intrafamiliaal geweld, en aan een e-portaal in het kader van werkstraffen. Op dat laatste vlak wordt nu immers nog te veel met de hand gedaan, terwijl een en ander gewoon met een muisklik te vinden zou moeten zijn.

In het komende jaar zet zij verder in op de hervorming van de organisatiestructuur van de justitiehuisen, met het oog op schaalvergroting en afstemming op de

gerechtelijke arrondissementen. In 2022 heeft zij alvast de krachten van verschillende kleinere justitiehuisen gebundeld. Naast die schaalvergroting vindt zij ook een sterke lokale verankering met samenwerkingspartners en een toegankelijke dienstverlening bijzonder belangrijk.

Daarom werkt ze ook met overtuiging verder aan de gefaseerde uitwerking van een antennewerking, om een betere geografische dekking van het aanbod van justitiehuisen in Vlaanderen te krijgen. Er is nu al een dergelijke antennewerking in Geel, Halle, Asse, Vilvoorde, Oostende, Genk, Maasmechelen en Lommel. Bijkomende antennes in de regio's Willebroek, Roeselare en Aalst/Sint-Niklaas/Eeklo worden bekeken, net als de mogelijkheid van antennewerking in de forensische zorg. De opening van een justitiehuis in de regio Halle-Vilvoorde zit in de laatste fase. Op basis van de eerdere plaatsbezoeken zal gekozen worden voor de meest geschikte locatie. Dat zal samengaan met de uitbouw van een IFG-centrum in de regio. Samen met Het Facilitair Bedrijf worden de concrete noden voor het gebouw verder in kaart gebracht.

1.1.4. *Radicalisering*

Radicalisering vormt het volgende punt. Minister Demir wijst er in dat verband op dat Vlaanderen al een decretaal kader heeft voor de LIVC R's, waardoor alle Vlaamse diensten kunnen deelnemen zonder hun beroepsgeheim te schenden. De Franstalige diensten hebben dergelijk kader niet, waardoor de info niet altijd op de juiste manier wordt doorgegeven. Federaal is nog wel een aanvulling nodig en dus een interfederaal samenwerkingsakkoord LIVC R. Dat is opgestart op vraag van Vlaanderen, maar ligt – spijs herhaaldelijk aandringen – ondertussen al meer dan een jaar stil bij de federale minister van Binnenlandse Zaken. Vlaanderen kan de burgemeesters bijvoorbeeld niet verplichten bepaalde diensten uit te nodigen, federaal kan dat wel. Ondertussen heeft zij de burgemeesters alvast aangeschreven met het verzoek om altijd de justitiehuisen uit te nodigen. Er is ook een interne verplichting ten aanzien van de justitiehuisen om bij uitnodiging altijd deel te nemen aan een LIVC R, en zij zijn ook verplicht alle gevallen van radicalisering te melden bij de plaatselijke LIVC R. De minister maakt van de gelegenheid gebruik om de commissieleden van partijen die in de Federale Regering zitten, te vragen er bij de federale minister van Binnenlandse Zaken op aan te dringen werk te maken van het interfederaal samenwerkingsakkoord in kwestie.

Ook een penitentiair LIVC of PIVC in de gevangenis blijkt noodzakelijk te zijn in het kader van informatie-uitwisseling over geradicaliseerden die in de gevangenis zitten, maar op een bepaald moment vrijkomen. Zes maanden voor iemand vrijkomt, zouden de lokale besturen al uitgenodigd worden in de gevangenis om samen te zitten met alle diensten die de geradicaliseerde in de gevangenis opvolgen. Zo kan er al cruciale informatie uitgewisseld worden voor de verdere opvolging van dergelijke personen eens ze vrijkomen. Vlaanderen heeft de pen vastgehouden van dat samenwerkingsakkoord, maar ook daar staan de Franstaligen op de rem vanwege het beroepsgeheim. Zelf heeft zij alvast voorgesteld aan haar federale collega van Justitie om daar niet op te wachten en al met Vlaanderen in zee te gaan. In afwachting werd in de Vlaamse gevangenis al een draaiboek rond casuoverleg opgesteld voor alle actoren in de gevangenis. Voor de minister begint het wachten op verdere federale initiatieven ondertussen overigens vaak wat weg te hebben van wachten op Godot.

Wat goede opvolging en risicotaxatie betreft, is het belangrijk om, als een geradicaliseerde onder de diensten van de justitiehuisen valt en opgevolgd wordt, ook het risico op recidive in te schatten en in opvolging op maat te voorzien. Daarom gebruiken de experts radicalisering sinds 2021 het risicotaxatie-instrument VERA2R, en heeft de minister twee psychologen in dienst genomen die gespecialiseerd zijn in radicalisering. Zij blijft ook de samenwerking met Ceapire voortzetten

in het kader van disengagement, zodat het samen met de psychologen kan voorzien in een multidisciplinaire aanpak. Een en ander zal overigens dra ook het voorwerp van een evaluatie uitmaken.

Ten slotte blijft ze ook inzetten op de nodige informatie-uitwisseling. Het is belangrijk dat OCAD blijvend gevoed wordt door alle diensten, om zo te zorgen dat zij zelf een juiste dreigingsevaluatie kunnen doen van alle geradicaliseerden die in de gemeenschappelijke gegevensdatabank Terrorist Foreign Fighters staan. Daarom heeft ze een protocolakkoord afgesloten tussen de justitiehuizen en OCAD om hun volledige rapporten over te maken aan OCAD. Zo kan bijvoorbeeld het wegvallen van werk een extra risicofactor inhouden en is het dus belangrijk dat OCAD op de hoogte wordt gebracht van dergelijke informatie die de justitiehuizen opvolgen.

1.1.5. Aanpak van seksueel geweld

Het volgende onderdeel van haar toelichting is de aanpak van seksueel geweld. Samen met minister Bart Somers heeft zij een rondetafel met de lokale besturen georganiseerd over de bestrijding van seksueel grensoverschrijdend gedrag in het uitgaansleven. Op basis van de input van de lokale besturen en de gespecialiseerde vzw's komt er binnenkort een plan van aanpak, kondigt ze aan. De implementatie van de meldcode voor vormen van gendergerelateerd geweld en kindermishandeling wordt onderzocht door de Universiteit Gent. Het decreet dat aan bepaalde organisaties een verplichting oplegt met betrekking tot het uittreksel uit het strafregister, treedt in werking op 1 februari 2023.

Een laatste, breder initiatief betreft de sensibiliseringsmodule die men wil lanceren tegen seksueel geweld bij jongeren tussen 14 en 23 jaar. Uit onderzoek blijkt namelijk dat seksueel geweld ook vaak bij die groep voorkomt. Met de module die uitgewerkt moet worden, wil zij ervoor zorgen dat seksualiteit bespreekbaar wordt, en dat jongeren grenzen leren respecteren.

De minister legt hier een link naar de actualiteit door te verwijzen naar de open brief rond seksueel grensoverschrijdend gedrag (soms ook in de politiek) die 120 vrouwelijke politici gisteren publiceerden. Zij herinnert eraan dat zij zo'n maand geleden in het debat in dit parlement naar aanleiding van de verkrachtingszaak in Leuven (plenaire vergadering van woensdag 26 oktober 2022), zelf duidelijk gezegd heeft dat ze samen met minister Somers werk maakt van een extern meldpunt, dat zij nodig acht voor alle sectoren, waarbij ze ook expliciet de politiek vernoemde. Tot haar verbazing heeft daar toen niemand op ingepikt. Toch is ze verheugd dat haar oproep nu wordt herhaald.

1.1.6. Aanpak van intrafamiliaal geweld

De minister zal het komende jaar ook blijven inzetten op de aanpak van intrafamiliaal geweld. Een van de belangrijkste pijlers daarbij is de uitrol van een nieuw model van centra intrafamiliaal geweld. Dat model heeft zij het afgelopen jaar ontwikkeld, op basis van wetenschappelijk onderzoek en intensief overleg met de belangrijkste samenwerkingspartners zoals politie, justitie, hulpverlening en lokale besturen. In overleg met de partners wordt voorzien in eenzelfde basisaanbod in alle Vlaamse regio's. Dat bestaat uit een laagdrempelig aanbod voor slachtoffers, advies voor professionals die met intrafamiliaal geweld geconfronteerd worden, en ondersteuning voor gezinnen. Het is de bedoeling dat tegen oktober 2023 elke Vlaamse regio over dergelijk centrum beschikt. Zij legt nu eerst de focus op de regio's waar er nog geen is, namelijk West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Die nabijheid is met name belangrijk voor de slachtoffers.

Ter uitvoering daarvan legt ze binnenkort een personeelsplan voor aan de Vlaamse Regering, om in te zetten op extra casusregisseurs en coördinatoren van de centra

intrafamiliaal geweld. Zij zal daarbij ook samenwerking met zowel de vertrouwenscentra kindermishandeling als de politie opzetten, waarbij per regio een kinderpsycholoog in dienst wordt genomen. Het is immers bekend dat in twee op de drie gevallen kinderen betrokken zijn bij, of getuige zijn van intrafamiliaal geweld.

Daarnaast voorziet ze per regio ook in financiering voor een verbindingspersoon uit de politie. Op die manier wil zij ervoor zorgen dat er vlotte samenwerking is tussen politiezones en sectoren (politie, justitie en hulpverlening). Verder is het de bedoeling om in het komende jaar ook tot een decretale verankering te komen van de werking van deze IFG-centra, om onder meer op het vlak van intersectorale infodeling tijdens het zogenaamde casusoverleg tot een uniform kader te komen, in de plaats van daarvoor per gerechtelijk arrondissement een protocol te moeten opmaken. Dat kan Vlaanderen echter niet alleen en het kijkt dan ook naar de lokale besturen om mee te stappen in dat verhaal. De bespreking daarvan met de verschillende lokale besturen is volop aan de gang.

Nog in dat verband vermeldt ze verder ook de invoering van de Kindreflex. Er ligt nu ook een samenwerkingsprotocol klaar tussen de justitiehuisen en de vertrouwenscentra kindermishandeling, dat het mogelijk maakt om rechtstreeks gegevens uit te wisselen tussen de justitiehuisen en de vertrouwenscentra zodat de justitiehuisen zaken van verontrusting onmiddellijk kunnen melden. Dankzij die snellere doorstroom kunnen kinderen veel vroeger worden geholpen. Er ligt ook een protocol klaar tussen het agentschap Opgroeien en het Agentschap Justitie en Handhaving voor ruimere informatiedeling met bijvoorbeeld Kind en Gezin.

1.2. Handhaving

1.2.1. *Kaderdecreet Vlaamse Handhaving*

Daarop komt minister Zuhal Demir tot de handhavingsbevoegdheid. Het kaderdecreet Bestuurlijke Handhaving werd inmiddels geëvalueerd, bijgestuurd en herwerkt tot een nieuw kaderdecreet Vlaamse Handhaving. Dat voorontwerp werd vorige week voor een tweede keer, en na tal van adviezen, principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het voorontwerp in kwestie gaat nu naar de Raad van State. Een implementatie in de woningkwaliteitsbewaking en de scheepvaartreglementering is er al. Naar aanleiding van de principiële goedkeuring van het vernieuwde kaderdecreet zal echter een nieuwe reeks implementaties voorbereid worden die betrekking hebben op de beleidsdomeinen Milieu, Ruimtelijke Ordening, Toerisme en Onroerend Erfgoed.

In het toekomstige ontwerp van decreet wordt ook een wettelijk kader voor het handhavingsplatform gecreëerd. De ontwikkeling van dit Vlaams Digitaal Handhavingsplatform is volop aan de gang, en de eerste functionaliteiten zullen aanvang 2023 beschikbaar zijn, te beginnen met het bestuurlijk sanctieregister. In de loop van 2023 wordt het handhavingsplatform dan verder aangevuld met onder meer een maatregelenregister en een handhavingsbibliotheek. Ook in andere toepassingen, zoals een beveiligd portaal voor digitale hoorzittingen, en de nodige rechtstreekse koppelingen met systemen van handhavingspartners zoals het parket, zal worden voorzien. Dat betekent dat alle informatie en processen-verbaal van alle Vlaamse inspectiediensten in één digitaal platform zullen opgeslagen worden, waarbij die informatie kan uitgewisseld worden tussen verschillende inspectiediensten. Tegen eind 2023 wil de minister dat proces afronden met een volledig operationeel handhavingsplatform.

1.2.2. *Aanpak georganiseerde criminaliteit*

Ten slotte wil zij via bestuurlijke handhaving ook inzetten op het bestrijden van georganiseerde criminaliteit. De bedoeling van een integraal veiligheidsbeleid moet

zijn dat misdrijven niet alleen bestraft worden, maar ook zoveel mogelijk voorkomen worden. Dat kan met name door in te zetten op bestuurlijke handhaving. De minister is daar in een vorige commissievergadering al uitgebreid over tussengekomen en zal zich hier dan ook beperken tot een eerder summiere uitleg. Volgens haar is er een probleem met het federale wetsontwerp over de bestrijding van georganiseerde misdaad, waarbij men op de bevoegdheid van Vlaanderen treedt. Zij wil dat dan ook op het Overlegcomité bespreken, want zij merkt geen bereidwilligheid om interfederaal te gaan samenwerken, terwijl dat nochtans noodzakelijk is. Het College van procureurs-generaal treedt haar mening bij. Ook zij hebben niet alleen gewaarschuwd voor deze bevoegdheidsoverschrijding, maar vragen eveneens naar samenwerking met de deelstaten, ook in het kader van de ARIEC's, de arrondissementele informatie- en expertisecentra rond bestuurlijke handhaving. Ook op dit vlak lanceert ze een oproep aan de federale collega's die pleiten voor samenwerkingsfederalisme.

Tijdens vorige commissievergaderingen is ze ook al uitgebreid ingegaan op het criminaliteitsplatform, dus kan zij hier samenvatten dat het wordt uitgetest in tien steden en gemeenten, en dat een en ander ondertussen ook uitgebreid werd naar ARIEC Limburg en ARIEC Antwerpen. Doel is om het crimiplatform tegen de zomer te evalueren, aan te passen waar nodig en daarna uit te breiden over heel Vlaanderen. Zij is al in gesprek met de VVSG om tot een werkbaar implementatiekader te komen.

1.3. Bestuursrechtspraak

De bestuursrechtspraak is het volgende onderdeel van de toelichting van de minister. Er zijn al goede inspanningen geleverd, die de doorlooptijd hebben doen dalen van 18 à 24 maanden tot gemiddeld 12 maanden. Er zijn ook vier bijkomende bestuursrechters en ondersteunend personeel aangeworven. Daarnaast wil zij inzetten op digitalisering en komen tot één Vlaams Bestuursrechtcollege. De integratie van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen is daar een concreet voorbeeld van. Het voorontwerp van decreet daarover werd vorige week al voor een tweede keer principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

1.4. Jeugddelinquentie

Tot slot gaat ze nog in op het jeugdsanctierecht. Vanaf maart 2023 zal fase 2 van de inwerkingtreding van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht ingaan. Zij vraagt daarbij aandacht voor twee nieuwigheden, met als eerste de terbeschikkingstelling van problematische minderjarige daders. Het is volgens de minister logisch dat men hen ingeval van ernstige misdrijven na hun straf niet zomaar zonder opvolging of begeleiding loslaat in de maatschappij. Zij heeft in het najaar van 2022 een grondige juridische analyse laten uitvoeren, en zal in 2023 voor zeer ernstige feiten gepleegd in de minderjarigheid een langdurige opvolging en begeleiding via een terbeschikkingstelling uitwerken. Ook voor meerderjarige daders van ernstige feiten is dat wenselijk, maar dat is een federale aangelegenheid, wat haar opnieuw tot een oproep aan de federale collega's inspireert.

De minister komt dan tot de tweede nieuwigheid. Diezelfde juridische analyse heeft immers aangetoond dat de onverjaarbaarheid van bepaalde zware misdrijven, zoals seksuele feiten op minderjarigen, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid, en de lange verjaringstermijnen voor andere zware misdrijven, ook van toepassing is op feiten gepleegd door minderjarige daders. De minister wil daarom het Jeugddelinquentiedecreet op dat punt aanpassen, zodat bij een laattijdig ontdekt misdrijf, de toen minderjarige dader alsnog gestraft, opgevolgd en begeleid kan worden. Als voorbeelden vermeldt ze zedenmisdrijven, waarbij slachtoffers er dikwijls heel lang over doen om aangifte te doen, of aan oorlogsmisdrijven door jonge Syriëstrijders die pas na hun achttiende terugkeren. De minister wil de

garantie inbouwen dat zij niet ontkomen omdat het jeugddelinquentierecht een leeftijdsbeperking kent.

Naast een nieuw beleid voor minderjarige daders, voorziet het decreet ook in een nieuwe aanpak voor de slachtoffers. Eindelijk kunnen de diensten slachtofferont- haal voortaan ook tussenkomen voor slachtoffers van minderjarige daders. De mi- nister heeft dat al uitgeklaard met het College van procureurs-generaal, waardoor alle parketten wel degelijk haar diensten beginnen te vatten. Nu werkt ze met de jeugdrechtbanken nog een goed samenwerkingskader uit voor de uitwisseling van gegevens.

2. Bespreking

2.1. Tussenkost van Adeline Blancquaert

Adeline Blancquaert mag het dan misschien niet altijd eens zijn met de minister, maar ze is het wel met haar eens over het feit dat de Vlaamse bevoegdheden inzake Justitie te beperkt zijn, dat de afhankelijkheid van het federale niveau te groot is en dat er vanalles verkeerd loopt in dit land. Ze hoopt dan ook dat de partij van de minister samen met die van haar zij aan zij zal strijden voor de overheveling van zoveel mogelijk bevoegdheden. Want na het beleid dat ze de afgelopen jaren heeft zien voeren, is ze er meer dan ooit van overtuigd dat de enige oplossing gelegen is in een onafhankelijk Vlaanderen.

Uit lezing van de BBT werd alleszins duidelijk dat Vlaanderen voor heel veel zaken nog moet wachten op het federale niveau en dat het vaak niet betrokken wordt bij de federale beleidsplannen, zelfs niet als ze een grote weerslag hebben op Vlaan- deren. Ze denkt dan met name aan het zogezegd geniale idee van de federale Vivaldiregering over het niet uitvoeren van gevangenisstraffen, of andere initiatie- ven om de overbevolking in de gevangenis aan te pakken. In beide gevallen gaat het over zaken die een bijzonder grote weerslag hebben op Vlaanderen. Het is erg dat de federale bevoegdheden ervoor zorgen dat het Vlaamse justitiebeleid onder druk komt te staan, en dat men er blijkbaar maar van uitgaat dat Vlaanderen zich wel weer zal aanpassen.

Na deze algemene beschouwing, en vooraleer van start te gaan met haar hoofd- vragen, wijst het lid erop dat op een aantal van de door haar fractie schriftelijk ingediende vragen geen antwoord te vinden is in de bundel die vanuit het kabinet werd overgemaakt. Allicht is hier iets fout gelopen? Zal ze de vragen in kwestie dan maar hier stellen, of ze best opnieuw schriftelijk indienen?

Steven Vandeput, commissievoorzitter, laat opmerken dat de vragen in kwestie hier zeer wel te berde gebracht kunnen worden. Mits het antwoord niet te technisch is, zal de minister zeker pogen nu al een antwoord te formuleren. Is de materie wel erg technisch, dan zal de gevraagde informatie alsnog schriftelijk bezorgd wor- den (zie bijlage 5).

Adeline Blancquaert stelt vast dat de rolrechten een belangrijke bron van ontvang- sten vormen voor de Vlaamse bestuursrechtcolleges. Welke maatregelen neemt de Vlaamse minister van Justitie om ervoor te zorgen dat de rolrechten in tijden van voorthollende inflatie niet volledig uitgehold worden? Indien ze niet voldoende ver- hoogd worden, dreigen ze immers niet langer de verwachte administratieve kosten van de administratieve geschillenprocedures te kunnen dekken. En waarom wor- den de meerontvangsten voortvloeiend uit die broodnodige indexatie van de rol- rechten, nog niet in rekening gebracht in de Vlaamse begroting 2023?

In het overzicht van de beleids- en regelgevingsinitiatieven wordt gewag gemaakt van een besluit van de Vlaamse Regering betreffende de subsidiëring van forensische

zorg in het kader van de opdrachten van de justitiehuisen, dat nog eind 2022 in het regelgevend goedkeuringstraject zou moeten zitten. Kan de minister verduidelijken welke forensische zorg concreet subsidieerbaar zal worden gesteld? Op hoeveel wordt in die optiek het totale jaarlijks subsidieerbare bedrag geraamd voor de eerstvolgende jaren vanaf 1 januari 2023? Op welke wijze werd dat geraamde bedrag in de uitgavenbegroting 2023 opgenomen, en op welke wijze zal dat gebeuren in de daaropvolgende uitgavenbegrotingen?

Het overzicht van de beleids- en regelgevingsinitiatieven bij de begrotingstoelichting vermeldt dat het implementatiedecreet met betrekking tot het kaderdecreet Bestuurlijke Handhaving nog steeds in volle opmaak is. Een van de paradepaardjes van de minister in de grote Vlaamse handhavingshervorming was echter dat de Vlaamse gemeenten die een actieve handhavingsrol vervullen, voortaan een deel van de Vlaamse handavingsopbrengsten zouden ontvangen. Als de Vlaamse overheid een significant deel van de opbrengsten overdraagt naar de lokale besturen, zal dat een aanzienlijke impact hebben op de ontvangstenzijde van de Vlaamse begroting. De Vlaamse Regering zal met andere woorden andere inkomstenbronnen moeten aanspreken om het verlies aan handavingsopbrengsten te compenseren.

Kan de minister verduidelijken wat de stand van zaken is wat betreft het wettelijk mogelijk maken van de overdracht van de handavingsontvangsten ten voordele van de Vlaamse lokale besturen? Acht de minister zich in staat om het wetgevend kader op dat punt nog tijdens deze legislatuur te realiseren? In dat perspectief vraagt het lid om een overzicht van de concrete stappen die nog vereist zijn, en de termijnen waarop een en ander zal gebeuren. Wat is de geraamde opbrengst aan Vlaamse handavingsontvangsten voor het begrotingsjaar 2023 en welk percentage van dat bedrag zal volgens de plannen van de minister in 2023 aan de Vlaamse lokale besturen toekomen? En op welke wijze wordt met het verlies aan handavingsontvangsten rekening gehouden in de Vlaamse begroting wat betreft de ontvangsten 2023?

Na deze eerder punctuele kwesties komt het lid dan tot haar meer algemene vragen. Volgend jaar zal er een tussentijdse evaluatie komen van het Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld. Haar fractie is uiteraard zeer benieuwd naar de resultaten. De acties in het plan hadden vaak geen specifieke termijn en een aantal ervan heeft vertraging opgelopen door de coronacrisis. De problematiek seksueel geweld hoort echter een prioriteit te zijn van de Vlaamse Regering. Een continue bijsturing van het plan, afhankelijk van wat werkt en wat niet, op grond van de huidige bevindingen, is dan ook cruciaal. De minister geeft in de toelichting aan dat er ook aandacht gespendeerd zal worden aan specifieke doelgroepen. Op basis waarvan werden die groepen bepaald?

Wat betreft jeugddelinquentie is het goed dat volgend jaar eindelijk fase 2 in werking zal treden. Het is wel duidelijk dat er nog veel werk aan de winkel is. Het monitoren van de in-, door- en uitstroom is cruciaal om een effectief beleid te voeren. Gebeurt dat momenteel consequent? Welke algemene vaststellingen kunnen er gedaan worden?

De evaluatie van het Jeugddelinquentiedecreet is een goed initiatief maar aan de andere kant moet er toch ook rekening gehouden worden met het feit dat veel bepalingen nog steeds niet ten uitvoer zijn gebracht. Hoe zal het decreet verder permanent gemonitord worden en welke indicatoren zullen er gebruikt worden? In het besef dat België ver achterloopt op vlak van cijfers omtrent recidive, wil het lid weten welke resultaten er uit het recidiveonderzoek naar voor kwamen.

In de BBT wordt ook geschreven dat er initiatief wordt genomen om in samenwerking met de federale overheid voor zeer ernstige feiten gepleegd in de minderjarig-

heid, in langdurige opvolging en begeleiding via terbeschikkingstelling te voorzien. Over welke feiten gaat het dan exact? En binnen welke termijn hoopt de minister dat te realiseren? Er moet aandacht gespendeerd worden aan de overgang van minder- naar meerderjarigheid om lacunes in het systeem uit te sluiten. Hoe zal zij de garantie waarover zij spreekt exact uitbouwen, en de samenwerking tussen Welzijn, Justitie en desnoods het federale niveau bewerkstelligen?

Wat de cluster Justitie betreft, had de minister het in haar toelichting al over het assisenproces dat heel weldra zal plaatsvinden over de aanslagen van 2016 in Brussel. De justitieassistenten zullen instaan voor de ondersteuning van de slachtoffers. Het is inderdaad een proces waarbij veel zal komen kijken. Er wordt aangegeven dat er verder ingezet wordt op het aanbod van supervisie voor hen. Hoe zal dit concreet gebeuren? En hoe zal de tussenkomst van de dienst slachtofferonthaal geëvalueerd worden? Aan de hand van welke parameters zal dit gebeuren?

Het onderzoek over de noden van de slachtoffers legde een aantal knelpunten bloot. Gaat de minister een actieplan opstellen om daaraan tegemoet te komen? Hoe gaat zij ermee aan de slag? In de BBT wordt vooropgesteld dat ervoor gezorgd moet worden dat het slachtofferonthaal ook gevat wordt als de dader minderjarig is. Binnen welke termijn wilt de minister dat realiseren? Het mag inderdaad niet voorvallen dat een slachtoffer minder goed ondersteund wordt of minder rechten heeft, puur omdat de dader minderjarig is.

De volgende vragen van het lid gaan over de plegers. In de BBT leest zij dat over zedendelinquenten heel wat onderzoek werd gevoerd. Hoe gaat de minister samenwerken met haar collega-ministers om de pijlers die zij vooropstelt, verder uit te werken? Hoe ziet zij de verplichte behandeling tijdens de detentie? Wat als die behandeling niet de vooropgestelde doelen bereikt?

Wat betreft het elektronisch toezicht, zou de mogelijkheid tot een opvolgtool voor het voorraadbeheer onderzocht worden. Hoe ziet de minister de verdere uitrol hiervan? Het is immers belangrijk dat er bij elektronisch toezicht steeds voldoende kwaliteitsvol materiaal voorhanden is. Dat was in het verleden niet altijd het geval. Daarnaast moet er natuurlijk ook over gewaakt worden dat elektronisch toezicht enkel wordt opgelegd indien gepast.

In dit verband heeft ze ook nog een vraag die ze eerder als vraag om uitleg indiende, maar die verwezen werd naar de begrotingsbesprekingen. Het aantal meldingen van familiaal geweld zit helaas al een tijd in de lift. Daders krijgen vaak een thuis- en contactverbod opgelegd met als doel het waarborgen van de veiligheid van het slachtoffer. Er zijn echter situaties waarin die maatregelen onvoldoende zijn en de dader nog steeds naar het huis van het slachtoffer trekt, met mogelijk ernstige gevolgen. Volgens het kabinet van de minister is tijdig ingrijpen dan noodzakelijk. Om dat te bewerkstelligen zou men daders een enkelband met een gps-systeem kunnen omdoen.

Vlaanderen zou daarover momenteel overleggen met onder andere Spanje, Australië, Frankrijk, Nederland en Noorwegen. In die landen worden mensen met een contact- of thuisverbod al gevolgd met een dergelijk gps-systeem. Er zijn verschillende systemen mogelijk: zo krijgen in Australië en Spanje zowel dader als slachtoffer via de toezichthouders een signaal wanneer de dader te dicht in de buurt van het slachtoffer komt, terwijl in andere landen enkel de dader wordt gemonitord. De minister gaf aan te bekijken wat er in Vlaanderen mogelijk is. Daarnaast zou de nieuwe bestelling enkelbanden pas voor eind volgend jaar zijn.

Binnen welke termijn onderzoekt de minister welke mogelijkheden er in Vlaanderen zijn om zulke daders een enkelband met gps-systeem om te doen? Hoe zal dat onderzocht worden en wat heeft het overleg opgeleverd met de landen die al van

dergelijke systemen gebruikmaken? Welke mogelijke problemen en knelpunten, onder andere op het vlak van privacy, identificeert de minister bij de invoering? Heeft zij al overleg gepleegd met haar federale collega? Zo ja, wat was het resultaat? Zo nee, wanneer plant zij dat te doen? Welke initiatieven neemt zij onder tussen, desnoods in samenwerking met andere partners, om de veiligheid van slachtoffers van huiselijk geweld te verzekeren?

Tot slot deelt Adeline Blancquaert nog mee dat de Vlaams Belangfractie achter de verdere uitbreiding van de risicotaxatie staat, die zij een waardevol instrument noemt.

2.2. Tussenkost van Celia Groothedde

Celia Groothedde vraagt naar welke verhouding qua aantal dossiers per maand de minister wil gaan bij de werving van justitieassistenten, waarvan er sinds de oprichting van het Agentschap Justitie en Handhaving ondertussen al heel wat zijn aangeworven en voor wie opnieuw middelen zijn ingeschreven in de begroting 2023. Als de dossierlast en de werkdruk – spijs de aanwervingen – blijven toenemen, komt dat noch de assistenten, noch de slachtoffers, noch de daderopvolging ten goede.

Verder had haar fractie ook graag opheldering gekregen over de middelen die worden ingezet voor de versterking van de werkingsmiddelen en het personeel van het agentschap. Klopt het dat er van de voorziene 22 miljoen euro na aftrek van de indexatie ongeveer 16 miljoen euro overblijft? Het lid vraagt ook verduidelijking bij de 12 miljoen euro voor volledig nieuw beleid. Wat valt daar precies onder? En wat is ten slotte de tijdlijn voor de aanpak van seksueel geweld? Welke acties worden er gepland op welke termijn?

2.3. Tussenkost van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese noemt het bijzonder belangrijk dat de minister in 2022 het Agentschap Justitie en Handhaving heeft gerealiseerd, waarmee de versnippering van het justitieel landschap over verschillende administraties is tegengegaan.

De minister stelde al vanaf het begin het slachtoffer centraal in haar beleid. Door de werking van slachtofferonthaal te optimaliseren, kan men hen beter ondersteunen. In het kader van het proces over de aanslagen op Zaventem en Maalbeek in 2016, is het onze plicht om de slachtoffers zo goed mogelijk bij te staan, in een moeilijke periode, die ook al heel lang duurt. De minister heeft al veel stappen gezet ter voorbereiding van die rechtszaak. Zo werden er 25 extra justitieassistenten aangeworven om de slachtoffers zo goed mogelijk te ondersteunen tijdens het proces. In dat kader zal de minister ook de werking van de Dienst Slachtofferonthaal evalueren, en de goede praktijken integreren in de dagelijkse werking van de diensten. Het lid had daar graag wat extra toelichting bij gekregen.

De minister zet verder ook in op een sterke juridische eerstelijnsbijstand voor slachtoffers. Vanaf 2023 zullen de commissies voor juridische eerstelijnsbijstand voor het eerst volgens een nieuwe werkwijze en meerjarenplanning werken. Op die manier garandeert men een laagdrempelig aanbod van juridische bijstand en bereikt men kwetsbare groepen.

Belangrijk voor haar fractie is de strijd tegen seksueel geweld, intrafamiliaal geweld en kindermishandeling, waarbij de spreekster heel in het bijzonder de uitvoering van het actieplan ter bestrijding van seksueel geweld noemt. Grensoverschrijdend gedrag en seksueel grensoverschrijdend gedrag blijken zich helaas in alle sectoren voor te doen, zoals de actualiteit telkens weer laat zien. Het lid noemt daarbij het hoger onderwijs, defensie en de politiek als voorbeelden. Wat dat laatste betreft,

betreurt ze dat haar partij niet betrokken werd bij de recente open brief van 120 vrouwelijke politici, want de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag is niet gekleurd en moet door allen samen gevoerd worden. Maaïke De Vreese verwijst in dat verband naar de ook al door de minister vermelde recente actuele vragen over een geval van verkrachting aan de KU Leuven.

Net daarom is een horizontaal actieplan over alle bevoegdheden heen nodig. Wanneer komt de tussentijdse evaluatie van het huidige actieplan? En welke nieuwe acties zullen worden ondernomen? Er moet ook zo snel mogelijk een extern meldpunt seksueel geweld komen. Wat is de laatste stand van zaken hieromtrent?

Verder wordt ook strijd gevoerd tegen gendergerelateerd geweld. Het is cruciaal dat er tegen eind 2023 in elke provincie een centrum voor intrafamiliaal geweld komt, in het bijzonder in de provincies waar momenteel nog geen dergelijk Family Justice Center of centrum voor intrafamiliaal geweld is: Vlaams-Brabant, en Oost- en West-Vlaanderen. Op die manier kan men in heel Vlaanderen zorgen voor een laagdrempelig basisaanbod voor slachtoffers. Hoe ziet de minister de verdere uitrol van deze centra voor intrafamiliaal geweld, met name wat de timing van een en ander betreft?

In 2023 wordt ook gezorgd voor de kordate uitvoering van werkstraffen. Het is een hele uitdaging om in voldoende aanbod te voorzien, want de instroom is bijzonder groot. De minister zal in 2023 verder inzetten op een uitgebreid en gebiedsdekkend aanbod, en zorgen voor een digitaal platform. Wat is in dezen de stand van zaken?

De structurele aanpak van radicalisering is cruciaal in deze moeilijke tijden. Het actieplan ter bestrijding van gewelddadige radicalisering en de LIVC-werking vormen hiervan belangrijke hoekstenen. Het Vlaams actieplan wordt geëvalueerd in 2023. Een van de acties van dit Vlaams actieplan is het realiseren van een breder protocolakkoord voor de uitwisseling van informatie tussen de inlichtingendiensten en de diensten en instellingen van de Vlaamse administratie. De ontwerpversie wordt in 2023 besproken met de Veiligheid van de Staat, het Orgaan voor de Coördinatie en Analyse van de Dreiging, en het Centrum voor Cybersecurity. Maaïke De Vreese onderstreept dat Vlaanderen stappen vooruit wil zetten in de informatie-uitwisseling en dat het rekent op het federale niveau en meer bepaald minister Van Quickenborne, die zij oproept er ook effectief een prioriteit van te maken en het niet te laten bij alleen maar verklaringen. Afschuwelijke feiten zoals de dodelijke steekpartij in Schaarbeek enkele weken geleden, tonen telkens weer hoe belangrijk dat is.

Volgend jaar worden verdere stappen gezet in het Vlaamse handhavingsbeleid en de versterking daarvan is volgens het lid ook nodig. Het voorontwerp van kaderdecreet Vlaamse Handhaving werd voor de eerste keer principiële goedgekeurd in juli van dit jaar. De implementatie en de opt-inregeling voor de verschillende beleidsdomeinen zullen beslissende factoren worden. Zij pleit ervoor om zoveel mogelijk beleidsdomeinen te betrekken.

Vlaanderen zet ook volop in op de bestuurlijke aanpak van georganiseerde en ondermijnende misdaad. Het moet de lokale besturen zo goed mogelijk ondersteunen in die strijd, vindt het lid. De minister heeft al belangrijke stappen gezet door de opmaak van het voorontwerp van decreet inzake DIOB-regelgeving, maar de versterking van de informatiepositie van de lokale besturen staat of valt met een samenwerkingsakkoord tussen het Vlaamse en het federale niveau. Dat laatste heeft een voorontwerp van wet opgesteld, dat boordevol bevoegdheidsoverschrijdingen zit en dus juridisch kwetsbaar is. In antwoord op een vraag om uitleg van het lid in deze commissie gaf de minister aan dat zij dit zou aankaarten op het Overlegcomité. Wat is hier ondertussen de stand van zaken?

Het lid is voorstander van verdere digitalisering. Dat al stappen werden gezet in de ontwikkeling van het Vlaams Digitaal Handhavingsplatform vindt zij belangrijk. In 2023 blijft het beleid inzetten op lokale samenwerkingsverbanden en ondersteuning. Om de informatiepositie van de lokale besturen te versterken, is het belangrijk dat zij niet alleen een beroep kunnen doen op de data van de Vlaamse inspectiediensten via het handhavingsplatform, maar ook gewoon openbare informatie op een efficiënte manier kunnen raadplegen. Daarom wordt nu bij tien lokale besturen en politiezones het criminaliteitsplatform van Graydon uitgetest. Het is belangrijk om dat verder te verfijnen, uit te testen en aan te passen aan de lokale noden, en dit zowel in een grootstedelijke context als in kleinere gemeentes. Het lid onderstreept dat men die laatste niet mag vergeten, want zij moeten met minder middelen dezelfde strijd aangaan.

Daarop vermeldt ze nog de uitbouw, professionalisering en digitalisering van de Vlaamse bestuursrechtscolleges en de inzet op betere procesvoering. Vorig jaar werd het digitaal loket al verder uitgerold, dat op termijn zal uitgroeien tot een innovatief en klantvriendelijk digitaal platform, waarvan het lid het belang onderstreept voor het economisch investeringsgebeuren, en dat des te meer in crisistijden als deze.

Tot slot vraagt ze, naar aanleiding van een bezoek van parlementsleden aan de gevangenis in Brugge, wat een behoorlijk ontnuchterende ervaring was, aandacht voor de nuttige dagbesteding van gedetineerden in het perspectief van hun uitstroom. Het lid dringt er tevens op aan dat het federale niveau werk zou maken van het probleem van de overbevolking in troosteloze en afgeleefde gebouwen en gehoor zou geven aan de oproep daartoe van de gevangenisdirecties. Ze roept ook de andere hier aanwezige partijen op om hier hun steun aan te geven.

2.4. Tussenkost van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers opent haar tussenkost met de implementatie van het Jeugddelinquentiedecreet, waarvan men terdege beseft dat de erdoor noodzakelijk geworden wijzigingen heel wat inspanningen en investeringen zouden vergen, evenals continue opvolging met het oog op eventuele bijsturing. Eerste belangrijke punt is natuurlijk dat er voldoende plaatsen moeten zijn in het aanbod, waarbij ze erkent dat het de minister van Welzijn is die instaat voor de financiering, organisatie en uitbreiding van de capaciteit. De scheiding van kinderen en jongeren die een als misdrijf omschreven feit pleegden, van degenen die uit een verontrustende thuissituatie komen, zorgde daarbij voor een grote omslag.

In dat licht is het dan ook een goede evolutie dat er de voorbije jaren werk is gemaakt van de uitbreiding van de capaciteit. In 2023 zal opnieuw een verdere uitbreiding gebeuren van het aantal plaatsen in de gemeenschapsinstellingen. De nieuwbouwwerken van De Grubbe in Everberg zijn afgerond, wat volgend jaar zal leiden tot een stijging van 45 naar 80 plaatsen. Naast die belangrijke uitbreiding van de capaciteit binnen de gemeenschapsinstellingen, vermeldt het lid nog dat de ingezette operationalisering van 150 bijkomende plaatsen veilig verblijf in het private aanbod wordt voortgezet. De timing daarvan is al eens bijgesteld, maar het is belangrijk dat dit goed wordt voorbereid, zowel wat infrastructuur als aanpak betreft. Een ander belangrijk nieuw element is het kortverblijf, waarbij haar fractie het positief vindt dat het project verlengd wordt, na een eerste gunstige evaluatie.

Bij de versterkte inhoudelijke werking van de reacties op jeugddelinquentie merkt het lid op dat straf van belang is, maar uiteraard ook niet het enige element mag zijn. Men moet immers ook recidive voorkomen en ervoor zorgen dat jongeren weer op het goede pad raken. Dat vergt noodzakelijkerwijze inzet op begeleiding. Het lid onderstreept dat de cd&v-fractie vanzelfsprekend ook de verhoogde aandacht voor slachtoffers van jeugddelinquentie ten volle toejuicht.

Projecten zoals Sectie M en Plan S in Limburg en project SAMEN in Mechelen worden voortgezet. De uitbreiding van Sectie M naar jeugddelinquentie is voorzien voor 2023. De ketenaanpak in het kader van jeugddelinquentie wordt voortgezet, zo onder andere Kompas+ in Antwerpen en nog vier lokale projecten in Kortrijk, Gent, Mechelen en Genk. Belangrijk is het wetenschappelijk onderzoek naar die lokale ketenaanpak. Luidens de BBT gebeurt dat alleszins al bij Kompas+. Hoe worden de resultaten van de vier andere lokale projecten opgevolgd en geëvalueerd?

Op basis van een grondige juridische analyse – luidens de door de minister gehanteerde omschrijving – die dit jaar werd uitgevoerd, wordt een initiatief genomen om in samenwerking met de federale overheid voor zeer ernstige feiten gepleegd in de minderjarigheid in een langdurige opvolging en begeleiding via terbeschikkingstelling te voorzien. Het lid had in dat verband graag vernomen welke afspraken er gemaakt zijn in verband met opvolging en begeleiding.

In 2023 komt er een aanpassing van het Jeugddelinquentiedecreet, die gericht is op de onverjaarbaarheid van bepaalde misdrijven, zoals zedenmisdrijven jegens minderjarigen, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de mensheid en andere zware misdrijven. Dit naar analogie met het strafrecht voor volwassenen. Daarvoor zullen noodzakelijkerwijze heel wat afspraken moeten worden gemaakt tussen diensten, actoren en overheden. Op welke manier wordt bij een late klacht – die in dezen verre van ondenkbaar is – de afstemming met de hulpverlening aangepakt?

Samen met het parket van Antwerpen heeft de minister de Jongerenopvolgingskamer gelanceerd. Dit jaar zou een volwaardige evaluatie plaatsvinden van efficiëntie en effectiviteit in het licht van een mogelijke verlenging van het project. Zijn de evaluaties al uitgevoerd, zijn de resultaten al beschikbaar en wat zijn de conclusies?

Het decreet geeft echter niet alleen gesloten opvang als maatregel, maar voorziet in een heel palet aan mogelijkheden om op maat en in functie van de noden te kunnen werken. Als voorbeeld geeft ze het zogenaamd 'positief project', waarin de jongere zelf een voorstel kan doen. De regionale aanpak blijkt op dit punt te verschillen. Ziet men dat ook voor andere maatregelen? Op welke manier wordt ervoor gezorgd dat de verschillende mogelijkheden uit het decreet effectief toegepast worden, ongeacht de woonplaats van dader of slachtoffer?

Het is de bedoeling om eind 2023 te starten met een pilootproject elektronisch toezicht bij minderjarigen. Waar situeert zich dat pilootproject en wat zijn de krachtlijnen? Welke doelgroep wordt er precies beoogd? Bij de bespreking van de BBT Justitie en Handhaving bij de begroting 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 13-L/1) stelde de minister hierover dat "de doelgroep van het elektronische toezicht minderjarigen door een werkgroep wordt bepaald, samen met magistraten, het Agentschap Opgroeien en andere experts." Is dat ondertussen gebeurd en wat waren de resultaten daarvan?

Haar fractie staat volledig achter het beleid van de minister waarin ze slachtoffers veel meer centraal stelt, en ondersteunt dan ook haar extra investeringen in slachtofferonthaal. Cd&v heeft altijd benadrukt dat er bij de bijkomende personeelscapaciteit voor de justitieassistenten zeker ook extra medewerkers moesten komen voor slachtofferonthaal. De minister heeft dat ook gedaan, wat positief is, en het lid hoopt dat zij dat blijft opvolgen.

Er heeft ondertussen ook een slachtofferbevraging plaatsgevonden. Hoe groot was de respons op die slachtofferbevraging, zowel bij de slachtoffers zelf als bij magistraten en advocaten? Het is uiteraard zeer goed dat daaruit blijkt dat de slachtoffers zich erg gesteund en geholpen voelen door de justitieassistenten. Wat houdt

het nieuwe plan van aanpak ter zake juist in? En hoe wordt tegemoetgekomen aan de belangrijkste bevindingen van de bevraging?

Haar fractie vindt het ook zeer belangrijk dat de justitiehuisen officiële partners zijn in de samenwerkingsovereenkomsten die per Zorgcentrum na Seksueel Geweld worden opgesteld.

De erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik heeft een nieuwe plek gekregen, stelt de spreekster vast. Een van de conclusies uit de evaluatie van de tijdelijke commissie (opgericht naar aanleiding van de resolutie van Katrien Schryvers, Else De Wachter, Lies Jans, Cindy Franssen, Mia De Vits, Helga Stevens en Vera Jans betreffende de erkenning van de slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen (*Parl.St. VI.Parl. 2013-14, nr. 2475/1-3*)), was dat zij best niet alleen permanent zou worden, maar ook een uitgebreider werkingsgebied zou krijgen. De minister kondigt een campagne aan en het klopt dat slachtoffers van misbruik jaren later nog op zoek zijn naar hulp. Hoe worden de commissie zelf en haar leden voorbereid op die overheveling en uitbreiding? En wat met de feiten waarvoor nog een onderzoek of een strafrechtelijke procedure loopt?

Het is de bedoeling om vanaf eind 2023/begin 2024 aan de slag te gaan met een slachtofferapplicatie bij elektronisch toezicht. De minister stelt dat ze de buitenlandse goede praktijken bekijkt. Is daar al concrete informatie over?

Volgend jaar komt er, met betrekking tot het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden, een evaluatie van het strategisch plan, samen met de Gemengde Commissie. Van de voorziene 53 acties zijn er 44 lopende, 2 afgerond en 7 die nog moeten opgestart worden. Welke zijn dat? Heel positief is het partnerschap – samen met de minister van Werk – met het Europees Sociaal Fonds.

Aan de VVSG is gevraagd het komende jaar te bekijken hoe de lokale besturen al in de gevangnissen kunnen helpen bij de re-integratie. Is daarvoor in middelen voorzien? Daarbij onderstreept haar fractie het belang van de toeleiding naar wonen, maar daarover vindt zij weinig in wat hier voorligt. Nochtans is een woning vinden een groot probleem voor ex-gedetineerden, dat verdient aandacht, net als de toeleiding naar werk.

Terecht wordt in dit verband ook ingezet op de strijd tegen seksueel en intrafamiliaal geweld. Er werden nieuwe trajecten gestart in de gevangnissen van Beveren, Brugge en Hasselt. Zijn daarvan al resultaten bekend? Welke stappen zijn er in het algemeen al gezet om de drempels naar behandeling voor zedendelinquenten in detentie zo laag mogelijk te maken?

Wat de hervorming van de penitentiaire gezondheidszorg betreft, worden volgend jaar tien pilootprojecten uitgetest voor een nieuw zorgmodel. Dat is uiteraard een positief gegeven. Waar situeren die zich?

Van de werkstraffen is bekend dat hun aantal sterk stijgt. De mobiele werkvloerprojecten zijn begin 2022 van start gegaan in de provincies Antwerpen en Limburg en het gerechtelijk arrondissement Brussel. Wat zijn de resultaten? De minister stelt dat het model wordt meegenomen in de herziening van het huidige landschap van de werkstraffen. In 2023 wordt werk gemaakt van die hervorming. Hoe gaat de minister daarbij te werk?

De uitvoering van het Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld is binnenkort – in casu eind 2022 – halfweg, en er wordt in een evaluatie voorzien. De minister kondigt nu al nieuwe maatregelen aan gericht op specifieke doelgroepen

en op seksueel geweld in het uitgaansleven. Dat laatste verdient inderdaad aandacht en acties zijn nodig. Op welke manier wil de minister een en ander concreet maken zonder te bepalen welke middelen ze daarvoor inzet?

Waar zal het externe meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag zich situeren? Welke taakstelling wil de minister afbakenen? Mensen moeten immers weten waarvoor ze er terecht kunnen. Hoe verloopt de registratie? Hoe zal het zich verhouden tot de verschillende interne meldpunten binnen sectoren en organisaties? En wanneer mag men het verwachten? Deze kwestie verdraagt immers geen uitstel.

De fractie van het lid waardeert de bijzondere aandacht voor intrafamiliaal geweld. Behalve de Family Justice Centers vermeldt de spreekster het tijdelijk huisverbod als manier om kort op de bal te spelen en een situatie te ontmijnen. Uiteraard is dat geen alleenstaand instrument en moet het gezien worden in het kader van de vormen van hulpverlening die er momenteel zijn. Ook de uitrol van de Kindreflex in de justitiehuisen is essentieel. De grootste slachtoffers bij intrafamiliaal geweld zijn immers meestal de kinderen. Haar fractie denkt dat het nodig is dat heel snel onder ogen te zien. Dat wil zeggen, vanaf het eerste moment dat er bij de politie of bij hulpverleningsorganisaties signalen zijn van partnergeweld.

Haar vraag over de enkelbanden met gps, is hier eerder al door Adeline Blancqaert gesteld.

De cd&v-fractie heeft steeds gesteld dat de LIVC R een cruciale rol speelt in de aanpak van radicalisering. Uit een recente studie van de VVSG blijkt dat 84 procent van de gemeenten een dergelijke LIVC R heeft, maar ook dat die beter zouden kunnen werken. Er zijn met name te weinig gemeenten die al concrete afspraken hebben over het gedeelde beroepsgeheim. Er was nochtans door de minister samen met minister Somers een draaiboek opgesteld en er werden infomomenten georganiseerd. Wat was de respons? Hoe wil de minister tegemoetkomen aan de bevindingen van de VVSG?

Voor haar fractie is een belangrijk element van de handhaving de bestuurlijke aanpak van georganiseerde misdaad. Zij steunt de minister in haar beleid op dat vlak. De laatste jaren is het besef gegroeid dat het nastreven van veiligheid niet langer kan worden beschouwd als de exclusieve opdracht van de geïntegreerde politie, justitie en de veiligheidsdiensten. Veiligheid wordt ook door het bestuur, in de brede zin van het woord, nagestreefd en georganiseerd. Lokale besturen vervullen daarin een cruciale rol. Het spreekt voor zich dat de bestuurlijke handhaving moet worden georganiseerd met respect voor de individuele grondrechten en voor de beginselen van behoorlijk bestuur en behoorlijke rechtsbedeling.

In de praktijk stelt men vast dat op lokaal niveau sterk wordt ingezet op samenwerking. Dat is ook noodzakelijk om adequate antwoorden te bieden op de georganiseerde criminaliteit. Er moet daarbij zeker verwezen worden naar de arrondissementale informatie- en expertisecentra. Voor hij minister werd heeft Jo Brouns daarnaar verwezen in zijn conceptnota (conceptnota voor nieuwe regelgeving van Jo Brouns, Peter Van Rompuy, Katrien Schryvers, Vincent Van Peteghem, Orry Van de Wauwer en Tinne Rombouts over de versterking van de lokale besturen bij de bestuurlijke aanpak van de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit, *Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 464/1-2), die op ruime steun kon rekenen in deze commissie. Haar fractie is dan ook verheugd dat de krachtlijnen van die conceptnota terug te vinden zijn in zowel het Vlaamse als in het federale beleid.

Ondertussen is het voorontwerp van wet betreffende de gemeentelijke bestuurlijke handhaving in eerste lezing goedgekeurd door de Federale Regering. Het ligt momenteel voor advies voor. De VVSG heeft in een advies benadrukt dat het van groot belang is dat de burgemeesters en lokale besturen meer wettelijke

instrumenten krijgen om bestuurlijk handhavend en krachtdadig op te treden tegen ondermijnende en georganiseerde criminaliteit. Haar fractie vraagt dan ook uitdrukkelijk dat alle betrokken overheden constructief zouden samenwerken om dat dossier tot een goed einde te brengen.

2.5. Tussenkost van Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove zal niet nader ingaan op het Vlaams actieplan voor de bestrijding van seksueel geweld omdat dat binnenkort toch in het parlement aan de orde komt, meer bepaald de evaluatie en de update ervan.

De uitrol van de Family Justice Centers over heel Vlaanderen is van cruciaal belang. In het najaar van 2023 worden er verschillende nieuwe centra voor intrafamiliaal geweld verwacht in de provincies die er nog geen hebben. Deze centra zullen bemand worden door personeel van het Agentschap Justitie en Handhaving. In de begrotingstoelichting wordt gewag gemaakt van een bedrag van 5 miljoen euro voor die uitbreiding. Wat die middelen betreft, vraagt het lid waarin het agentschap precies voorziet. Wat dient voor infrastructuur, personeel en ICT? Over hoeveel extra personeel gaat het? Welk deel van de middelen gaat naar de structuren en welk deel naar concrete hulpverlening?

Volgens het lid kunnen enkelbanden zeker ook een rol spelen in het kader van intrafamiliaal geweld, maar anderzijds treedt hij toch ook de federale minister van Justitie bij die stelde dat de privacy in alle omstandigheden gerespecteerd moet worden. Hoever staat het daar op dit moment mee? Is de minister zinnens haar plannen door te drukken? Heeft zij al overlegd over het aspect privacy of zit dat ook mee in de ijskast bij de zaken waarover de onderhandelingen met de federale overheid niet zo goed lopen?

Vervolgens informeert hij naar de bestuurlijke handhaving. Hij heeft begrip voor het standpunt van de minister dat de federale overheid haar bevoegdheden overschrijdt en dat zij naar het Overlegcomité wil stappen. Maar als parlementslid dringt hij er toch vooral op aan om het probleem op te lossen en de situatie te deblokken. Hoe ziet de minister dat verder evolueren? Zijn er nog andere dossiers buiten de twee genoemde die op tafel liggen en welke timing ziet de minister om eruit te raken?

De minister gaf de opdracht tot een rechtsvergelijkende studie over de defederalisering van Justitie. Los van zijn oordeel daarover, merkt het lid – die zich een koele minnaar van een Vlaamse justitie noemt – op dat zoiets niet bevorderlijk is voor gesprekken in het kader van samenwerkingsfederalisme. Wanneer wordt deze studie opgeleverd? Wat is de bedoeling? Wat wil de minister ermee bereiken? Kan zij nog deze legislatuur een rol spelen in de gesprekken met de federale overheid over bepaalde dossiers, of moet zij eerder dienen voor de (partij)politieke toekomst? Zelf vreest hij dat dergelijke stappen eerder olie op het vuur gooien dan compromissen dichterbij brengen.

Daarop peilt hij naar de stand van zaken met betrekking tot het ontwerp van kaderdecreet Vlaamse Handhaving. Wat is de ambitie van de minister voor de horizontale reikwijdte van het handhavingsplatform? Hoever denkt zij te raken tegen het einde van de legislatuur? Welk percentage qua realisatiegraad plakt zij daarop? Allicht denkt ze nog vooruitgang te kunnen boeken in de domeinen die in de BBT opgesomd zijn. In welke domeinen loopt het minder vlot? Uiteindelijk moet het toch de bedoeling zijn om te komen tot 100 procent van de handhavingsbevoegdheid, en dit op alle betrokken domeinen. Hoever staat men daar ondertussen mee? En is er echt een nulmeting geweest, zodat de vooruitgang meetbaar is?

Hoe loopt het met de stroomlijning van de inspectiediensten, die telkens terugkeert in de BBT's? Wat is de stand van zaken met betrekking tot de geplande Inspectieraad?

Het lid steunt de minister in haar streven om de handhaving (waarvan er zeker niet te veel is in ons land) te stroomlijnen op Vlaams niveau, maar hij dringt erop aan dat zij de samenwerking met de gemeentebesturen en de politiezones niet uit het oog mag verliezen. Hij gaat ervan uit dat er goed gecommuniceerd wordt via de VVSG en de federale instantie voor de politiezones, maar ook rechtstreeks met de lokale besturen, politiezones en OCMW's.

2.6. Tussenkomsst van Jeroen Tiebout

Jeroen Tiebout feliciteert de minister met het feit dat van haar BBT Justitie en Handhaving al heel veel uitgevoerd is, en dat in weerwil van de tekortschietende federale dotatie. Vlaanderen doet dan maar zelf de noodzakelijke inspanningen voor meer personeel op het terrein, om straffeloosheid te vermijden. Hij vernoemt de extra investering op het vlak van intrafamiliaal geweld, forensische zorg, digitalisering en innovatie, vanuit de wens om het slachtoffer centraal te plaatsen. Verder stelt hij vast dat de doorlooptijd bij de DBRC beduidend korter is dan op andere niveaus. Ook het nieuwe kaderdecreet Vlaamse Handhaving dat eraan komt, verdient applaus.

Zal, wat jeugddelinquentierecht betreft, het veilig verblijf, dat door minister Crevits opgevolgd wordt, tijdig in orde zijn voor de opstart van fase 2? Wat met de timing van het elektronisch toezicht op minderjarigen? Tot slot deelt hij nog mee dat hij de onverjaarbaarheid van bepaalde misdrijven als positief beoordeelt. Als die door minderjarigen worden gepleegd, moeten zij ook nog bestraft kunnen worden wanneer ze meerderjarig zijn geworden.

Tot slot informeert hij naar de stand van zaken voor het justitiehuis in Halle-Vilvoorde. Komt er een Family Justice Center in die regio? Het belang daarvan wordt nog groter doordat federaal staatssecretaris Sarah Schlitz geen middelen wenst uit te trekken voor het vestigen van een Zorgcentrum na Seksueel Geweld. Wat is de timing van een en ander?

2.7. Tussenkomsst van Willem-Frederik Schiltz

De fractie van *Willem-Frederik Schiltz* is in blijde verwachting van het externe meldpunt. Hij bepleit eens te meer dat het één meldpunt wordt voor alles en iedereen. Daarnaast is eenvoudige toegankelijkheid van cruciaal belang, met bijzondere aandacht voor de mogelijkheid om ook anoniem te getuigen. Het wegnemen van drempels en de bescherming van het slachtoffer zijn immers essentieel.

2.8. Antwoorden van minister Zuhail Demir

Minister *Zuhail Demir* zal de antwoorden op de cijfermatige vragen evenals de ontbrekende antwoorden op de technische vragen (zie bijlage 5) nog schriftelijk bezorgen.

Adeline Blancquaert had het over de studie naar de defederalisering van Justitie. Die studie loopt, de resultaten ervan worden in januari of februari 2023 verwacht. De vragen over het besluit van de Vlaamse Regering inzake de subsidiëring van de forensische zorg en over de DBRC-rolrechten zullen schriftelijk worden beantwoord. Het voorontwerp van kaderdecreet Vlaamse Handhaving werd vorige week een tweede keer principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Ook de vraag over de handavingsontvangsten voor lokale besturen zal schriftelijk worden beantwoord.

De specifieke doelgroepen inzake de problematiek van seksueel geweld werden bepaald op basis van kwetsbaarheden, zoals personen met een handicap en lgbtqi+. Maar er gaat ook aandacht naar vergeten doelgroepen zoals mannen.

Het Jeugddelinquentiedecreet wordt continu gemonitord door een groep academici in samenwerking met jeugdrechters en de jeugdadvocatuur. Het eerste jaar na de volledige inwerkingtreding is een evaluatie gepland. De cijfers tonen aan dat het aantal opnames in gesloten instellingen voor jeugddelinquentie behoorlijk gestegen is.

Op het vlak van radicalisering wordt er intervisie en supervisie voorzien voor de justitieassistenten. Wekelijks is er een evaluatie van de procesweek in het kader van de terreuraanslagen. De Dienst Slachtofferonthaal wordt nu effectief gevat door de jeugdparketten. Alle parketten zijn hiermee aan de slag. Verder wordt er gewerkt aan samenwerkingsafspraken rond gegevensuitwisseling.

Het is de bedoeling om tegen eind 2023 een proefproject rond enkelbanden met een gps-systeem in te voeren. Binnen het Vlaams Centrum voor Elektronisch Toezicht is hierrond een werkgroep aan de slag, bestaande uit een juridisch team, beleid, onderzoeksrechters enzovoort. Bedoeling is beperkt te starten om later te kunnen uitbreiden. Het voorraadbeheer elektronisch toezicht, waar Adeline Blancquaert ook nog naar verwees, wordt continu gemonitord. Zo ontstaan er nooit tekorten. De opvolgtool wordt geautomatiseerd, zodat dat makkelijker kan worden opgevolgd en er minder administratief werk is. De tender voor nieuwe enkelbanden zal in maart 2023 worden gegund.

De minister wil een model van verplichte behandeling laten slagen. Daarvoor is er overleg met de federale diensten voor Volksgezondheid en Justitie, en ook met Welzijn. Het is nodig dat iedereen samenwerkt. In het kader van de hervorming van de penitentiaire gezondheidszorg heeft de minister gevraagd om een proefproject te starten in een van de gevangenen.

De cijfermatige vragen van Celia Groothedde zullen ook schriftelijk worden beantwoord. De minister kan nu al meegeven dat er 12 miljoen euro voorzien wordt voor extra personeel en investeringen in IT. Er komen extra investeringen voor acties rond radicalisering, werkstraffen en intrafamiliaal geweld. Begin 2023 komt er een evaluatie en een update van het actieplan seksueel geweld. Dat zal worden voorgelegd aan dit parlement. Daaruit zal duidelijk blijken welke acties al ondernomen werden en hoe ver men daarin staat.

Celia Groothedde vroeg ook naar de budgetten. Er wordt 4,2 miljoen euro uitgetrokken voor de justitieassistenten, 5 miljoen euro voor de centra intrafamiliaal geweld, 3,6 miljoen euro voor digitalisering en elektronisch toezicht voor minderjarigen, 2 miljoen euro via relance, 2,1 miljoen euro voor justitiehuisen, 1,15 miljoen euro voor de uitbouw van beleidsondersteuning en 1,5 miljoen euro voor het handhavingsplatform en het sanctieregister. In totaal dus 17,2 miljoen euro. Dat kan men ook allemaal terugvinden in de BBT.

De slachtofferbevraging gebeurde zowel intern als extern. Nu ligt er een plan van aanpak voor om de diensten niet enkel qua aantallen, maar ook inhoudelijk en methodologisch te versterken. Uit de slachtofferbevraging blijkt dat de slachtoffers tevreden zijn over de zorg van de justitieassistenten en de diensten voor slachtofferonthaal.

Het digitaal platform werkstraffen zal eind 2023 klaar zijn. De DIOB-discussie zal worden geagendeerd op het Overlegcomité van december 2022. Verder klopt het effectief dat bij overbevolking of bij staking in de gevangenen het Vlaamse aanbod aan dienstverlening als eerste wordt geschrapd. De campagne van de

erkeningscommissie historisch misbruik, waar Maaïke De Vreese naar verwees, is net afgelopen. De procedure rond de meldcode loopt tot eind 2023. De projectop-roep forensische zorg is gelanceerd en wordt eind december 2022 toegewezen.

Wat het jeugdsanctierecht betreft, waarnaar Katrien Schryvers verwees, meldt de minister dat er sinds 2020 – dus toen ze deels mee bevoegd werd – geen plaats-tekort meer is. Het kortverblijf wordt verder structureel versterkt. De minister zou graag hebben dat vanaf de inwerkingtreding van de tweede fase, het Jeugddelin-quentiedecreet volledig onder de bevoegdheid Justitie zou vallen, maar momenteel is dat nog samen met Welzijn. Dat is voer voor discussie in 2024.

De andere vier projecten rond ketenaanpak en jeugddelinquentierecht zijn op dezelfde principes als Kompas+ gestoeld. Bedoeling is dat het wetenschappelijk onderzoek voor alle projecten gebeurt, en dat de vier projecten ook bijgestuurd kunnen worden. Over de opvolging en begeleiding in het kader van de terbeschikkingstelling worden afspraken gemaakt tussen het agentschap Opgroeien en het Agentschap Justitie en Handhaving, zodat de opvolging van volwassenen ook door de jeugdassistenten kan gebeuren. Over de onverjaarbaarheid zal er afstemming komen met de dienst gevangeniswezen en de Justitiehuisen.

De evaluatie van de Jongerenopvolgingskamer loopt. De minister kan daar dan ook niet op vooruit lopen. Katrien Schryvers verwees naar het positief project binnen het jeugddelinquentierecht. Gezien de jeugdcriminaliteit die men daar ziet, weet de minister niet of men de terminologie 'positief project' überhaupt wel moet behouden. Dat is volgens haar aan een herziening en een update toe.

In het pilootproject elektronisch toezicht minderjarigen gaat men eerst aan de slag met een doelgroep, om tegen eind 2023 te kijken hoe dat verloopt. Er werden drie doelgroepen voorgesteld, die nu ook worden afgetoetst binnen de opvolggroep met jeugdrechters en parketten.

Over de onverjaarbaarheid van zedenfeiten op minderjarigen is er vanaf nu so-wieso sprake van een spanningsveld tussen Justitie en de erkeningscommissie.

Het project rond wonen waar Katrien Schryvers naar verwees, zit op vraag van de minister in de commissie rond hulp- en dienstverlening. Het lijkt de minister noodzakelijk dat die betrokken wordt. De vraag over de drempels voor behandeling in de gevangnissen behoort tot de bevoegdheid van minister Hilde Crevits. De federale overheid is trekker van het project over de penitentiaire gezondheidszorg. Die vraag wordt volgens de minister dan ook best op dat niveau gesteld.

Het meldpunt waarnaar Willem-Frederik Schiltz en andere collega's verwezen, moet er volgens de minister snel komen. Het is inderdaad belangrijk dat alle vragen op één adres terechtkomen. Daarover is er een goede samenwerking met minister Bart Somers, die verantwoordelijk is voor alles wat te maken heeft met discriminatie. Minister Zuhail Demir is bevoegd voor het justitiële luik en de hulpverlening. Er lopen gesprekken met de verschillende sectoren, zoals Onderwijs, Cultuur, Media, de vakbonden enzovoort. De minister wil dat zeker tegen de zomer 2023 afronden. Hoe sneller het initiatief er komt, hoe beter. Er moet een duidelijke frontoffice komen voor slachtoffers.

Rond LIVC R is er, zoals de minister al aangaf, nog geen nieuw interfederaal samenwerkingsakkoord. Daardoor is het moeilijk om de burgemeesters te betrekken. Katrien Schryvers kan federaal minister Annelies Verlinden daar misschien op wijzen, dan is dat probleem ook opgelost.

Ludwig Vandenhove had vragen over investeringen in de centra voor intrafamiliaal geweld. Er worden extra middelen voorzien voor IT, 6 miljoen euro voor casus-

regisseurs en telkens 500.000 euro voor kinderpsychologen en de subsidiëring van de politie.

Na goedkeuring van het kaderdecreet Vlaamse Handhaving zullen een groot aantal inspectiediensten instappen: alle inspectiediensten die onder de bevoegdheid van minister Zuhal Demir vallen, en wellicht ook de diensten van minister Jo Brouns. De minister hoopt dat ook alle andere Vlaamse ministers die beschikken over eigen inspectiediensten, het goede voorbeeld van minister Jo Brouns zullen volgen. De samenwerking met de inspectiediensten in het kader van het handhavingsplatform verloopt goed.

De timing voor het elektronisch toezicht voor minderjarigen, waar Jeroen Tiebout om vroeg, is eind 2023. Het veilig verblijf zou tegen maart 2023 in orde moeten zijn. In Halle-Vilvoorde komt er een Family Justice Center en een justitiehuis. Tegen oktober 2023 wil de minister voor beide een volwaardige dienstverlening tot stand brengen.

3. Toelichting door minister Matthias Diependaele bij het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's. 2022

3.1. Inleiding

Minister *Matthias Diependaele* stelt het derde basisrapport grote projecten en programma's voor. Zoals bekend vindt het zijn rechtsbasis in het decreet houdende een kader voor grote projecten en programma's van 22 maart 2019. Hij gebruikt hiertoe een presentatie die als bijlage 7 bij dit verslag is opgenomen.

Bij het opstellen van de lijst van projecten in dit basisrapport werd rekening gehouden met de definities uit dit decreet waarbij de focus ligt op alternatief gefinancierde projecten.

3.2. Lijst van projecten

Begin mei 2022 werd een initiële lijst aan het Bureau van het Vlaams Parlement voorgelegd om deze lijst te bevestigen of aan te vullen. Het uiteindelijke rapport dat hij vandaag voorstelt, bestaat uit 23 projecten en programma's. Mede op basis van de input van het Vlaams Parlement telt het rapport vijf extra projecten ten opzichte van vorig jaar: het nieuwe omroepgebouw van de VRT; het nieuwe DBFM-programma Scholen van Vlaanderen, de renovatie van de Royerssluis, de kapitaalverhoging van 350 miljoen euro door het Vlaamse Gewest in Finocas nv en Spartacus Lijn 2.

De coördinatie en stroomlijning van het rapport werd verzorgd door het Departement Financiën en Begroting. De minister geeft nog mee dat de gegevens werden aangeleverd door de bij de projecten betrokken administraties en entiteiten.

Als men de lijst van 23 projecten verder uitsplitst in concrete deelprojecten komt men aan een totaal van 41 deelprojecten. Om de uniformiteit en vergelijkbaarheid van de aangeleverde informatie te bewaken, werd ervoor gekozen om bij de informatietoelevering inzake de projecten zo veel mogelijk uit te gaan van de stand van zaken in augustus 2022.

Van de projecten bevinden zich acht projecten in de voorbereidingsfase en veertien in de gunningsfase. Het merendeel van die laatste bevindt zich binnen het programma projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur. Daarnaast bevinden vier projecten zich in de bouwfase en veertien reeds in de operationele fase (de langlopende pps-projecten).

Voor het project Spartacus Lijn 1 werd de piste tramlijn stopgezet. Het kent een doorstart, waarin gekozen wordt voor hoogwaardig openbaar vervoer via een tram-bus.

Ten opzichte van de vorige editie van het rapport zijn cluster 2 van de verhoging de bruggen over het Albertkanaal en een aantal deelprojecten van het programma projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur verder gevorderd naar een volgende fase.

Van de 41 deelprojecten wordt bij 24 deelprojecten aangegeven dat de vooropgestelde planning op schema zit en er geen elementen zijn die erop wijzen dat zulks in de toekomst zal wijzigen. Vijf deelprojecten liggen op schema behoudens enkele aandachtspunten. Acht deelprojecten kampen met een beperkte vertraging.

Eén deelproject binnen projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur heeft een significante vertraging. Bij drie deelprojecten wordt een kritieke vertraging aangegeven.

Voor vijf projecten is de status met betrekking tot de voortgang gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Zo ging de status bij het project Nieuwe Sluis Zeebrugge van een significante vertraging naar een beperkte vertraging. Bij de stelplaats Wissenhage evolueerde de status dan weer van een beperkte vertraging naar een kritieke vertraging. Voor het project R4 West en Oost veranderde de status van het DBFM-luik van op schema naar een beperkte vertraging. Met betrekking tot de quick wins van de R4 West en Oost ging de status van op schema naar op schema, behoudens aandachtspunten. Bij de projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur is een beperkte vertraging opgemerkt bij de deelprojecten Scholengroep Sint-Michiel Roeselare, cluster KOBA, cluster Gent-Ninove en cluster Broeders van Liefde-KISP.

Van de nieuw toegevoegde projecten zitten Spartacus Lijn 2, het DBFM-programma Scholen van Vlaanderen en de kapitaalverhoging in Finocas nv op schema.

Het nieuwe omroepgebouw van de VRT is op schema, behoudens aandachtspunten, vanwege een procedure die momenteel nog lopende is bij de Raad van State inzake de gunningsbeslissing.

Het project Renovatie Royerssluis kreeg evenwel de status kritieke vertraging, enerzijds door een eenzijdige wijziging aan het bovenhoofd van de Royerssluis die gekoppeld is aan nieuw te bouwen structuren van Lantis, en anderzijds door de onvoorziene nood aan waterzuivering en grondwerken als gevolg van PFOS-vervuiling.

3.3. Indicatief overzicht toekomstige projecten

Ook werd dit jaar weer een indicatieve lijst opgenomen van toekomstige projecten. Daarbij zijn een aantal wijzigingen op te merken sinds vorig jaar. Zo werden het nieuwe DBFM-stelplaatsenprogramma van De Lijn en de renovatie van de Beverentunnel toegevoegd. Het programma Scholen van Vlaanderen werd verwijderd en opgenomen in het basisrapport zelf. Het DBFM-project premetro Kerkstraat–Pothoekstraat en de vergroening van het openbaar vervoer van De Lijn werden ook verwijderd gezien hun plaatsingsprocedures reeds opgestart zijn. De premetro Kerkstraat–Pothoekstraat zal opgenomen worden in de volgende editie van het rapport.

Ook werd het geraamde investeringsbedrag en de verwachte timing van een aantal projecten bijgesteld. Zo werd bijvoorbeeld de raming van de N60 geüpdatet naar een bedrag van meer dan 250 miljoen euro en werd de verwachte gunning voor de ontwerpwedstrijd van het M KHA met een jaar naar achter geschoven.

De projectfiches zelf zijn identiek opgebouwd als die van vorig jaar, wat toelaat om de evolutie van de projecten eenvoudig op te volgen. Elke individuele projectfiche bevat algemene informatie over de projecten, de initiële doelstellingen, de stand van zaken met de belangrijkste gebeurtenissen en een tijdlijn.

3.4. Evolutie van de beschikbaarheidsvergoedingen

Belangrijk vanuit budgettair en financieel oogpunt is de opvolging van de evolutie van de beschikbaarheidsvergoedingen. In het rapport werd getracht om de betalingsverplichtingen met betrekking tot grote Vlaamse pps-projecten inzichtelijk te maken voor de gehele looptijd van de afgesloten contracten. Zo geeft het op pagina 18 een grafische indicatie van de evolutie van de bruto beschikbaarheidsvergoedingen van zeventien geclosede projecten die tot 2053 betaald moeten worden. Een overzicht kan ook teruggevonden worden in de annex van het rapport.

In vergelijking met vorig jaar werd een raming van de bruto beschikbaarheidsvergoeding voor de Egied Van Broeckhovenschool toegevoegd. De contractsluiting voor dat deelproject uit het programma projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur vond plaats in juni 2022.

Belangrijk daarbij is dat de grafiek een prognose is van de evolutie van de uitgaven op kasbasis, waarbij abstractie wordt gemaakt van de ESR-behandeling. Het gaat hier dus zowel om de ESR- als niet-ESR-aanrekenbare uitgaven.

Het overzicht betreft ook enkel de prognose van de beschikbaarheidsvergoedingen van beleidsdomeinen waarvan de projecten aan bod komen in het rapport, dus niet de beschikbaarheidsvergoedingen voor de beleidsdomeinen met kleine pps-projecten. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de jeugdherberg in Brasschaat van het beleidsdomein Cultuur, Jeugd en Media.

Indien nieuwe DBFM-projecten worden afgesloten zal de evolutie verder gemonitord worden in het kader van het veiligheidsplafond dat werd ingesteld in artikel 4 van het kaderdecreet Grote Projecten en Programma's.

3.5. Het dubbele veiligheidsplafond

Het dubbele veiligheidsplafond stelt dat de Vlaamse Regering grote projecten of programma's slechts kan initiëren en realiseren via DBFM indien de uitvoering niet tot gevolg heeft dat de toekomstige vrije beleidsruimte langdurig op substantiële wijze wordt ingeperkt door de betaling van beschikbaarheidsvergoedingen.

Op 3 juni van dit jaar heeft de minister een nota op de regering gebracht waarin hij een aanpak voorstelt die moet zorgen voor een gedegen operationalisering en opvolging van dit veiligheidsplafond. Daarin wordt rekening gehouden met de beperking dat op het moment van de beslissing tot het initiëren van een mogelijk nieuw DBFM-project, er enkel een inschatting kan gemaakt worden of het veiligheidsplafond zal worden overschreden. Men weet immers niet hoe de begroting evolueert over een periode van 20 jaar of langer.

Daarop overloopt hij enkele krijtlijnen van die aanpak. Bij de toetsing aan de voorwaarden van artikel 4 van het decreet houdende een kader voor grote projecten en programma's zal gebruik worden gemaakt van de geconsolideerde ESR-uitgaven van de Vlaamse begroting, en van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten van de relevante beleidsprogramma's, zoals ingeschreven in de meest recente begrotingsaanpassing of begrotingsopmaak.

Naast het veiligheidsplafond op basis van ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten zal ook het plafond op basis van ESR-aanrekenbare vastleggingskredieten worden

gemonitord. Zo wordt voorgesteld dat bij elk beslissingsmoment van de Vlaamse Regering de totale budgettaire weerslag van het voorgestelde project of programma in tabelvorm wordt opgenomen, samen met een beschrijving van de impact op de kredieten van het beleidsprogramma en de begroting van de Vlaamse overheid gelinkt aan de voorwaarden gesteld in artikel 4 van het kaderdecreet Grote Projecten en Programma's.

Ook werd een informatienota ter beschikking gesteld aan de administraties over welke informatie er verwacht wordt in een artikel 3-verslag. Dat is het verslag over het onderzoek naar de meest geschikte uitvoeringsvorm voor een groot project of programma, dat opgemaakt dient te worden door de partij die het project of programma initieert.

Het basisrapport geeft een inkijk in het resultaat van de meest recente toetsing van artikel 4. In de grafiek op de geprojecteerde dia 9 krijgt men een beeld van de verhouding van de raming van de totale toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen tot het veiligheidsplafond op het niveau van de geconsolideerde Vlaamse overheid.

In de begrotingsaanpassing van 2022 werd 56,9 miljard euro aan geconsolideerde ESR-uitgaven gerapporteerd. Het veiligheidsplafond voor beschikbaarheidsvergoedingen op het niveau van de geconsolideerde Vlaamse overheid ligt bijgevolg op ongeveer 5,7 miljard euro.

De groene lijn in de grafiek vertegenwoordigt de verhouding van de totale toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen van de Vlaamse overheid van de DBFM(O)-projecten die reeds tot contractsluiting zijn gekomen, en waar dus reële engagementen tegenover staan, en de DBFM(O)-projecten in aanbesteding en voorbereiding, ten aanzien van de totale geconsolideerde ESR-uitgaven van BA 2022.

Daaruit kan worden opgemaakt dat de beschikbaarheidsvergoedingen van de projecten momenteel op het hoogtepunt niet meer dan 1,2 procent bedragen van de totale geconsolideerde ESR-uitgaven van BA 2022. Er is momenteel dus geen indicatie dat het veiligheidsplafond op het niveau van de geconsolideerde Vlaamse overheid zal overschreden worden, besluit de minister.

Op het niveau van beleidsdomeinen is er dan weer sprake van een substantiële inperking van de toekomstige vrije beleidsruimte als door de initiatie van een nieuw project of programma ten minste vijf opeenvolgende jaren meer dan 60 procent van de vereffeningskredieten van een beleidsprogramma zou worden besteed aan de betaling van beschikbaarheidsvergoedingen. Dat wordt periodiek getoetst door ramingen van de totale toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen binnen ieder relevant beleidsprogramma af te zetten tegenover 60 procent van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten van de beleidsprogramma's in kwestie, in dit geval telkens in de BA 2022.

Voor het beleidsprogramma fiscaliteit van het beleidsdomein Financiën en Begroting geeft dat op het hoogtepunt een percentage van 6,3 procent van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten. Voor het beleidsprogramma ondersteuning van het onderwijsveld van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming geeft dat op het hoogtepunt een percentage van 20,4 procent van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten.

Voor de beleidsprogramma's waterinfrastructuur en beleid, gemeenschappelijk vervoer, en weginfrastructuur en beleid van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare werken geeft dat op hun hoogtepunt niet meer dan respectievelijk 3,3 procent, 8,6 procent en 16,9 procent van de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten voor hun beleidsprogramma in BA 2022.

Uiteraard zijn de toekomstige de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten aan wijzigingen onderhevig. De toetsing van de geraamde toekomstige beschikbaarheidsvergoedingen aan de ESR-aanrekenbare vereffeningskredieten, zoals ingeschreven bij de meeste recente begrotingsronde, kan dus enkel een indicatie geven van het risico dat het veiligheidsplafond in de toekomst overschreden dreigt te worden. Er is momenteel geen indicatie dat de veiligheidsplafonds op het niveau van de voornaamste beleidsprogramma's binnen de beleidsdomeinen waarbij wordt gebruikgemaakt van beschikbaarheidsvergoedingen, zullen worden overschreden.

3.6. Zelfevaluatie

Tot slot wijdt de minister nog een woord aan de zelfevaluatie voor de projecten die onderwerp uitmaken van het basisrapport. Vorig jaar werd door zijn administratie een methodiek uitgewerkt om het proces van zelfevaluatie te faciliteren.

Sinds de publicatie van de vorige editie van het basisrapport zijn er nieuwe zelf-evaluaties uitgevoerd voor de projecten A11, Kempense Noord-Zuidverbinding, Noordelijke wegontsluiting van de luchthaven van Zaventem, R4-Zuid Gent en de niet-tramgedeelten van Brabo I en Brabo II, Scholen van Morgen en projectspecifieke DBFM voor schoolinfrastructuur, en de kilometerheffing voor vrachtwagens. De zelfevaluatie voor de verhoging van de bruggen over het Albertkanaal werd geactualiseerd. De zelf-evaluaties voor Brabo II en de stelplaatsen van De Lijn zijn nog lopende.

In de komende periode zal zijn administratie de voornaamste lessen uit de zelf-evaluatie bundelen en beschikbaar stellen op haar website, zoals het decreet voorschrijft.

4. Bespreking van het basisrapport van de Vlaamse Regering over grote projecten en programma's. 2022

4.1. Tussenkost van Björn Rzoska

Björn Rzoska vindt de beslissing van een paar jaar geleden om het rapport er anders te laten uitzien, nog altijd goed. Het is veel bevattelijker dan voorheen. Men krijgt in een notendop een overzicht van de stand van zaken. De toelichtingen bij de meeste projecten zijn zeer in orde. Het geeft de commissie een zicht op het financiële geheel van programma's en projecten die zich verder voor het grootste deel in andere beleidsdomeinen afspelen.

Het lid stelt ook vast dat de veiligheidsplafonds werken en dat de minister ze in de gaten blijft houden, met name wat de beschikbaarheidsvergoedingen betekenen voor de toekomstige beleidsruimte. Hij bedankt hem dan ook voor het heldere en stevige rapport.

4.2. Tussenkost van Anke Van dermeersch

Anke Van dermeersch is blij dat de Vlaamse Regering afgestapt is van haar eerdere voornemen om over de kapitaalverhoging bij Finocas te rapporteren via een register van kapitaalparticipaties van de Vlaamse overheid, en dat het in de plaats in het voorliggende rapport is opgenomen, zoals zij toen al bepleitte.

De Vlaamse Regering deed in 2021 een investeringsinspanning van 5,6 miljard euro of bijna 10 procent van de totale uitgaven, wat een heel goed cijfer is, al zitten er ook gesubsidieerde investeringen door derden bij. Dat is alleen maar mogelijk door het gebruik van pps, die als hefboom werkt, omdat alleen vastleggingen dienen te gebeuren voor de beschikbaarheidsvergoedingen en niet voor het geheel.

In dat verband is ze ook blij dat de Vlaamse overheid geleerd heeft uit de herkwalficaties door Eurostat, waardoor projecten alsnog in de consolidatiekring moesten opgenomen worden.

De kostprijs van de prefinanciering door private spelers wordt immers verrekend in de beschikbaarheidsvergoedingen, die dan ook goed in het oog moeten worden gehouden, zoals de minister terecht zegt.

Voor het nieuwe omroepgebouw van de VRT werd gekozen voor de Design & Build-formule. De VRT zelf staat in voor financiering en onderhoud. Vooral de autofinancieringsmarge baart haar zorgen. Er is immers een gestage achteruitgang van de ontvangsten uit de verkoop van gronden, terwijl de bouwkosten fors stijgen en materialen krap zijn. Zij dringt erop aan dat de minister opvolgt dat de financiële rekening van de VRT blijft kloppen en anders op tijdgrijpt.

4.3. Tussenkomsst van Philippe Muylers

Philippe Muylers deelt de insteek van Björn Rzoska en stelt verheugd vast dat het veiligheidsplafond een systeem is dat schijnt te werken.

4.4. Repliek van Matthias Diependaele

Matthias Diependaele erkent dat de voorliggende heldere presentatie te danken is aan het decreet waarvan Björn Rzoska de initiatiefnemer was.

Het is voor politici soms verleidelijk grote uitgaven te doen die door opvolgers moeten afgelost worden, maar dat wordt ingeperkt door het voorliggende systeem met veiligheidsplafonds.

Dat het parlement projecten toevoegt aan het rapport – onder meer Finocas waarvoor Anke Van dermeersch eerder pleitte – is normaal, zoals hij ook in zijn toelichting vermeldde, want dat staat zo in het decreet.

Voor het omroepgebouw verwijst hij naar de BBT, die zelfs een financierings-schema bevat, waartoe inderdaad de verkoop van gronden behoort. De financiering is neutraal over de tijd heen door ook een deel van de werkingsmiddelen in te zetten om de financiering rond te krijgen.

5. Artikelsgewijze bespreking en stemming van het ontwerp van programmadecreet – wat de bevoegdheden van minister Matthias Diependaele betreft

De commissie kreeg hoofdstuk 1. Algemeen, hoofdstuk 3. Financiën en Begroting en hoofdstuk 9. Inwerkingtreding van het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1) ter behandeling toegewezen.

De toelichting vond plaats op 8 november door minister Matthias Diependaele.

Er worden geen bijkomende opmerkingen geformuleerd.

Er werden geen amendementen ingediend op deze artikelen van het ontwerp van programmadecreet.

Artikel 1 van hoofdstuk 1, artikel 9 tot en met 15 van hoofdstuk 3, en artikel 97 van hoofdstuk 9 van het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1466/1) worden aangenomen met 7 stemmen tegen 3 bij 2 onthoudingen.

VI. Commissievergadering van 6 december 2022

1. Inleiding

Op dinsdag 6 december 2022 besprak de commissie in aanwezigheid van minister Matthias Diependaele verder:

- het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1*);
- het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1*).

De toelichtingen bij de begroting

- toelichtingen bij de middelenbegroting en de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023. Algemene toelichting (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 13/1*);
- toelichtingen bij de begroting 2023. Meerjarenraming 2022-2027 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 21/1*).

Het verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2023 en van de tweede aanpassing van de Vlaamse begroting voor 2022 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 16/1*). Op 2 december maakte de Vlaamse Regering aan de parlamentsvoorzitter zijn replieken bekend inzake dit verslag. Ze zijn opgenomen in de bijlagen 8 en 9 bij dit verslag. Tevens diende de Vlaamse Regering de amendementen 8 tot en met 10 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/8*) in op het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023.

Op 4 december 2022 werd door het kabinet van de minister ook het uitvoeringsrapport november 2022 (waarnemingen tot en met oktober 2022 en prognoses tot het eind van het jaar 2022) aan de commissieleden overgemaakt (bijlage 10).

2. Akteneming van de krachtlijnen van de verslagen van de verschillende bevoegde commissies

De commissie neemt akte van de beknopte verslagen van de verschillende bevoegde commissies (Regl. art. 66,2). De volledige verslagen zijn terug te vinden onder *Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/7-A* tot en met K.

3. Voortzetting van de bespreking, artikelsgewijze besprekingen en stemmingen

- 3.1. Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1*)

Bij dit ontwerp worden geen amendementen ingediend. Het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 14/1*) wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 3.

- 3.2. Ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1*)

De amendementen op het ontwerp van uitgavendecreet zijn opgenomen in de parlementaire documenten *Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 15/2* tot en met 6 en 8.

Artikelen

Artikel 1 en 2 (ongewijzigd) worden aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 3

Amendement nr. 5 van Ann De Martelaer, Jeremie Vaneekhout en Celia Groothedde op begrotingsprogramma GE Opgroeien wordt verworpen met 8 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 6 van Ann De Martelaer, Jeremie Vaneekhout en Celia Groothedde op begrotingsprogramma GG Personen met een beperking wordt verworpen met 8 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 4 van Elisabeth Meuleman en Tine Van den Brande op begrotingsprogramma HE Media wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 7 van Stijn Bex en Els Robeyns op begrotingsprogramma ME Gemeenschappelijk Vervoer wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 1 van Mieke Schauvliege op begrotingsprogramma QH Klimaat wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Het ongewijzigde artikel 3 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 4 tot en met 37

De ongewijzigde artikelen 4 tot en met 37 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 38

Amendement nr. 8 van de Vlaamse Regering wordt aangenomen met 11 stemmen voor.

Het aldus gewijzigde artikel 38 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 39 tot en met 93

De ongewijzigde artikelen 39 tot en met 93 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 94

Amendement nr. 3 van Bruno Tobback wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 9 van de Vlaamse Regering wordt aangenomen met 11 stemmen voor.

Het aldus gewijzigde artikel 94 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 95

Amendement nr. 2 van Mieke Schauvliege wordt verworpen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Artikel 95 wordt ongewijzigd aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 96 tot en met 104

De ongewijzigde artikelen 96 tot en met 104 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 105

Amendement nr. 10 van de Vlaamse Regering wordt aangenomen met 11 stemmen voor.

Het aldus gewijzigde artikel 105 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Artikel 106 tot en met 123 (ongewijzigd)

De ongewijzigde artikelen 106 tot en met 123 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 2.

Afdeling I. Begrotingskredieten

Er zijn geen amendementen ingediend. Wel wordt op vraag van de Vlaamse Regering een correctie doorgevoerd in programma ME Gemeenschappelijk Vervoer op pagina 156 (verschuiving tussen twee artikelen van De Lijn zonder impact op begrotingstotalen van het programma ME Gemeenschappelijk Vervoer).

De begrotingstabel wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3.

Afdeling III. Diensten met afzonderlijk beheer (DAB)

Er worden geen amendementen ingediend op de diensten met afzonderlijk beheer. Afdeling III. DAB wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3.

Afdeling V. Vlaamse Rechtspersonen

Er worden geen amendementen ingediend op de Vlaamse Rechtspersonen.

Afdeling V. Vlaamse rechtspersonen wordt aangenomen met aangenomen met 9 stemmen tegen 3.

Op vraag van de Vlaamse Regering worden in de tekst aangenomen door de commissie van de bijlagen bij het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 15/10-Bijlagen) de begrotingen van De Lijn, de BAM en de SARO vervangen.

4. Eindstemming

Het gewijzigde ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 15/1) wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3.

Steven VANDEPUT,
voorzitter

Philippe MUYTERS
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ARIEC	Arrondissementeel Informatie- en Expertisecentrum
BA	begrotingsaanpassing
BAM	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
bbp	bruto binnenlands product
BBT	beleids- en begrotingstoelichting
BFW	Bijzondere Financieringswet
BO	begrotingsopmaak
Ceapire	Centrum voor Expertise en Advies inzake Preventie en Interventie met betrekking tot Radicalisme en Extremisme
CIO	chief information officer
DAB	dienst met afzonderlijk beheer
DBFM	Design Build Finance Maintain
DBFM(O)	Design Build Finance Maintain and Operate
DBRC	Dienst van de Bestuursrechtscolleges
DIOB	Directie Integriteitsbeoordeling voor Openbare Besturen
DKBUZA	Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken
ECB	Europese Centrale Bank
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
Eurostat	statistical office of the European Union
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FHV	faciliteit voor herstel en veerkracht
IFG	intrafamiliaal geweld
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
Lantis	Leefbaar Antwerpen door Innovatie en Samenwerken
lgbtqi+	lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex, plus
LIVC	lokale integrale veiligheidscel
LIVC R	lokale integrale veiligheidscel inzake radicalisme, extremisme en terrorisme
Minafonds	Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur
M HKA	Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
NBB	Nationale Bank van België
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OV	onroerende voorheffing
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PFOS	perfluorooctaansulfonaat
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
pps	publiek-private samenwerking
PV	photovoltaic
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
SARO	Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VAC	Vlaams administratief centrum
VAK	vastleggingskrediet
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VCET	Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VEK	vereffeningskrediet
VERA	Violent Extremism Risk Assessment
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
VRD	Vlaanderen Radicaal Digitaal
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WSE	Werk en Sociale Economie
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin